

RADIO

REGGIE
VITVERNINI
LA BRAGHETTA
VOLTA

THE PRACTICAL USE OF

THE VIOLENT STATE
BY
JAMES B. GILLEN
ILLUSTRATED BY
JOHN R. COOPER
INTRODUCTION BY
JOHN R. COOPER
PUBLISHED BY
THE UNIVERSITY OF TORONTO PRESS
1967

AMATÉRSKÉ RADIO ŘADA A

Vydává ÚV Svařarmu, Opletalova 29, 116 31 Praha 1, tel. 22 25 49, ve Vydavatelství NASE VOJSKO, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7. Zastoupenec ing. Jan Klabal, OK1UK, zástupce Luboš Kalousek, OK1FAC. Redakční rada: Předseda ing. J. T. Hyvn, členové: RNDr. V. Brunhofer, CSC, OK1HQ, V. Bráz, OK1DDK, K. Donáth, OK1DY, ing. O. Filippi, V. Gazda, A. Glanc, OK1GW, ing. J. Hodík, P. Horák, Z. Hradíský, J. Hudec, OK1RE, ing. J. Jaros, ing. J. Kolmer, ing. F. Králik, RNDr. L. Kryška, CSC, J. Kroupa, V. Němcov, ing. O. Petráček, OK1NB, ing. Z. Prošek, ing. F. Smolík, OK1ASF, ing. E. Smutný, plk. ing. F. Šimek, OK1FSI, Ing. M. Šredi, OK1NL, doc. ing. J. Vacák, CSC, laureát st. ceny K.G. J. Vorlíček. Redakce J. Hradimannova 24, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7, ing. Klabal I. 354, Kalousek, OK1FAC, ing. Engel, Hofhans I. 353, ing. Myslík, OK1AMY, Havlík, OK1PFM, I. 348, sekretářství I. 355. Ročně vydá 12 čísel. Cena výtisku 5 Kčs, poštovné předplatné 30 Kčs. Rozšířuje PNS. Informace o předplatném podá a objednávky přijmá každá administrace PNS, poštou a doručovatelem. Objednávky do zahraničí vytížuje PNS – ústřední expedice a dovoz tisku Praha, závod 01, administrace vývozu tisku, Kuklova 9, 160 00 Praha 6. V jednotkách ozbrojených sil Vydavatelství NASE VOJSKO, administrace, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1. Tiskne NASE VOJSKO, n. p., závod 8, 182 00 Praha 6-Ruzyně, Vlastina 889/23. Inzerci přijímá Vydavatelství NASE VOJSKO, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7, I. 294. Za původnost a správnost příspěvku ručí autor. Redakce rukopis vratí, bude-li vyžádán a bude-li připojená frankovaná obálka se zpětnou adresou. Návštěvy v redakci a telefonické dotazy do poledne 10. hodiné.

C. indexu 46 043.
Rukopisy čísla odevzdány tiskárně 23. 3. 1987
Číslo má využít podle plánu 13. 5. 1987
© Vydavatelství NAŠE VOJSKO, Praha

• Vyavasayi NASE VOBRO, Phana

NÁŠ INTERVIEW

Předsednictvo vlády ČSSR schválilo dne 6. prosince 1984 Program rozvíjení účasti dětí a mládeže ve vědeckotechnickém rozvoji a vyzvalo podniky a organizace k účasti na jeho zabezpečení. 4. září 1986 byl schválen vládou ČSSR Realizační program elektronizace ve výchově a vzdělávání v oblasti školství pro léta 1986 až 1990. Oba programy působí i do oblasti elektroniky a mají-li být úspěšně realizovány, vyžadují i úzkou spolupráci s podniky FMEP při zajišťování jejich materiálového zabezpečení. Protože tato problematika má úzkou návaznost na oblast zájmové činnosti v elektronice, obrátila se redakce AR na náměstka ministra FMEP s. ing. F. Hamana o zodpovězení některých otázek souvisejících s oběma programy a jejich materiálovým zabezpečením.

Soudruhu náměstku, zájmová konstrukční činnost v elektronice má významný vliv na obeznámení se s elektronickými obvody i u lidí, kteří pracují v jiných profesích. To umožňuje i urychlení pronikání elektronizace do neelektronických oborů. Trvalý nedostatek součástek na trhu však podstatně omezuje tyto možnosti. Uvažuje se o zvýšení jejich prodeje, případně i jejich dovozu?

Otázka zabezpečení dostatečného množství elektronických součástek pro vnitřní trh úzce souvisí s prudkým rozvojem elektronizace národního hospodářství a možnostmi resortu elektrotechnického průmyslu plnit požadavky na součástkovou základnu jak vlastních podniků vyrábějících finální elektronické výrobky, tak i ostatních resortů, jejichž výroby jsou na dodávkách elektronických součástek závislé. Každý jistě chápe, že resort elektrotechnického průmyslu musí v prvé řadě dodávat součástky právě témto podnikům, které zajišťují průmyslovou výrobu a plnění státního plánu a na vnitřní trh je možno uvolnit zatím pouze přebytky součástek pro uspokojení zájmové činnosti amatérů a mládeže. I když resort FMEP nepodceňuje význam této činnosti, musí se podřídit ekonomickým zákonům a zabezpečovat v první řadě národní hospodářské potřeby, tj. potřeby průmyslu.

To ovšem neznamená, že by FMEP nefešilo otázku nedostatku součástkové základny. Zabezpečení součástkové základny je jedním z hlavních směrů FMEP a to jak z hlediska kvantity a kvality, tak i z hlediska technické a technologické úrovně. FMEP si je plně vědomo, že technický rozvoj součástkové základny je určujícím faktorem rozvoje nejen elektrotechnického průmyslu, ale i ostatních průmyslových odvětví a celého národního hospodářství a proto na rozvoj součástkové základny klade maximální důraz.

Dokladem toho je plán investičního rozvoje na 8. a 9. pětiletku, který v max. míře upřednostňuje podniky zabezpečující vývoj a výrobu součástkové základny. Dopady a výsledky této akce se však nemohou projevit okamžitě, ale nejdříve koncem 8. PLP. Pokud se týká

Ing. František Haman

dovozu součástkové základny jsou uzavřeny specializační dohody mezi státy RVHP, v rámci nichž se uskutečňují vzájemné dodávky elektronických součástek. Jedná se však většinou o účelové dovozy součástek určených pro výrobu finálních výrobků elektrotechnického průmyslu pro národní hospodářství.

Jak se podílejí podniky FMEP svou účastí na realizaci výše uvedených programů, spoluprací se zájmovými organizacemi, a jejich materiálovým zahraničním?

V resortu elektrotechnického průmyslu probíhá řada výrob elektronických stavebnic určených pro polytechnickou výchovu mládeže. Např. v k. p. TESLA Jihlava se vyrábí stavebnice „Mladý elektronik 7000“ pro děti od 7 let a je připravován další složitější typ „Od telegrafu k radiu“ pro děti od 10 let. V TESLA ELTOS se vyrábí asi 15 000 kusů stavebnic různých typů ročně, v k. p. MEZ Frenštát se vyrábí stavebnice „MEZ elektronik II“. Odbyt těchto výrobků zabezpečuje o. p. TESLA ELTOS, který také vydal jejich katalog.

V současné době probíhají jednání s resortem ministerstva školství ČSR a SSR s cílem zkoordinovat připravované výrobní programy s požadavky těchto resortů tak, aby bylo v maximální míře plněno vládní usnesení č. 134/1986 o realizačním programu elektronizace ve výchově a vzdělávání v oblasti školství pro léta 1986–90.

Dále byla uzavřena dohoda mezi FMEP, FMHTS, FMVS, ÚV Svatého Václava, ÚV SSM a ÚV OSPK o společném postupu při výchově mladé generace. Cílem této dohody je sjednotit a zkoordinovat činnosti těchto organizací v uvedené oblasti. Z úrovne FMEP je dohoda pravidelně vyhodnocována a podle potřeb a množství zúčastněných organizací aktualizována.

Některé amatérské výrobky vystavované na celostátních soutěžích, např. ZENIT, ERA aj. svou konstrukcí i zapojením předčí i tovární výrobky. Uvažuje se do budoucna o větším průmyslovém využití některých exponátů?

Využití výsledků amatérských prací v elektrotechnické průmyslové výrobě je zásadně možné a z prvního pohledu se zdá, že by bylo škoda nevyužít výsledků nadšené, usilovné práce, technického umu a vtipu našich amatérů. Je nutné si však uvědomit, že pro průmyslové využití amatérských výrobků je třeba provést nejprve vývoj tohoto výrobku, i když existuje již fungující vzorek. Pod pojmem vývoj se rozumí vypracování příslušné konstrukční dokumentace, zhotovení a odzkoušení laboratorních a funkčních vzorů, zhotovení

Přijetí na ministerstvu spojů

V prosinci 1986 se uskutečnilo v budově MTTÚ v Praze již tradiční vyhodnocení nejlepších radioamatérů, elektroniků a funkcionářů našich svazarmovských odborností. Slavnostní akt probíhal za přítomnosti náměstka ministra spojů ČSSR ing. Jaroslava Losinského, náčelníka spojovacího vojska genpor. ing. Ladislava Stacha, místopředsedy ÚV Svazarmu PhDr. Jána Kováče, vedoucího oddělení elektroniky ÚV Svazarmu ing. plk. Františka Šimka, OK1FSI, ředitele odboru radiokomunikací FMS ing. Milana Dusíka, předsedkyně rady radioamatérství ÚV Svazarmu Josefy Zahoutové, OK1FBL, a předsedy rady radioamatérství SÚV Svazarmu Egona Môcika, OK3UE. Náměstek ministra spojů

ing. Losinský hovořil o spolupráci resortu spojů s radioamatéry a se Svazarmem a ocenil práci Svazarmu na poli výchovy mládeže pro elektroniku a radiokomunikace. Při této významné příležitosti také oznámil, že FMS s platností od 1. 1. 1987 uvolňuje pro naše radioamatéry nová kmitočtová pásmá 18 a 24 MHz. Vlevo nahoře: plk. J. Kováč blahopřeje ing. Z. Proškovi (ČSVTS); vpravo nahoře: genpor. L. Stach děkuje za organizaci celostátního finále soutěže PROG 1986 plk. ing. T. Škápkovi z VVŠPV Vyškov; vlevo dole: plk. J. Kováč děkuje A. Novákovi, OK1AO, za práci v komisi telegrafie a vpravo dole S. Horeckému, OK3JW, za práci v komisi KV při radě radioamatérství ÚV Svazarmu. —dva

vení a odzkoušení prototypů a ověřování sérií a vypracování výrobní dokumentace. Všechny tyto práce musí provést výzkumně-vývojová základna výrobního podniku. Amatérský fungující vzorek může tyto práce usnadnit v tom, že nahradí první vývojovou etapu laboratorního vzoru a usnadní vypracování konstrukční dokumentace funkčního vzoru.

Pro využití výsledků amatérských prací je proto nutné, aby se organizace, ve které vzorek vznikl, spojila s útvarem technického rozvoje výrobního podniku, nabídla mu tento vzorek k využití a v případě zájmu výrobního podniku s ním uzavřela hospodářskou smlouvu na spolupráci při vývoji, případně uzavřela dohodu o pracovní činnosti dočasněho autora či autorů vzorku.

Je ovšem nutno konstatovat, že i ve výzkumně-vývojových kolektivech podniků resortu elektrotechnického průmyslu pracuje řada vynikajících radioamatérů a výsledků jejich činnosti je přímo využíváno pro technický rozvoj.

Praktická průprava mládeže v používání mikropočítačové techniky stále naráží na nedostatečnou vybavenost vhodnou výpočetní technikou. Bude FMEP řešit tento závažný úkol vlastními silami nebo dovozem mikropočítačů?

Ať již z hlediska vlastní výroby v ČSSR nebo z hlediska dodávek je gesční organizací za výpočetní techniku tohoto typu PZO KOVO. Důvodem je zde skutečnost, že světová velkoséri-

vá výroba vytváří vzhledem k cenám našich prvků situaci, že soubor potřebných součástek je mnohonásobně dražší než ceny kompletovaných zařízení na světových trzích. I přes toto skutečnost bude FMEP zabezpečovat dodávky malé výpočetní techniky — osobních a domácích počítačů z vlastní výroby ve vyšší cenové relaci vůči světovým cenám. Konkrétně půjde o typy ONDRA, PP 01, IQ 151 a PMD 85. Pro objemové dokrytí potřeb byla vypracována dohoda FMEP — PZO KOVO o podpoře dovozu osobních počítačů.

Pro urychlení sociálně-ekonomickeho rozvoje je nezbytná výchova kádrů. Ta zase vyžaduje trvalý příspun informací. V oblasti mikroprocesorové a výpočetní techniky tyto nároky prudce vzrůstají. Plní naše současná publicistická a knižní produkce z hlediska požadavků FMEP tyto úkoly?

V této oblasti se dělá nejvíce chyb na úrovni motivaci. Publikácní činnost se stala souběžnou činností s jinými funkcemi, neboť autoři nejsou honorováni u kvalitních příspěvků tak, aby se zaručoval hodinový výdělek. Tím vznikly štáby nespecializovaných autorů s překryvající se tématikou. Soubor časopisů z oboru elektroniky nemá ve vzájemných vazbách promyšlenou koncepci. Většina ani nevychovává, ani neinformuje. Není ani obchodně, ani odborně vyhraněna. Řada podnikových publikací má mnohem vyšší úroveň.

A na konec ještě otázku, jejíž odpověď bude zajímat širší okruh čtenářů — jak je to s uspokojením vnitřního trhu barevnými televizními přijímači?

Období 8. PLP je v ČSSR v oblasti vybavení domácností televizními přijímači obdobím „přezbrojení“, tzn. černobílé televizní přijímače jsou postupně nahrazovány barevnými televizními přijímači. Průvodním jevem tohoto procesu je nenasycenost trhu téměřto barevnými televizními přijímači a z toho plynoucí jejich nedostatek. Rychle stoupající poptávka nezne naráz uspokojit tuzemskou výrobou ani dovozem ze SSSR. Výrobní kapacita výrobního závodu umožňuje vyrobit cca 300 000 kusů barevných televizních přijímačů ročně a je částečně omezena materiálně-technickým zásobováním některými součástkami, zejména barevnými obrazovkami o úhlopříčce 42 cm. Za této situace je možno očekávat, že k úplnému nasycení čs. trhu barevnými televizními přijímači dojde koncem 8. PLP. Podle předběžných údajů se však zásobování trhu už v letošním roce zlepší, protože jen do státního obchodu bude dodáno z podniků FMEP 171 000 kusů barevných televizních přijímačů, a navíc bude na trh dodáno zhruba 125 tisíc barevných televizních přijímačů z dovozu ze socialistických států, zejména ze SSSR. Základní požadavky poptávky by tedy měly být pokryty.

Děkuji za rozhovor.

Ing. Jan Klabal

AMATÉRSKÉ RADIO SVAZARMOVSKÝM ZO

Mirek, OK2TH, před dvaceti lety, u zařízení, které sám pomáhal konstruovat pro radio klub OK2KIW

A v roce 1986 v uniformě správce přehrady ve svém hamshacku společně se svým synem Miroslavem, OK2-22856

Radioamatér od vody

(ke 3. straně obálky)

Městečko Vranov nad Dyjí s 950 obyvateli je známo hlavně díky krásnému zámku a díky Vranovské přehradě. Mezi radioamatéry je však proslavil hlavně Mirek Vrána, OK2TH, který ve Vranově prožil jako aktivní radioamatér 30 let.

V roce 1955 začínal na Vranovské přehradě jako strážný. Potom vystudoval Střední průmyslovou školu vodních staveb v Brně a v roce 1969 převzal místo správce přehrady. V této funkci setrval až do loňského roku, kdy odešel do důchodu a přestěhoval se s rodinou do Kroměříže.

Mirek, OK2TH, patří k těm, kdož jsou radioamatéry tělem i duší. V sedmi letech si stavěl krystalky a celé hodiny trávil poslechem rozhlasových stanic. V roce 1947 se stal členem organizace ČAV a od roku 1958 má vlastní vysílači koncesi. V roce 1951 založil společně s několika dalšími nadšenci první radioamatérský kroužek ve Vranově, z něhož v roce 1958 vznikl radio klub Svažarmu OK2KIW, jemuž byly přiděleny vskutku nepopulární prostory pro činnost — totiž tři kobky bývalé rakousko-uherské věznice. A jak už to bývá — když máš nadšení pro věc, brzy se v jejím zájmu staneš i funkcionářem. A tak působil Mirek, OK2TH, v uplynulých dvaceti letech jako člen OV Svažarmu ve Znojmě, jako vedoucí operátor radio klubu OK2KIW a nakonec i jako předseda ZO Svažarmu. Byla to práce složitá, ale Mirek ji nikdy nelitoval. A protože to ani jinak nešlo, musel si hajit ještě čas na konstrukci vlastního vysílače zařízení. Prvním byl vysílač CW s elektronikou AL4, přijímač inkurantního typu „Emil“, později zařízení TTR-1 s koncovým stupněm 50 W, které má Mirek uchováno podnes, přestože má nyní k dispozici transcei-

ver FT101. A z toho vranovského dolíku pod vlastní značkou navázal spojení se 180 zeměmi DXCC!

Radioamatéři a televize ...

Problém, jehož se radioamatéři už nikdy nezbaví... Dnešní televizní diváci ve Vranově nad Dyjí už asi ani nevěděj, že těmi, kdož umožnili prvně příjem TV signálů v jejich údolí, byli svažarmovští radioamatérů-vysílači. Začátkem 60. let se zahajovala výstavba naší televizní převáděčové sítě. Ve vranovském údolí TV signál beznadějně nebyl... Radio klub Svažarmu OK2KIW si dal tento závazek: do svátku 1. máje 1962 vymýtit kus lesa a postavit na kopci vedle vranovského zámku anténní stožár a budovu pro TV převáděč. Svůj závazek splnil a na 1. máje 1962 večer byl na náměstí ve Vranově v provozu první televizor. I přes halasné předcházející reklamu místním rozhlasem se přišli podívat jen tři největší zvědavci... Chvíli exhibici sledovali, pak odběhli, a za půl hodiny se tisíny na vranovském náměstí davu lidí.

Dovedete si představit, co by se dalo, když některý ze svažarmovských radioamatérů ruší v údolí příjem TV signálů u některého ze svých sousedů? Tomu se říká ironie osudu.

Pokusy s anténami

Stanoviště OK2TH bylo přímo u hráze přehrady, tedy v dolíku, odkud se někam dovolat bude vždy problém, na VKV téměř neřešitelným. Proto se Mirek zaměřil hlavně na provoz na KV a na experimentování s anténami. Díky tomu, že Vranovská přehrada je místem vyhledávaným pro příjemný pobyt na dovolené, seznámil se Mirek s mnoha radioamatéry, kteří tyto končiny navštívili. S Jindrou,

OK1AMM, zkoušeli dipoly a antény FD4 natažené nad vodní hladinou, se Zdeňkem, OK1ARH, zkonstruovali anténu GP instalovanou na pontonu a s protiváhama ponořenými ve vodě; s Jendou, OK2BKH, postavil anténu quad přímo na břehu jezera a zjistil, že funguje výborně, i když je směrována přímo do strmých stěn údolí. S Maxem, DK4MM (OK8ABS), který tráví dovolenou často v ČSSR, vyzkoušeli, že i v pásmech VKV je možno se z vranovského kotliku „dostat ven“, a sice s 10 W výkonu a 4prvkovou anténu yagi odrazem od některých skal v údolí.

Radioamatérství a profes

Přehrada, to není zdaleka jen množství vody. Jednak je tu elektrárna, jednak je třeba udržovat rádiové spojení každý den s Brnem a navíc musí správce přehrady dbát o měření nejrůznějších ukazatelů, které se dnes již provádí většinou elektronicky. Před deseti lety podal Mirek, OK2TH, svůj první zlepšovací návrh: na místo Rangelovy pišťaly používat pro měření vztahu spodní vody na přehradní hráz jednoduché elektronické zařízení, signalizující úroveň hladiny spodní vody. Díky tomu, že je Mirek radioamatérem, mohl sám opravovat drobnější závady na zařízeních v přehradi i na služebních vysílačích.

Vranovská budoucnost

Mirek, OK2TH, již nyní spokojeně vysílá z Kroměříže. S ním se věnuje radioamatérství společně i jeho syn Miroslav, OK2-22856, nyní student Středního odborného učiliště strojírenského při podniku PAL-Magnetron v Kroměříži. Ve Vranově nad Dyjí převzal Mirkovy radioamatérské funkce ing. Karel Sára, OK2PKW, který je odchovancem vranovského radio klubu Svažarmu OK2KIW, absolventem elektrotechnické fakulty VUT v Brně a nyní i zaměstnancem elektrárny pod Vranovskou přehradou. A pro činnost radio klubu OK2KIW jsou již nyní vyčleněny nové prostory v Domě okresního podniku rekreace, jehož výstavba se právě dokončuje.

—dva

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ: Při číslování desek s plošnými spoji v ročence Mikroelektronika 1987 došlo omylem ke shodnému číslování desek s plošnými spoji jako v AR pro konstruktéry (modrému). Jde tedy o desky s označením V 201 až V 216.

Prosíme proto všechny zájemce, aby při objednávkách těchto desek zřetelně označili, zda žádají desku z ročenky Mikroelektronika (ME), anebo z AR pro konstruktéry (B). Děkujeme za pochopení.

Redakce

Dvoma snímkami vám približujeme všačajšiu krajskú prehliadku ERA'86 v Trenčíne. Podujatie vyvrcholilo Dňom elektroniky pri príležitosti 35. výročia založenia Zväzarmu. Organizátori pripravili pre takmer desať tisíc návštěvníkov audiovizuálne pásma, spojené so súťažnými podujatiami, prednáškami a besedami o elektronike. V posledný deň prehliadky sa uskutočnila súťaž mladých konštruktérov a programátorov z radov návštěvníkov a burza náhradných dielcov a súčiastok. Prehliadka bola umiestnená v Okruhu-

vom dome armády a elektronici z Dunajskej Stredy, Malackie, Senice, Trnavy, Nového Mesta nad Váhom a z Trenčína vystavovali naozaj hodnotné exponáty. Porota ocenila striebornou visačkou model robota „Mato“ desaťročného Martina Ivanka (ZŠ Trenčín), v kategórii A zlatou visačkou regulovačnej zdroj a digitálny otáčkomer Petera Vaška (SOU Trenčín) a v kategórii C zlatou visačkou funkčný model robota Vladimíra Zemánka (Trenčín).

A. Cibula, K. Krajčo

Soutěžní přehlídky ERA v r. 1987

Přehlídky technické tvorivosti v elektronice a radioamatérství v roce 1987 jsou zaměřeny k významným historickým výročím, hlavně k 70. výročí VŘSR. Cílem přehlídek technické tvorivosti je rozvíjet polytechnickou výchovu mládeže, technickou tvorivou činnost ve svazarmovské elektronice a radioa-

matérství, aktivizovat zlepšovatelské a vynálezecké hnutí na pomoc národnímu hospodářství i vlastní organizaci a prohlubovat propagaci této činnosti na veřejnosti.

Místní přehlídky pořádají výbory ZO Svazarmu všude tam, kde jsou z hlediska dosaženého stupně rozvoje odbornosti vytvořeny k tomu podmínky. Mohou být pořádány jako neveřejné (jen pro členy Svazarmu) i veřejné. Mají dobrovolný charakter. Okresní (obvodní) nebo městské přehlídky jsou po-

řádány v měsících duben až červen 1987, také akce veřejné nebo neveřejné. Pořadatel je povinen pozvat k účasti v dostatečném předstihu všechny ZO Svazarmu v rozsahu své působnosti. Krajské (v Praze a Bratislavě městské) přehlídky budou pořádány do 15. 11. 1987 v každém kraji jako soutěžní akce veřejné. Pořadatelem 19. celostátní přehlídky ERA'87 je ÚV Svazarmu. Celostátní přehlídka bude uspořádána ve dnech 19. až 29. 11. 1987 ve Žďáru nad Sázavou.

Nové knihy pro radioamatéry (Recenze i zamyšlení)

V poslední době bylo Účelovou edici ÚV Svazarmu opět vydáno několik brožur pro potřeby radioamatérského sportu, které byly distribuovány do radioklubů Svazarmu, a rádi bychom na ně tedy čtenáře AR upozornili.

Pro zájemce o radioamatérský provoz je nesporně zajímavá kniha „Radioamatérské diplomy“ ing. Jiřího Pečka, OK2QX. Navazuje na prvnou publikaci téhož názvu, obsahuje však podmínky diplomů, pro které diplomová služba ÚV Svazarmu poskytuje úhradu poplatků v IRC pouze po předchozí dohodě. Je třeba vysoké ocenit práci autora při shromáždění, výběru, ale zejména ověření podmínek uvedených diplomů. Materiál je zpracován obvyklým způsobem, přehlednost by tedy bylo možno zlepšit uspořádáním obsahu do tabulek, jak již bylo všeckrát doporučeno.

Postupná publikace metodik radioamatérských sportů pokračuje „Metodikou moderního víceboje telegrafistů“ Dr. Vojtěcha Krobá, OK1DVK. Kniha je napsána skutečně výborně, s jednoznačným záměrem poskytnout čtenáři maximum praktických informací; navíc obsahuje řadu ilustrativních tabulek, obrázků i fotografií. Více péče mělo být věnováno korekturám – tiskové chyby někde (např. str. 46) vedou k věcné nesprávnosti.

Populární Přednášky z amatérské radiotechniky pokročily ve čtvrté části třemi sešity.

„Jednoduché elektronické měřicí přístroje pro mládež“ Jaroslava Winklera, OK1AOU, obsahuje stručný ale výstižný popis stavby několika základních měřicích přístrojů pro začátečníky, například signálních generátorů, záznějového vlnoměru aj. Přinosem knihu není původnost popsaných zapojení, nýbrž důsledné podřízení konstrukce možnostem začátečníků a potřebám práce v kroužcích mládeže, jak je u autora obvyklé.

Sešit „Měření v radioamatérské praxi – měřicí metody – II. část“ Jiřího Borovičky, OK1BI, obsahuje amatérům dostupné měřicí metody základních vlastností zařízení pro radioamatérský provoz (přijímačů, vysílačů, antén) včetně popisu měřicích přístrojů a přípravků. Téma je nesmírně důležité a vůbec ne jednoduché. Nezbytnost přizpůsobit je omezeným možnostem amatérů nároky na uváženou koncepcí jeho zpracování ještě umocňuje. Autor tato úskalí zvládl a sešit se zařadil mezi nejlepší (a také nejvyhledávanější) z celé publikované řady. Jeho zaměřením je dána orientace zejména na techniku KV; bylo by velmi účelné zpracování specifických otázek měření v oboru VKV obdobným způsobem v některém dalším sešitu. Celek by si pak zasloužil rádné knižní vydání, protože jak problematika, tak i sám text mají dlouhodobou platnost a význam.

„Základy digitální techniky“ ing. Michala Půži a Vladimíra Půži obsahuje základní informaci o tomto oboru, o číslicových signálech, číslicových IO, obvodech TTL a zásadách jejich aplikací, o návrhu sekvenčních a kombinačních logických obvodů.

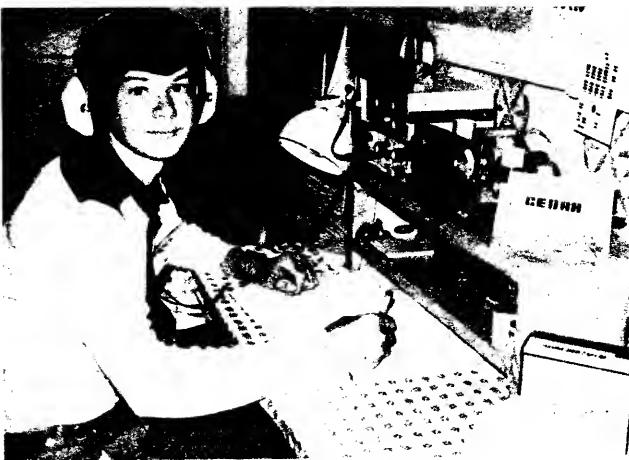
Úspěšně pokračující řada sešitů Přednášek z amatérské radiotechniky opět vede k malému zamyšlení.

Zařazení této řady do Knižnice zájmové, branné technické a sportovní činnosti Účelové edice ÚV Svazarmu umožnilo velmi dobrým způsobem vyřešit letitý týždenný problém – nedostatek odborné literatury o specifických otázkách techniky pro radioamatérský sport. Je jasné, že pro běžná vydavatelství není vydávání literatury tak specifického zaměření přijatelné (třeba již jen z ekonomických důvodů) v rozsahu, jaký soudobý rychlý rozvoj radiotechniky (byť jen amatérské) vyžaduje. Proto svazarmovské organizaci, která na publikaci a bezplatnou distribuci sešitů přednášek vynakládá nemalé prostředky, i všem těm, kdo k jejich realizaci přispěli a přispívají, patří uznání. Právě proto je ale nutné věnovat pozornost opravdu účelnému využití prostředků i úsilí, aby sešity skutečně poskytly radioamatérům tu látku (nebo její pojetí či zohlednění), jakou jinde najít nemohou; vždyť to je hlavním cílem sešitů. Protože peněz, času a práce, které by byly vynaloženy na sešit z této ediční řady, který by obsahoval látku vícekrát již zpracovanou v časopisech a jiné literatuře, navíc běžně dostupné, by bylo prostě škoda, i kdyby byl takový sešit napsán velmi dobře. Bylo by jich škoda třeba již jen s ohledem na to množství otázek, které na svůj sešit přednášek teprve čekají.

-jjv-

AMATÉRSKÉ RADIO MLÁDEŽI

Radek, OK2-30826, u svých přijímačů

Antonín Beneš, OK2BAZ, s mladými operátory kolektivní stanice OK2KZC

Z vaší činnosti

Jedním z mladých úspěšných posluchačů je OK2-30826, Radek Hochmann z Vranovic. Pravidelně se zúčastňuje celoroční soutěže OK-maratón, ve které dosahuje každý měsíc umístění mezi prvními posluchači v kategorii do 18 let. Dobrých výsledků dosahuje také v ROB, kde spolu s rodiči vede skupinu svých spolužáků ze základní školy. V roce 1986 se o prázdninách zúčastnil svazarmovského tábora talentované mládeže ROB v Janově u Zlatých Hor. V táboře se mu velice líbilo a získané zkušenosti předává svým spolužákům.

Radek je operátorem kolektivní stanice OK2KZC ve Vranovicích, kde pod vedením obětavého VO Antonína Beneše, OK2BAZ, přispívá k úspěšné činnosti celého kolektivu. Těší se na oprávnění k vysílání pod vlastní volací značkou OL po dovršení 15 let v letošním roce.

Technické činnosti se věnuje i doma. Poslouchá na přijímači 1-V-1 a Pionýr. Připravuje se na stavbu přijímače pro pásmo 2 metrů. Nejcennějším Radkovým úspěchem je QSL lístek za poslech chilské expedice CE0AA z ostrova San Felix v pásmu 3,5 MHz.

Radioamatéři a domy pionýrů a mládeže

V 9. čísle loňského ročníku Amatérského radia jsem vás v naší rubrice požádal, abyste mi napsali, jaké zkušenosti máte ze spolupráce vašich radio klubů s domy pionýrů a mládeže.

Dostal jsem již na toto téma několik dopisů od vás a věřím, že další zprávy o vaší spolupráci s DPM od vás ještě obdržím. Dnes vás seznámím s částí dopisu, který poslal OK3CDN, Milan Horváth, VO kolektivní stanice OK3KUV z Bratislav.

„Naše kolektivní stanice vznikala od roku 1980 do roku 1982, kdy jsme dostali povolení k vysílání pod značkou OK3KUV. Protože jsme měli málo operátorů, zaměřili jsme se ihned od

samého počátku naší činnosti také na výchovu mladých operátorů. Zájem projevili chlapci ve věku 15 až 16 let. Po vyškolení a získání osvědčení rádiových operátorů však naši kolektivní stanici opustili z důvodu studia na vysoké škole a nástupu do základní vojenské služby. Věříme však, že se k nám po čase opět vrátí a rozšíří rady našich operátorů.

Tato zkušenost nás přiměla k tomu, abychom se zaměřili na mládež, která ještě navštěvuje základní školu. Proto jsme se v letech 1984 až 1986 v našem radiklubu, který je součástí ZO Zvazarmu Kamzík při OV Bratislava III, zaměřili na výchovu mladých operátorů ve věku od 9 do 10 let. Pro budoucí operátory jsme v našem radiklubu ve spolupráci s Obvodním domem pionýrů a mládeže Bratislava III založili radiotechnický kroužek. Kroužek měl vypracovaný plán činnosti ve smyslu jednotné metodiky práce v radioamatérských kroužcích mládeže ve Svazarmu. Plán činnosti kroužku byl vypracován na tříleté období, což je optimální doba pro práci s mládeží do 10 let věku. Kroužek mladých operátorů střídavě vedli Stano, OK3CPW, a Milan, OK3CDN.

V prvním ročníku navštěvovalo kroužek pravidelně 10 chlapců. Do třetího ročníku však nastoupili již pouze 4 chlapci, z nichž Dušan, OK3-28257, Petr, OK3-28262, a Petr, OK3-28267, získali vysvědčení operátora třídy C. S úspěchem také složili zkoušky OL a stali se dobrými operátory naší kolektivní stanice. Zásluhu na úspěšném absolvování zkoušek OL měla také jejich účast na dvoutýdenním celoslovenském internátovém kursu mladých radioamatérů Svazarmu, který byl v době letních prázdnin v roce 1986 uspořádán ve Vajnorech u Bratislav.

Bylo by zapotřebí, aby naše vrcholné orgány podobné interní kurzy mladých radioamatérů pořádaly častěji a pravidelně.

rozšíření a zkvalitnění práce na stanici jsme v naší kolektivní stanici instalovali anténu pro pásmo 160 m a uvedli do provozu transceiver Jízera. Tím jsme vytvořili další předpoklady k tomu, aby naši mladí RO získali zručnost v běžném telegrafním provozu v KV pásmech, ale také v závodech, které jsou pořádány pro mládež. Tímto způsobem jsme tak dali možnost dalším zájemcům se věnovat radioamatérskému sportu.

Do budoucích let předpokládáme, že se nám znovu podaří ve spolupráci s Obvodním domem pionýrů a mládeže a obvodním výborem Svazarmu Bratislava III uspořádat další běh radioamatérského kroužku mládeže při kolektivní stanici OK3KUV.

Závěrem mohu na základě získaných poznatků a zkušeností z práce s mládeží říci, že začátky bývají vždy těžké. Je však nutné mít vypracovaný plán práce zájmového kroužku nejen na příslušný rok, ale rovněž na celé období trvání kroužku. Vytrvat musí žáci i vyučující a je nesmírně nutné udržet potřebnou kázeň, náplň a termín schůzek. Věřím, že se v každém radiklubu najde obětavý člen, který dokáže věnovat potřebný čas k výchově mládeže a nových operátorů. Potom se zcela určitě také dostaví očekávané výsledky namáhavé práce s mládeží.

Připomínám, že krajské celoroční hodnocení OK — maratónu a Soutěže MČSP se dosud, ke škodě radioamatérského hnutí, pravidelně nevyhlašuje. Přimlouvám se, aby všechny rady radioamatérství KV Svazarmu zahrnuly krajské hodnocení obou soutěží do svých plánů a pravidelně je každoročně vyhlašovaly. Jistě by to ještě více obě tyto soutěže podpořilo, rozšířilo počet soutěžících a naší radioamatérské činnosti by to prospělo.“

Tolik z dopisu OK3CDN, Milana Horvátha z Bratislav. Těším se, že mi také z ostatních radiklubů napišete o vaší spolupráci s domy pionýrů a mládeže.

73! Josef, OK2-4857

Poslední příspěvek tohoto „seriálu“ si vyžádal více času, než jsme očekávali. Podobně jako původní zapojení kapacitního spínače (viz Amatérské radio č. 3, 1982) byla i nová verze s integrovaným obvodem MHB4001 vyzkoušena v provozu na oddělení techniky Ústředního domu pionýrů a mládeže. Po sestavení a oživení prototypu navrhl ještě autor úpravu (blokování), která však není realizována na uveřejněné desce s plošnými spoji.

Pokud bude pro někoho blokování funkce kapacitního spínače výhodné, může doplnit kondenzátor C12 a rezistor R18 přímo na desku s plošnými spoji, která je dostatečně velká. Obě součástky jsou připojeny na vstup 9 hradla H3, je však nutné přerušit spojení mezi vývody 8 a 9 tohoto hradla. Na obr. 1 je místo přerušení označeno křížkem. Fotografie ukazuje původní zapojení kapacitního spínače — bez C12 a R18.

—z h—

KAPACITNÍ SPÍNAČ

Tomáš Kúdela

Popis funkce

Obvod tranzistoru T1 (obr. 1) pracuje jako oscilátor na kmitočtu přibližně 100 kHz. Symetrické vinutí L3, L3' spolu s kondenzátory C5 a C6 v sérii s kapacitou antény tvoří transformátorový můstek. Je-li kapacita C6 stejná jako kapacita sériové kombinace C5

a antény (protože C5 má kapacitu řádově větší než bývá kapacita antény, je jeho vliv na výslednou kapacitu zanedbatelný), je můstek v rovnováze a na odbočce mezi vinutími L3 a L3' není napětí. Poruší-li se rovnováha můstku, například změnou kapacity antény půbližením nějakého tělesa, objeví se na odbočce mezi vinutími L3 a L3' střídavé napětí. Tento signál je proudově zesílen stupněm s tranzistorem T2 a přichází do detektoru s T3. Následuje klopový obvod z hradel H1 a H4. Vyvážený stav je indikován zhasnutím diody D2. Hradla H2 a H3 tvoří monostabilní klopový obvod, jehož časovou konstantu lze řídit odporovým trimrem R13.

Vstup B slouží k zablokování činnosti kapacitního spínače úrovní log. 1. Ke vstupu B může být připojen např. obvod s fotorezistorem podle obr. 2 — kapacitní spínač se tak automaticky uvede v činnosti až po setmění.

Oživení a obsluha přístroje

Spínač je výhodné napájet stabilizovaným napětím, které zaručuje maximální citlivost při dobré dlouhodobé stabilitě nastavení. Po připojení napájecího napětí zkонтrolujte osciloskopem, kmitá-li oscilátor. Průběh napětí by měl být na antenni zdířce přibližně sinusový. Nemáte-li osciloskop, zkonztroujte střídavé napětí na anténě alespoň připojením běžného voltmetu přes detekční diodu (např. GA201).

Připojte anténu, která by měla být volně umístěna v prostoru a snažte se, aby byl propojovací přívod co nejkratší. Anténa může být realizována jako deska z plechu, kuprexitu nebo hliníkové fólie. Při prvních pokusech se spínačem zvolte rozměr antény asi 100 x 100 mm. Je nepřípustné, aby se anténa dotýkala vodivých předmětů nebo ležela přímo na zdi.

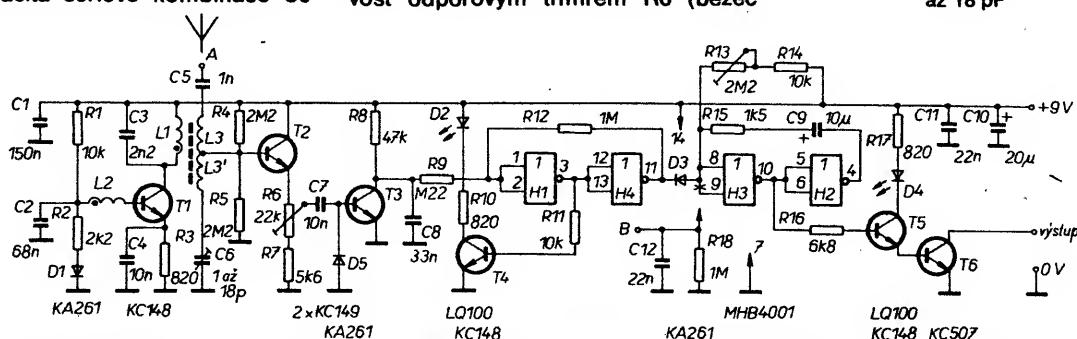
Po připojení antény využáte můstek změnou kapacity trimru C6. Postupujte takto: nejdříve nastavte nejmenší citlivost odporovým trimrem R6 (běžec

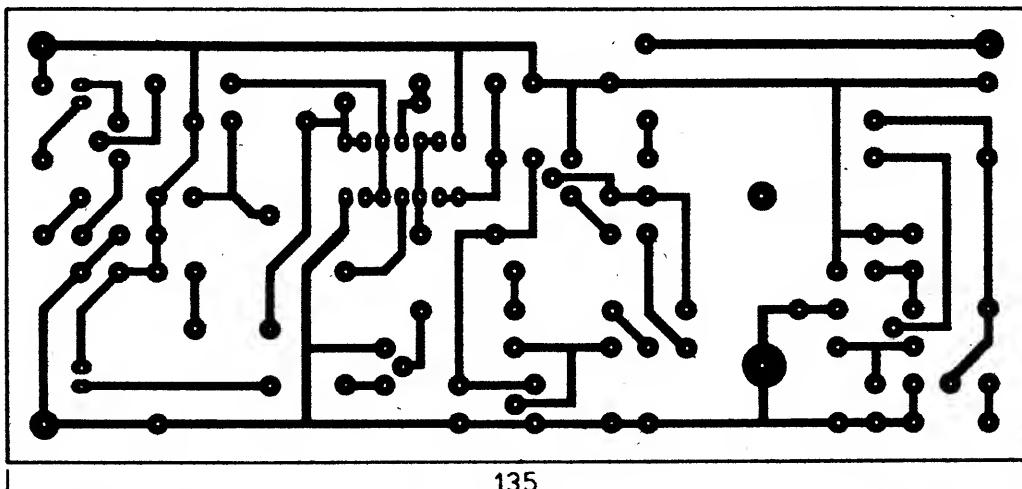
posunut směrem k R7), potom pozvolným otáčením hřídele kapacitního trimru C6 nastavte takovou kapacitu obvodu, při které dioda D2 zhasne. Nyní můžete zvětšit citlivost trimrem R6 a postup opakovat. Tak dosáhnete optimálního nastavení při maximální citlivosti.

Odporovým trimrem R13 nastavte zpoždění pro vypnutí výstupního obvodu. Toto zpoždění je výhodné, je-li kapacitním spínačem řízeno osvětlení v místnosti nebo výkladní skříň, neboť osvětlení nezhasne při každém náhodném pohybu osoby, kterým se na krátké okamžiky vzdaluje od antény. Osvětlení zhasne až po nastavené době, kdy je již téměř jisté, že osoba příslušné místo opustila. Stavy výstupního spínače jsou indikovány diodou D4. Tranzistor T6 je výstupní spínač, který může přímo spínat malou zátěž nebo spínat proud do cívky relé, kterým pak ovládá např. síťové spotřebiče.

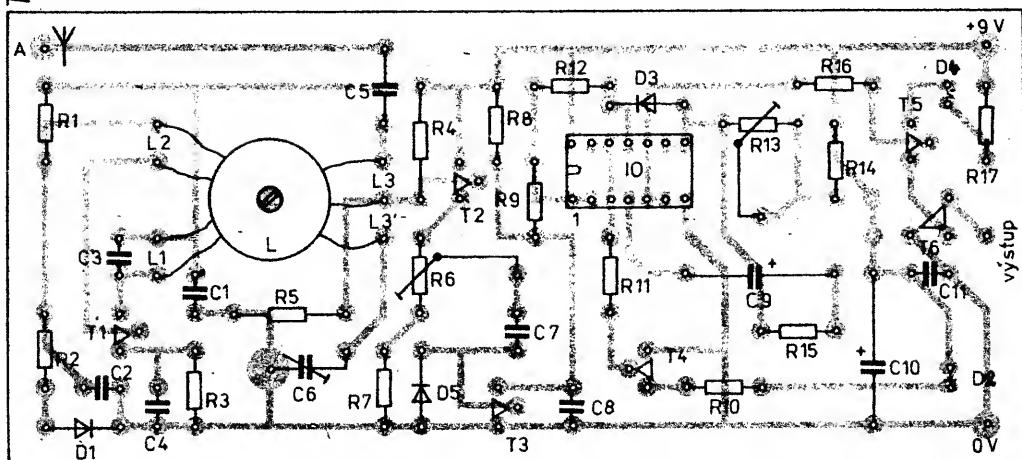
Seznam součástek

R1, R11, R14	rezistor 10 kΩ
R2	rezistor 2,2 kΩ
R3, R10, R17	rezistor 820 Ω
R4, R5	rezistor 2,2 MΩ
R6, R19	odporový trimr 22 kΩ, TP 041
R7	rezistor 5,6 kΩ
R8	rezistor 47 kΩ
R9	rezistor 0,22 MΩ
R12, R18	rezistor 1 MΩ
R13	odporový trimr 2,2 MΩ, TP 041
R15	rezistor 1,5 kΩ
R16	rezistor 6,8 kΩ
R _t	fotorezistor
C1	kondenzátor 150 nF, keramický
C2	kondenzátor 68 nF, keramický
C3	kondenzátor 2,2 nF, keramický
C4, C7	kondenzátor 10 nF, keramický
C5	kondenzátor 1 nF, slídový
C6	kapacitní trimr 1 až 15 pF (1 až 18 pF)

135

Deska V31 s plošnými spoji a rozmištěním součástek

C8	kondenzátor 33 nF, keramický
C9	kondenzátor 10 μ F, 12 V, elektrolytický
C10	kondenzátor 20 μ F, 15 V, elektrolytický (TE 984)
C11, C12	kondenzátor 22 nF, keramický

L	feritový hrnček H22, ø 12 až 18 mm
L1	L1 — 15 závitů, L2 — 3 závitů, L3 = L3' — 30 závitů, drát aši ø 0,2 mm CuL
D1, D3, D5	dioda KA501 (KA261)
D2, D4	svítivá dioda (LQ100)
IO	integrovaný obvod MHB4001

deská s plošnými spoji V...
tranzistor KC148
tranzistor KC149
tranzistor KF507

—zh—

JAK
NA TO

DRŽADLO K MIKROPÁJEČCE

Podle návodu v AR A1/82 jsem si zhotovil mikropáječku, která mě plně uspokojila až na jedinou věc. Každé držadlo, které jsem k páječce použil, se vždy za určitou dobu roztrávilo, anebo alespoň teplem poškodilo. Problém jsem nakonec uspokojivě vyřešil konstrukcí držadla podle obr. 1.

Jako základ jsem použil Centro-Fix 1710, z něhož jsem odstranil náplň a psací hrot. Na pájecí tělisko, které tvoří mosazná trubička, jsem připájel asi 13 mm od konce kousek tenkého drátu pro „zdřsnění“ povrchu. Pak jsem tělisko zasunul do odšroubovaného hrotu fixu tak, aby první chladicí otvor byl asi 5 mm od hrotu fixu. Protože díra ve fixu je větší než průměr těliska, zajistil jsem tělisko v požadované poloze kouskem bužírky. Tím máme zároveň zaručeno optimální vystředění.

Celou sestavu jsem upevnil ve svíslé poloze ve svěráku tak, aby pájecí hrot směřoval dolů.

Pak jsem rozdělal poměrně řídkou sádro a tělisko v hrotu fixu zaliil tak, aby sádra dosahovala až k závitů. Musíme dát pozor, abychom nezalili i závit, protože bychom nemohli zašroubovat druhý díl. Bužírka, kterou jsme zajistili tělisko, nám současně zabránil, aby sádra vytékla ven. Když sádra ztvrdne, odstraníme bužírku a připájíme přívodní kablík, na kterém uděláme užílik proti vytření. Pak našroubujeme druhý díl fixu, v němž pochopitelně uděláme v zadní části otvor pro průchod kablíku.

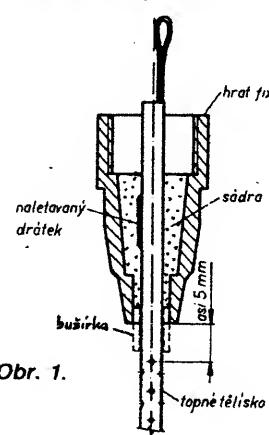
Takto zhotovené držadlo je nejen mechanicky velmi odolné, ale díky malé tepelné vodivosti sádry se již nemusíme obávat jeho roztrávení.

Marek Budina

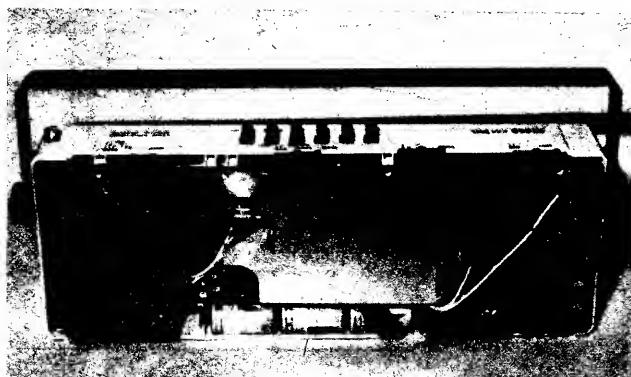
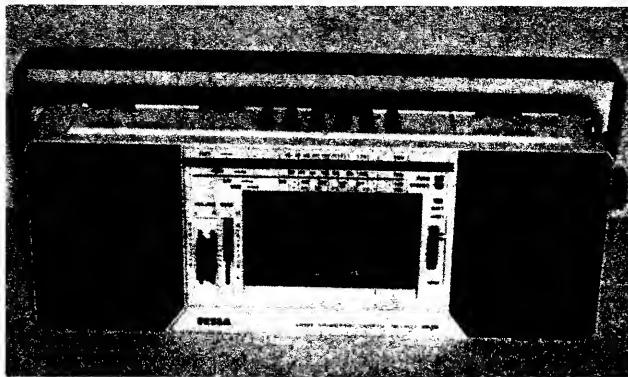
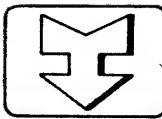
SKLENĚNÉ PRŮCHODKY

Mnoho amatérů, například ti, kteří stavějí anténní zesilovače, je často postaveno před problém, jak a kde získat skleněné průchody. Autory článků jsou většinou doporučovány průchody ze starých krabicevých kondenzátorů, které se však někdy dosti obtížně shánějí.

Používám poměrně jednoduchý způsob výroby těchto průchodek z diod typu KY701 až 706. Postupuji tak, že diodu nejprve přeříznou pilkou na železo asi 3 mm od jejího tenčího konce. Pak pilníkem řez začistím a průchodka je hotova. Pokud bychom použili nové diody, vyde nám cena za průchodku asi na 2 Kčs. Z vadných diod máme průchody zdarma. Lubomír Voneš

Obr. 1.

Radiomagnetofon TESLA KM 350

Celkový popis

Radiomagnetofon KM 350 je přenosný přístroj a zahrnuje stereofonní rozhlasový přijímač a stereofonní kazetový magnetofon. Jeho výrobcem je k. p. TESLA Přelouč a prodejní cena byla stanovena na 3900 Kčs. Přijímač má čtyři vlnové rozsahy, přičemž pro rozsahy AM je ve funkci vestavěná feritová anténa, pro rozsahy FM pak výsuvná anténa. Pro pohodlnější vyládění vysílače slouží zelená svítivá dioda, indikující střed nastavení, červená dioda pak indikuje stereofonní příjem. Univerzální zásuvka umožňuje připojit k radiomagnetofonu běžné zdroje ne signálu pro záznam na magnetofon, přičemž je možný příposlech jak pomocí vestavěných reproduktorů tak na sluchátka. Při záznamu je v činnosti nevypínatelná automatica vybuzení, nahrávat možno jak na materiály typu Fe, tak i typu Cr, přičemž se příslušné obvody přepínají automaticky. Radiomagnetofon KM 350 nemá připojku pro vnější anténu ani pro vnější reproduktory. Napájení je buď sítové, nebo bateriové (šest malých monočlánků), přičemž pro indikaci stavu článků slouží další červeně svítící dioda, která při poklesu napájecího napětí asi pod 6,3 V začne blikat a tím upozorňuje na blížící se nutnost jejich výměny.

Na horní straně přístroje jsou všechny ovládací prvky magnetofonu, které tvoří šest tlačítek, přičemž poslední tlačítko vpravo (stop) slouží při druhém stisknutí k otevření prostoru kazety. Dále jsou tu odleva: přepínač kmitočtu oscilátoru k zamezení případných hvizdů při záznamu pořadů z rozhlasových pásem s amplitudovou modulací vysílačů, dále pak přepínač radio-magnetofon, přepínač mono-stereo-wide, kterým lze při příjmu rozhlasu v případě šumu v reprodukci nuceně přejít na monofonní provoz, anebo (jak při příjmu rozhlasu tak i při reprodukci z magnetofonu) uměle rozšířit stereofonní bázi a posledním přepínačem volíme vlnové rozsahy. Ladění při-

jímače je na pravém boku skříňky. Na čelní stěně jsou dva oddělené regulátory hlasitosti a vedle nich běžný tónový clona. Vpravo vedle prostoru pro kasetu je druhý přepínač s označením HIGH-LOW, jehož funkce prošla několika změnami a který je v podstatě přepínačem hudba-řeč. V horní poloze je v reprodukci méně, v dolní poloze více hloubek. Nad tímto přepínačem jsou všechny tři, již dříve popsáne, indikační diody.

Na zadní stěně přístroje je konektor, umožňující připojit (pro záznam) běžné zdroje nízkofrekvenčního signálu, kromě toho umožňuje signál z magnetofonu přivést na jiný vnější zesilovač, případně nahrát na jiný magnetofon. Na levém boku jsou konektory pro připojení síťového přívodu a stereofonních sluchátek.

Základní technické údaje podle výrobce

Vlnové rozsahy: DV 150 až 285 kHz, SV 525 až 1605 kHz, VKV I 66 až 73 MHz, VKV II 87,5 až 108 MHz.

Citlivost: DV 3 mV/m, SV 1,1 mV/m, VKV I 10 uV (mono), VKV II 8 uV (mono).

Rychlosť posuvu: 4,76 cm/s.

Kolísání rychlosťi: $\pm 0,4\%$.

Druh pásku: Fe nebo Cr.

Celkový odstup

ruš. napětí: 50 dB.

Kmitočtový

rozsah: 63 až 12 500 Hz.

Rozměry: 41x15, 5x9,5 cm.

Hmotnost: 2,6 kg.

Funkce přístroje

Začneme přijímačovou částí, kterou finalista, TESLA Přelouč, sám nevyrábí, ale přebírá ji od k. p. TESLA Bratislava. K citlivosti přijímače či jeho funkcii na rozsazích středních a dlouhých vln, nelze mit žádné připomínky. Naproti tomu při ladění vysílačů v pásmech VKV neubude zákažník příliš spokojen. Na stupnicí se totiž vyskytují podivné „fantomové“ vysílače, které lze dokonc na naladit na jakési optimum při kterém

svítí i dioda indikující stereofonní příjem, ale reprodukce je velmi zkreslená a tudíž neposluhovatelná. Červená dioda se kromě toho rozsvěcuje při projíždění stupnice mimořádně často anž by byl záchycen vyhovující vysílač. Pokud se však při troše cviku podaří naladit vysílač, pak lze reprodukci označit za dobrou a odpovídající možností přijímače těchto rozměrů. Rovněž citlivost v rozsahu VKV lze označit za velice dobrou.

Uspokojivě pracuje i obvod WIDE, který po přepnutí slyšitelně rozšiřuje subjektivně vnímanou stereofonní bázi. Přitom sice dochází k určitému zdůraznění oblasti vyšších kmitočtů, avšak ta to skutečnost v reprodukci neruší.

Magnetofonová část přístroje pracuje po elektrické stránce naprostě bez vady a všechny udávané parametry jsou splňovány — až na některé, možná ojedinělé, případy kolísání rychlosti posuvu. Pro tento přístroj byla upravena mechanická část přehrávače KM 340 (Walkman), která v původním provedení měla určité nedostatky. Přes veškerou snahu výrobce však i tato zlepšená varianta má určitou slabinu v náhylnosti ke zvětšenému kolísání rychlosti posuvu v případě, že použitá kazeta není právě v mechanicky nejlepším stavu. Máme-li však k dispozici skutečně dobrou kazetu, pak je i parametr kolísání rychlosti posuvu splňován.

Ovládací prvky jsou rozmištěny účelně a tlačítka, ovládající magnetofon, mají přijatelně lehký chod. U magnetofonu je výhodné, že lze přecházet z jedné funkce na druhou anž by bylo mezičím nutno pásek zastavovat.

Zmíněná mechanika sice vypíná magnetofon na konci pásku ve funkci záznamu či reprodukce, neumí to však při převíjení. Přitom jsou tlačítka převíjení vpřed i vzad aretována, což považuji za nevhodné řešení, protože nevypneme-li převíjení včas, některé díly mechaniky musí nutně prokluzovat, což jednak vyvolává nežádoucí zvuky, jednak se tím zvětšuje opotřebení. Bylo by jistě vhodné urychlit vývoj kvalitní univerzální mechaniky, která by všechny základní požadavky splňovala.

Drobou připomíinku mám ještě k poněkud samoúčelnému přepínači

HIGH-LOW na čelní stěně. I když zde byl určitý záměr výrobce, je reprodukce v trvale zařazené poloze LOW příjemnější a poloha HIGH by snad mohla sloužit ve výjimečném případě k omezení hloubek při reprodukci mluveného slova.

Vnější provedení

Většině posuzovatelů se tento přístroj líbil. Domnívám se, že je zcela uspokojivý nejen vzhledem, ale i celkovým zpracováním. Rysky, indikující nastavené vlnové rozsahy a funkce mono-stereo-wide, jsou, vzhledem k vlastnostem použitých přepínačů, poměrně blízkou u sebe. Přepínače, které měl výrobce od subdodavatele k dispozici, mají však dosti tuhý chod a ne zcela přesně definované jednotlivé aretované polohy. Proto se uživatel někdy

hůře orientuje v tom, jak má právě přepínač nastaven. U několika vzorkových přístrojů jsem se setkal s volně padajícím držadlem, které otloukalo zadní stěnu, avšak byl jsem ujištěn, že držadlo bude ve svých čepech utěsněno aby drželo v jakékoli poloze.

Vnitřní provedení a opravitelnost

Zadní stěna se odnímá velmi jednoduše povolením šesti šroubů. K přijímačové části je přístup výborný, horší to je již s přístupem k části magnetofonové a k eliminátoru. A zcela nejhorší, pak k části mechanické. Obávám se, že při opravách mechaniky budou na adresu konstruktéra směřovat velmi ošklivá slova. Stejně tak i při případné výměně některé z indikačních diod.

Závěr

Radiomagnetofon TESLA KM 350 je nesporně líbivý výrobek, který má uspokojivé technické vlastnosti a dobrou reprodukci. Kdyby měl lépe laditelný přijímač a mechaniku s větší rezervou v parametrech rovnoměrnosti chodu, pak by všechny vyslovené připomínky byly jen málo významnými detaily. Na závěr proto mohu jen znovu apelovat na výrobce, aby buď skutečně urychlil vývoj perfektní mechaniky, anebo se pokusil o získání příslušné licence, která by tyto vleké problémy vyřešila. K otázce přijímače bych jen dodal to, že by přístroji prospělo, kdyby se dekodér stereofonního příjmu (a tím i indikační červená dioda) zapínal až při poněkud silnějším výstupu signálu a nikolik dříve než se vůbec začne rozsvěct zelená dioda indikující přítomnost a nalaďení vysílače. —Hs—

Primární napájecí zdroje s dlouhou dobou života

V moderní elektronice jsou na napájecí zdroje kladený stále náročnější a přísnější požadavky. Nejedná se ani tak o velký výkon zdrojů, ale spíš o dlouhodobý spolehlivý provoz při malém odběru energie, při němž je třeba zabezpečit spolehlivost, nezávislost na obsluhu a konstantní napětí při malém objemu. Je to např. stálé napájení pamětí RAM, tak aby programy a údaje zůstaly zachovány i při vypnutí přístroje nebo při výpadku síťového napájení. Nároky na tyto vlastnosti zdrojů jsou nejen u počítačů, ale i u hodin, fotoaparátů, videomagnetofonů, kapesních elektronických adresářů, elektronických telefonních seznamů atd.

Jak vypadá energetická bilance primárních článků v závislosti na objemu? Základní údaje o množství energie, získané z 1 cm³ objemu, jsou pro pět druhů článků uvedeny v tab. 1.

Z uvedeného vyplývá, že nejvhodnějším typem jsou lithiové baterie. Energeticky jsou sice velmi výhodným zdrojem i zinkové články se vzdružnou polarizací, ale pro malou skladovatelnost (nezbytné otvory pro přístup vzduchu) jsou použitelné jen jako stacionární články (pro telefonní účely, popř. ve formě knoflíkových baterií v naslouchacích přístrojích).

Z hlediska energetické kapacity, mechanické konstrukce i spolehlivosti jsou pro moderní zařízení nejvhodnější lithiové články s organickým elektrolytem, který je v současné době považován za nejvhodnější pro mikroelektroniku.

U nás dobře známá firma VARTA také vyrábí širokou paletu lithiových baterií v knoflíkovém a válcovém provedení; některé z nich se objevily i na našem trhu (např. knoflíkový článek o Ø 20 mm, výška 1,6 mm, typ CR 2016; má napětí 3 V a kapacitu 60 mA/hod.).

VARTA vyrábí tři druhy (systémy) lithiových článků — pro malé samovýbějení, dlouhou skladovatelnost a výhodnou energetickou bilanci se dobře hodí pro napájení nejrůznějších elektronických zařízení.

V tabulce 2 jsou základní informace o lithiových bateriích, vyráběných v současné době.

Typ CR jsou nejvíce používány, vyrábí se dvanáct druhů (knoflíkové a válcové). Používají se pro náramkové hodinky, kalkulačky, menší počítače, elektronické hry, měřicí přístroje, poplašná zařízení, filmové a fotografické přístroje, záchranné a zabezpečovací systémy, telefonní zařízení atd.

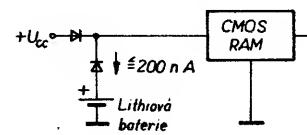
Tab. 1.

Systém	Energie (v mWh/hod) v cm ³
klasický (zinek — burel)	200 až 300
Zinek — oxid stříbra	350 až 430
Rtuťová baterie	400 až 520
Zinkové se vzdušnou polarizací	650 až 900
Lithiové systémy	600 až 1000

Typ ER se používá především pro napájení paměťových systémů RAM. Jsou to válcové články, které se zapájí na desku s pamětí. Mají napětí 3 V, kapacitu 1 Ah.

Typ DR je určen pro náramkové hodinky, ve kterých při odběru 1 až 2 µA vydří dvojnásobnou dobu, tj. čtyři roky, v porovnání s dříve používanými články Ag₂O.

Další výhodou článků „VARTAlith“ je plochá křivka, zabezpečující spolehlivé napájení zařízení. S ohledem na zmněné aplikace se většina lithiových baterií vyrábí s vývody, které se zapájí do desky s plošnými spoji.

Obr. 1.

V některých zařízeních se používají zapojení podle obr. 1, ve kterém je lithiová baterie „napájena“ při běžném provozu proudem asi 200 nA, při výpadku napájecího napětí pak baterie přebírá napájení paměti CMOS RAM. —LK—

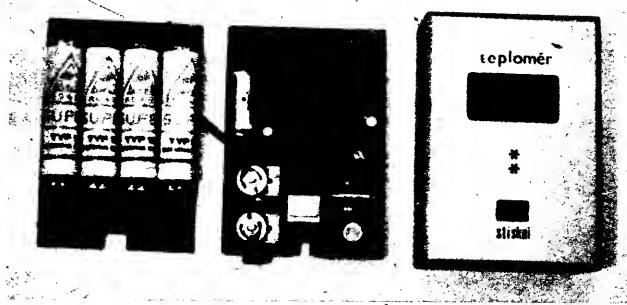
Tab. 2.

Typ	CR	ER	DR
Systém	Li/MnO ₂	Li/CrO	Li/Bi ₂ O ₃
Energie [mWh/cm ³]	360 až 580	650 až 1000	350 až 500
Jmenovité napětí [V]	3,0	3,0	1,5
Napětí naprázdno [V]	3,3	3,8	2,1
Vyrábí se s kapacitou [mAh]	30 až 200 knofl. 160 až 1400 válc.	1000 válc.	35 až 45
Skladovatelnost	> 5 let	do 10 let	> 5 let
Samovýbějení		< 1 % za rok	
Provozní teplota		-20 až +60 °C	

Digitální teploměr

Ing. Miroslav Prachař

Měření teploty je velmi často používáno v profesionální praxi i v domácnosti. Popisovaný teploměr byl původně vyvinut pro měření venkovní teploty vzduchu, nic však nebrání tomu, aby se využil i v jiných aplikacích, v nichž postačí jeho rozlišovací schopnost. Napájení je bateriové, takže je možné s ním pracovat v „terénu“.

Technické údaje

Rozsah měřených teplot:

$-99 + 150^{\circ}\text{C}$.

Rozlišovací schopnost: 1°C .

Napájení: $4 \times 1,5 \text{ V}$, tužkové články, max. 120 mA .

Popis činnosti

Na stránkách AR bylo uveřejněno několik zapojení digitálního teploměru [1], [2], [3]. Jejich princip činnosti, dosažitelné parametry a složitost mě

však neuspokojovaly. Výhodné řešení se nabízí s převodníkem A/D, ke kterému stačí připojit snímač teploty a zobrazovací jednotku. V [4] je blíže popsán převodník A/D typu AD2020 fy Analog Devices; jeho ekvivalentem je obvod C520D. Snímací část je navržena obdobně jako v [5], teoretický rozbor byl proveden v [6].

Tak vzniklo zapojení, jehož schéma je na obr. 1. Jelikož převodník A/D pracuje v kladné oblasti na tří platiná místa a v záporné pouze na dvě platiná místa, využívá se v celém měřicím

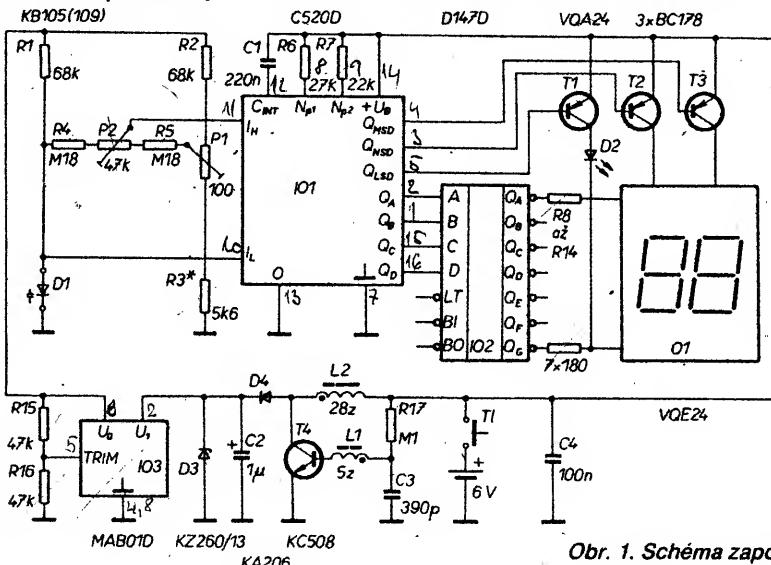
VYBRALI JSME NA OBÁLKU

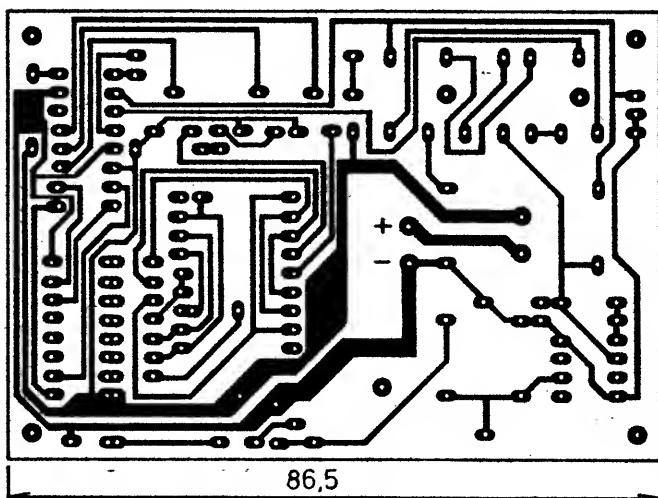
rozsahu zobrazení pouze posledních dvou míst s tím, že rozlišovací schopnost bude 1°C .

Dvoumístná zobrazovací jednotka O1 pracuje v multiplexním režimu, takže vystačíme s jedním dekodérem D147D. Zelená plochá dioda D2 slouží k zobrazení znaménka minus při měření záporných teplot. Je zapojena namísto segmentu G nejvyšší platné číslice. K snímání teploty je použit varikap D1, zapojený v propustném směru do můstku. Využívá se skutečnosti, že změna napětí na diodě v propustném směru činí asi $2 \text{ mV}/^{\circ}\text{C}$ a je v širokém rozsahu teplot lineární. Trimr P1 slouží při kalibraci teploměru k nastavení 0°C a trimr P2 k nastavení 99°C .

Z důvodu malé změny napětí na diodě s teplotou musí být měřící můstek napájen kvalitním referenčním napětím. Velmi dobré vlastnosti v tomto směru má použitý IO3 MAB01D, jehož podrobnější popis je v [7]. Referenční zdroj MAB01D dává na výstupu napětí asi 10 V . Diodou D1 prochází přes rezistor R1 proud asi $130 \mu\text{A}$. Protože odpor rezistoru R1 je velký, dá se říci, že D1 je napájena konstantním prou-

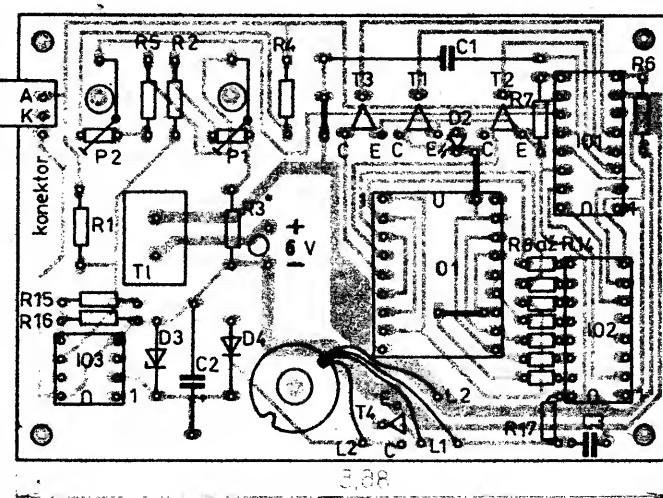

Obr. 1. Schéma zapojení digitálního teploměru

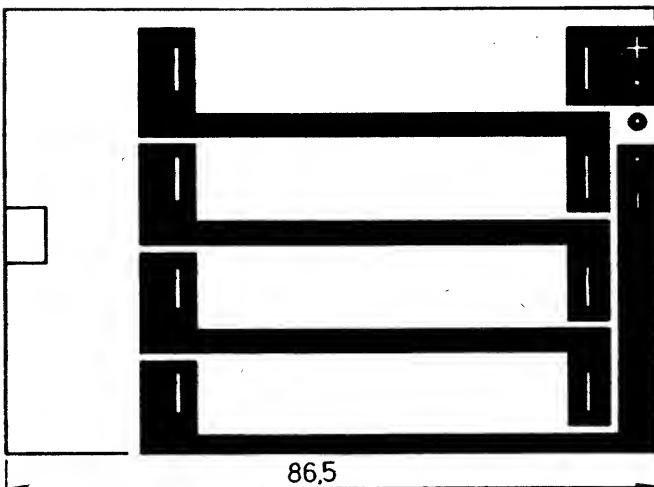
86,5

Obr. 2a. Deska V32
s plošnými spoji
teploměru

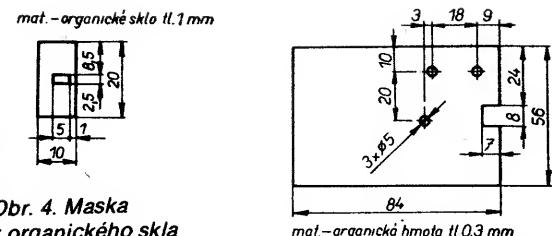

3,38

Obr. 2b. Rozložení součástek na desce

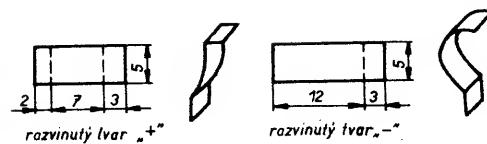

Obr. 3. Deska V33 s plošnými spoji držáku tužkových článků

*Obr. 4. Maska
z organického skla*

Obr. 5. Izolační podložka

Obr. 6. Kontakty do držáku tužkových článků

dem, a to se kladně projeví na linearitě teploměru. IO3 vyžaduje pro správnou funkci vstupní napětí v rozsahu 12 až 30 V.

Blokující oscilátor tvořený součástkami T4, R17, C3, L1; L2, zajišťuje přeměnu napětí baterie na napětí větší než 12 V. Dioda D4 je usměrňovací a D3 omezuje vstupní napětí referenčního zdroje na 13 V, protože napětí z oscilátoru se mění podle napětí baterie. Kmitočet oscilátoru je rádu desítek kHz.

Teploměr měří pouze v době stisknutí tlačítka TI.

Konstrukční údaje

Všechny součástky jsou umístěny na desce s plošnými spoji o rozměrech $85 \times 57,5$ mm (obr. 2a, b). Na druhé desce se stejnými rozměry jsou umístěny čtyři tužkové články (obr. 3a, b).

Jako první zapojíme zobrazovací jednotku O1. Do desky s plošnými spoji ji zasuneme co nejméně, protože musí přesahovat ostatní součástky (nanejvýše může být v rovině s nimi). Rezistory R8 až R14 a R17 jsou umístěny nastojato. Feritový hrnčíček přišroubujeme mosazným šroubkem M3 a dáváme pozor, aby hlavička šroubku nebyla výše než O1. Začátky vinutí L1 a L2 je třeba zapojit podle schématu, jinak by oscilátor nekmital. Na tomto místě bych chtěl upozornit, že v některých výtiscích [8] je u zapojení vývodu IO3 chybně uvedeno „pohled shora“. Správně tam má být „pohled zespodu“.

Všechny odpory a trimry kromě R8 až R14 a R17 a dále kondenzátor C1 by měly být co nej kvalitnější, neboť na nich závisí časová a teplotní stabilita teploměru.

Na diodě D2 je nasazena maska např. z organického skla, zhotovená podle obr. 4. Ze spodní strany je natřena takovým odstímem zelené nitrocelulózové barvy, který se co nejvíce blíží barvě zobrazovací jednotky.

Pod trimy P1 a P2 jsou na desce vyrtány otvory o průměru 3,5 mm, aby je bylo možno nastavovat šroubovákem. Mezi obě desky je vložena

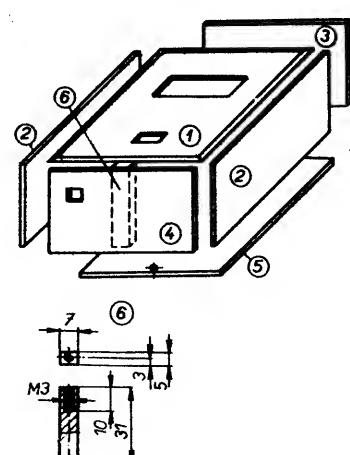
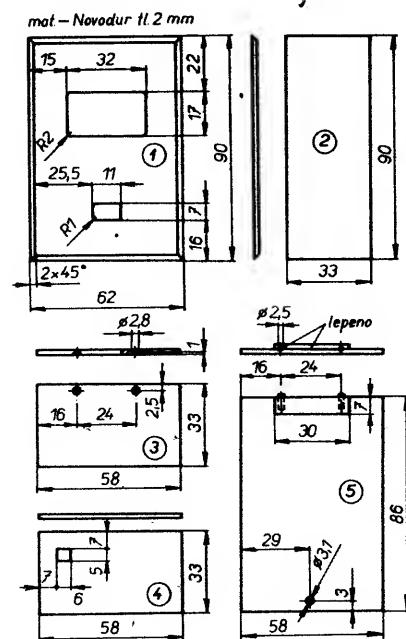
izolační podložka (obr. 5), jíž prochází napájecí kablík, spojující tyto desky.

Na obr. 6 jsou znázorněny kontakty k tužkovým článkům. Zhotovíme je z pružného fosforbronzového plechu nebo z pérového svazku většího relé. Kontakty jsou do desky zapájeny.

Snímač - variček - se k teploměru připojuje nestíněným kablíkem, zakončeným miniaturním konektorem vyrobeným z černé objímky DIL (obr. 7). Objímkou rozřízneme podélně a z jedné poloviny pak uřízneme dvě části, každou se dvěma kontakty. Jedna část bude sloužit jako zásuvka, tu zapojíme do desky. Druhou část, zástrčku, musíme upravit. K vývodům připojíme naplocho ještě jedny, které kývavým pohybem ulomíme ze zbytku objímky. Tím dosáhneme toho, že zástrčka bude v zásuvce lépe držet. Potom zkrátíme vývody na délku 5 mm, z druhé strany připojíme kablík s varičkem. Zástrčku očistíme od kalafuny a zakápneme z obou stran dvousložkovým lepidlem, např. UNILEX. Krambíčka je slepena z Novoduru lepidlem I 20 nebo D80. Jednotlivé díly a sestav

va jsou na obr. 8. Přes okénko zobra-zovací jednotky je zevnitř nalepena výklopná fólie.

průhledná krycí folie.
Přebroušená a odmaštěná krabička je nastříkána vrstvou matného nitrocelulózového laku, ve kterém je rozmichána prášková stříbrná barva za 4 Kčs. Po vytvoření nápisů z obtisků Propisot je celá krabička opět přestříkána matným lakem. Na spodním odnímatelném víku jsou zespodu přilepeny čtyři prýzové nožky o $\varnothing 7 \times 3$ mm, vyseknuté ostrým průbojníkem z prýzového pásu. Na opačné straně víka je přilepen proužek molitanu $50 \times 20 \times 3$ mm k utěsnění desek s plošnými spoji v krabičce. Ta je zhotovena přesně na rozměr desek, aby manipulace s nimi byla co nej-

Obr. 8. Jednotlivé díly krabičky a její sestava

► snaží, tzn. bez šroubování. Krátké kolíčky použité na víku získáme z lízatka. Mechanickou konstrukci dokreslují fotografie na obr. 10 a 11.

Seznam součástek

Rezistory

R1, R2	68 kΩ, TR 191 (MLT 0,25)
R3	5,6 kΩ, TR 191 (MLT 0,25), viz text
R4, R5	0,18 MΩ, TR 191 (MLT 0,25)
R6	27 kΩ, TR 191 (MLT 0,25)
R7	22 kΩ, TR 191 (MLT 0,25)
R8 až R14	180 Ω, TR 212
R15, R16	47 kΩ, TR 191 (MLT 0,25)
R17	100 kΩ, TR 212
P1	100 Ω, TP 012
P2	47 kΩ, TP 012

Kondenzátory

C1	220 nF, TGL 2008424
C2	1 μF, TE 988
C3	390 pF, TK 754
C4	100 nF

Cívky

L1	5 z drátu CuL o Ø 0,1 mm ve feritovém hrnčku Ø 14 mm, hmota H12, $A_L = 1600$
L2	28 z drátu CuL o Ø 0,1 mm, navinuto na L1

Položdičové součástky

IO1	C520D
IO2	D147D
IO3	MAB01D
O1	VQE24
T1 až T3	(BC178), KC308
T4	(KC508), KC238
D1	KB105, 109
D2	VQA24
D3	KZ260/13
D4	KA206

Ostatní součástky

T1	telefonní tlačítko
konektor: černá objímka DIL na IO, viz text	

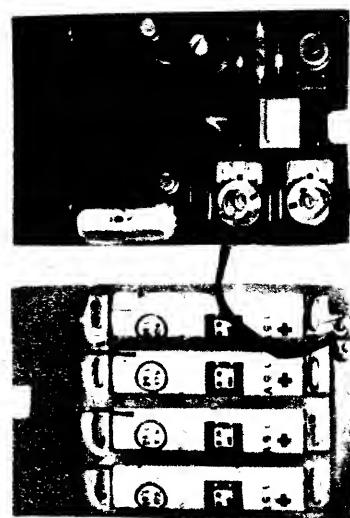
Uvedení do chodu a nastavení

Zapojíme všechny součástky kromě rezistoru R3, který nahradíme trimrem 6k8. Běžce trimrů P1, P2 nastavíme doprostřed odpovídajících drah. Nachystáme si do nádoby (nejlépe do termosky) směs vody s roztríštěným ledem, která má jak známo teplotu 0 °C. Teploměr připojíme k regulovatelnému zdroji s napětím, na němž nastavíme napětí 5 V. Varikap ponoříme do ledové tříšti, kterou neustále promícháváme, a necháme jej tepelně ustálit. Trimrem 6k8 nastavíme na displeji údaj „blikající“ mezi „-01“ a „00“. Poté trimr nahradíme rezistorem o stejném odporu. Tím je skončeno hrubé přednastavení.

Nyní přistoupíme k přesné kalibraci. Můžeme k ní použít buď jiný teploměr, měřící alespoň s přesností desetiny °C, nebo se spokojíme s předp-

Obr. 10.

Obr. 11.

kladem, že ledová tříšť má teplotu přesně 0 °C a vařící voda 100 °C. Varikap mechanicky (např. přivázáním) spojíme se snímací částí kontrolního teploměru tak, aby byla mezi nimi co nejmenší vzdálenost. Tuto sestavu ponoříme nejprve do ledové tříšti, kterou neustále mícháme. Po tepelném ustálení nastavíme na displeji trimrem P1 údaj odpovídající údaji kontrolnímu teploměru, anebo údaj „blikající“ mezi „-01“ a „00“.

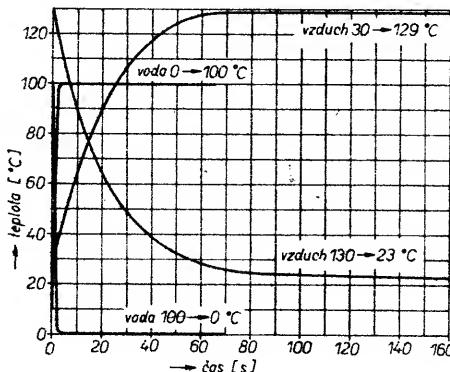
Pak ponoříme sestavu do vařící vody a opět po tepelném ustálení nastavíme na displeji trimrem P2 hodnotu podle kontrolního teploměru, anebo údaj „blikající“ mezi „99“ a „00“. V tomto případě představuje údaj „00“ teplotu 100 °C s tím, že první číslice není zobrazena. Varikap pak můžeme ponořit zpět do ledové tříšti a ověřit si, zda nastavení bylo provedeno správně.

Nakonec ještě zkontrolujeme, zda teploměr pracuje spolehlivě při různě velkém napájecím napětí. Napětí tužkových článků se bude totiž měnit podle vyčerpání jejich kapacity v rozsahu 6,5 až 4 V. Varikap vložíme do teplotně stálého prostředí, např. do vody s pokojovou teplotou. Na regulovatelném zdroji s napětím měníme napájecí napětí v rozsahu 6,5 až 4 V a na displeji by se neměl měnit údaj o více než 1 °C. Stabilita závisí na

činnosti blokujícího oscilátoru, který napájí referenční zdroj MAB01D. Měl by již při napájecím napětí 4 V (lépe při 3,5 V) dát na výstupu 12 V. Činnost oscilátoru lze ovlivnit změnami R17 a C3.

Závěr

Konstrukce byla ověřena na několika kusech; všechny pracovaly na první zapojení. V celém rozsahu kladných teplot byla zajištěna nonlinearita menší než 1 °C. Totéž lze předpokládat i v rozsahu záporných teplot. Podle [6] by měl mít varikap řady KB díky velkému průřezu přivodů nejmenší tepelnou setrvačnost ze všech malých diod. Změřená setrvačnost pro dvě typická měřená prostředí – vzduch a vodu – je graficky vyznačena na obr. 9. Budeeme-li teploměr používat k měření venkovní teploty, zastíníme varikap, aby nebyl vystaven přímému dopadu slunečních paprsků. Při měření teploty ve vodivém prostředí je třeba zalít varikap např. epoxidovým lepidlem, aby nedocházelo k chyběmu měření vlivem svodového proudu. Pak je však nutno počítat s větší tepelnou setrvačností snímače. Při síťovém napájení teploměru vypustíme součástky oscilátoru a usměrňovače, tj. T4, D3, D4, R17, C2, C3, L1, L2. Síťový zdroj však musí dodávat nejméně napětí 12 V nestabilizované pro IO3 a stabilizované napětí 5 V pro ostatní obvody.

Literatura

- [1] AR-A 7/78, s. 267 až 269.
- [2] AR-B 2/79, s. 53.
- [3] AR-A 4/86, s. 131 až 135.
- [4] AR-B 4/81, s. 125 až 126.
- [5] Příloha AR 1981, s. 10.
- [6] AR-B 5/80, s. 170 až 175.
- [7] AR-B 6/84, s. 230 až 231.
- [8] Katalog polovodičových součástek TESLA 1984/85.

Obr. 9. Tepelná setrvačnost varikapu

KAZETOPÁSKOVÁ PAMĚŤ SP 210

Martin Arnošt

K. p. TESLA Přelouč uvedl v nedávné době na trh kazetopáskovou paměť pod typovým označením SP 210, protože se vzhodný „data-recorder“ u nás dosud ani nevyrábí, ani k nám běžně nedováží.

Kazetopásková paměť SP 210 je stolní jednokanálový sítový přístroj, který je vybaven dvoumotorovou mechanickou částí převzatou z řady SM 200. Tato mechanická část je elektronicky řízena, což je právě pro toto použití velmi výhodné. V přístroji je vestavěn elektretový mikrofon pro komentování programů, kontrolní reproduktor, třímístné počítačadlo a regulačce záznamové úrovni je řízena automaticky.

Konektory pro připojení počítače jsou označeny IN/OUT 1 a IN/OUT 2. Pro počítače Sinclair má kazetopásková paměť výkonový výstup označený POWER OUT, jehož výstupní napětí lze regulovat potenciometrem až do 2,6 V ($R_2 = 8 \Omega$). Na zadním panelu jsou dva sedmidutinkové konektory označené TTL CONTROL IN a TTL CONTROL OUT. Tyto konektory slouží k propojení kazetopáskové paměti s počítačem, k jejímu řízení, i k zpětnému hlášení provozního stavu.

Pro řízení SP 210 musí být počítač vybaven paralelním portem a šesti výstup-

ními a čtyřmi vstupními bity. Tako propojená kazetopásková paměť s počítačem umožnuje přímo vyhledávat programy podle mezer mezi nimi a dovede i automaticky zapisovat údaje, které si může vzájemně zkontrolovat. Protože veškeré řízení SP 210 je svěřeno počítači, záleží pouze na složitosti softwarového vybavení a na požadavcích uživatele.

Rídící program pro PMD 85-1 je ve strojovém kódu a je umístěn do adresy 7600 H. Spouští se příkazem JUMP 7600. Program modifikuje BASIC o příkaz

TAPE X, Y,

kde X je číslo hledaného programu (max. 63).

Y je parametr 0 nebo 1.

0 .... program vyhledá a zastaví na začátku,

1 .... program nahraje do paměti.

Je nutné zajistit postupné číslování programů na kazetě a oddělit je desetisekundovými mezerami. V případě zásahu do řízení SP 210 zvěčí dojde k chyběvém hlášení „I/O ERROR“. Program vyžaduje, aby první program na kazetě byl označen 01.

Pro součinnost SP 210 a počítače PMD 85 je nutno zhotovit propojovací kabel, zakončený na jedné straně konektorem FRB (20 kontaktů) a na druhé straně dvěma sedmikolíkovými konektory. Vzájemné propojení naznačuje následující přehled.

TTL CONTROL IN		PIN PMD 85 GPIO II	
dutinka	funkce		
1	REC		3
2	ZEM		20
3	START		6
4	STOP		1
5	PAUSE		8
6	rychle zpět		5
7	rychle vpřed		4

TTL CONTROL OUT		
1	Z	9
2	ZEM	20
3	PL	10
6	ST	11
7	BZ	12

Zde je třeba upozornit, že ne zcela všechny počítače PMD 85 mají shodně zapojené paralelní porty, což se projeví v chyběvém činnosti. V tomto případě je buď nutné program přeadresovat, nebo změnit zapojení konektoru FRB.

Program umožňuje automaticky vyhledat programy uložené na kazetě za předpokladu, že jsou v základním číslování a že jsou odděleny desetisekundovými přestávkami.

7600 C3 3B 78 C3 58 77 D3 4D	..... X, M	7748 51 41 20 43 4F 4D 50 2E	..... QA COMP
7608 3E 01 D3 F6 CD 16 76 AF	..... M, N	7758 20 20 31 39 38 36 29 0D	 1986
7610 D3 F6 2F D3 4D C9 DB 4E	..... M, N	7758 3E 89 D3 4F AF 2F D3 4D	..... 0, M
7618 E6 0B 88 C8 CD 74 8C C2	..... ZK	7760 CD D7 16 E5 67 6C 22 B0	.....
7620 16 76 C3 5A 76 21 B4 C2	..... N	7768 C2 E1 CD 6D 00 2C CD D7	.....
7628 DB 1E 77 1E 18 DB 1E 96	..... N	7770 16 E5 32 B2 C2 3E F7 05	.....
7630 F5 06 28 05 CD 4E 76 C2	..... N	7778 03 CD 06 76 06 68 C5 C8	.....
7638 33 76 CD 74 8C CA 5A 76	..... ZK	7780 16 76 C1 3E EB 06 03 CD	.....
7640 CD 7D 76 CA 50 76 F1 C2	..... PL	7788 06 76 C8 25 76 3A B0 C2	.....
7648 28 76 1D C2 2D 76 C9 F1	..... N	7798 3D 32 B8 C2 CA 9D 77 0D	.....
7650 F1 F1 E1 F1 1E 18 C3 01	..... N	7798 C4 76 C3 8A 77 3E FB 95	.....
7658 01 F1 F1 F1 E1 3E F7 D3	..... N	77A0 02 CD 06 76 CD 04 76 C8	.....
7668 4D CD 6B 76 AF D3 F6 2F	..... M, N	77A8 F0 76 C8 55 88 2A R2 C1	.....
7668 D3 4D C9 DB 4E E6 0B FE	..... M, N	77B8 3E 3E BC 3A B1 C2 C2 07	.....
7670 0B C8 CD 74 8C C2 6B 76	..... N	77B8 78 B0 C2 2E 78 3A B2 C2	.....
7678 F1 AF D3 86 C9 DB 4E E6	..... N	77C0 B7 C2 D7 77 3E F7 06 03	.....
7680 0B FE 0B C9 2E 10 CD B8	..... N	77C8 CD 06 76 11 08 28 18 7A	.....
7688 76 DB 1E B7 C2 84 76 2D	..... N	77D0 B3 C2 C2 77 C3 5C 76 CD	.....
7690 C2 86 76 2E 10 CD B8 76	..... N	77D8 F0 76 EB 21 62 78 61 00	.....
7698 DB 1E FE 55 C2 84 76 2D	..... U	77E8 00 CD 37 89 CD 55 88 2A 07	..... U
76A0 C2 95 76 21 B2 C1 11 00	..... N	77E8 B6 C1 EB 2A B4 C1 C1 C2	..... *
76A8 00 CD C2 8D C8 C3 84 76	..... N	77F0 00 F5 D1 3E 7F 06 00 CD	.....
76B0 DB 1F E6 02 C0 CD 74 8C	..... N	77F8 06 76 1E 17 F1 E1 C2	.....

76B8 CA 5A 76 CD 7D 76 C8 58	..... ZK, M, P	7838 C3 85 77 CD 00 00 00 00	.....
76C0 76 C3 B0 76 21 B4 C2 F5	..... N	7840 00 25 00 00 3E 32 32 53	.....
76C8 DB 1E 77 1E 18 DB 1E 96	..... N	7848 19 21 03 76 22 F8 19 21	.....
76D0 F3 06 28 05 CD 4E 76 C2	..... N	7850 D4 41 22 60 1B 21 50 45	.....
76D8 B3 76 CD 74 8C CA 59 76	..... N	7858 22 62 18 21 88 FF 22 54	.....
76E0 CD 7D 76 CA 4F 76 F1 CA	..... N	7860 1B C7 28 34 4C 4F 41 44	.....
76E8 C8 76 1D C2 CD 76 F1 C9	..... N	7868 49 4E 47 0D FF FF FF FF	.....
76F0 11 B2 C1 1A CD 73 8E 2A	..... *	7876 FF 00 00 00 00 00 00 00	.....
76F8 30 C0 4F 1F 1F 1F E6	..... 0, 0		
7700 0F F6 30 77 23 79 E6 0F	..... 0, 0		
7708 F6 30 77 23 36 2F 13 23	..... 0, 0, 0, *		
7710 1A 77 23 36 20 11 B8 C1	..... *		
7718 06 08 23 1A 77 13 05 C2	..... *		
7720 1A 77 C9 20 20 20 20 20	..... *		
7728 41 55 54 4F 52 20 20 20	..... AUTOR		
7730 4D 41 52 54 49 4E 20 20 20	..... MARTIN		
7738 20 41 52 4E 4F 53 54 20	..... ARNST		
7740 20 28 43 29 20 20 20 20	..... (C)		

BASIC-G V1.0

Plošné spoje — trochu jinak

Jak se u nás rodí plošné spoje? Na některých profesionálních pracovištích je dělá počítač a kontinuální výrobní linka — amatér takové možnosti nemá.

Profesionálně se kreslí (i ručně) ve zvětšeném měřítku, potom se fotografuje, zmenšuje, přenáší na cuprexit, leptá, atd. Pro amatéra zábývají jen dvě cesty: buď vytvořit obrazec obtisky Propisot a tuši většinou v měřítku 1:1 a potom přefotografovat na cuprexit, anebo nakreslit na pauzák, přenášet na cuprexit jehlou, použít obtisky Propisot, nějaké vodovzdorné barvivo nebo Centrofix a rovnou leptat. Frézování cuprexitu se nehodí pro IO.

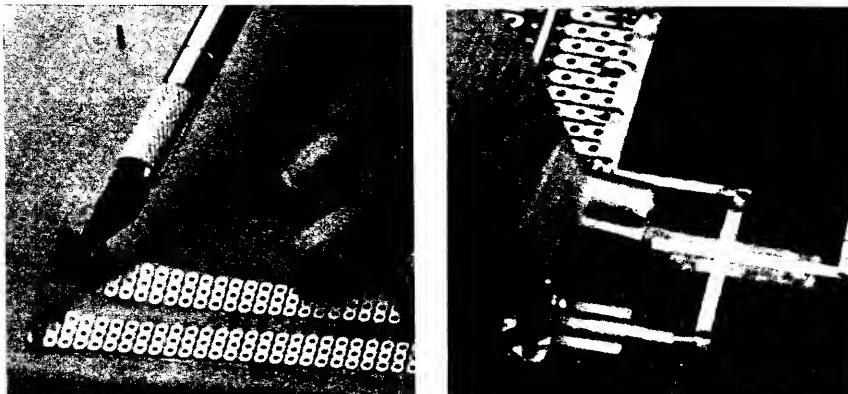
Tedy možnosti pro amatéra — ale i pro profesionála na menších pracovištích — je poskrovnu. I když Propisot znamená velkou pomoc, bez které si již nedovedeme představit, jak bychom mohli vytvořit obrazec pro integrované obvody, v prodeji pro elektroniku je jen několik druhů aršíků s omezeným počtem symbolů. Mimochodem poznámenávám, že amatér nemá k dispozici ani výběr vodovzdorných popisovačů (pouze Centrofix 1796 nebo 1736); ty, které jsou na trhu, nevydrží někdy ani leptání v chloridu. Mnohdy by byl vhodný slabší hrot, jaký má jeden z popisovačů v soupravě Centropen (typ 1900). Bylo by žádoucí, aby jej výrobce dodával i ve vodovzdorném provedení.

Dostal se mi do ruky BOLL-KATA-LOG č. 108 (Oswald Boll, CH-8702 Zollikon, Švýcarsko), který má přes 200 stran a nabízí vše, co souvisí s výrobou plošných spojů profesionálně i pro amatéry. Nejvýznamnější množství symbolů, značek, fólií, lepicích pásků, mikroelektronických symbolů, pomocného nářadí, atd.

Předeším mne však upoutala zajímavá novinka — tzv. EZ-Circuit. Jsou to samolepicí měděné symboly pro zhotovení prototypů nebo pro opravy plošných spojů. Tedy lidově: měděný Propisot — ale bez leptání.

Symboly jsou v měřítku 1:1 galvanicky naneseny na podkladový materiál, který je na spodní straně opatřen samolepicí vrstvou. Potřebný symbol se ustříhne, sejmě se krycí papír a symbol se nalepí na určené místo budoucího „tištáku“. Podklad může být libovolný: čistý sklolaminát, karton, ale i umělá hmota; např. organické sklo, teflon se nehodí. Může se použít laminej již předem vrtaný v modulu 2,54 mm; vrtat lze však i po nalepení symbolů. Symboly (vlastně pájecí body ve skupinách) se spojují měděnými páskami různé šíře (0,38 až 6,35 mm v palcové soustavě nebo 0,5 až 4 mm v metrické), které jsou také samolepicí. Spojy lze běžným způsobem pájet pájeckou. Mají-li se spoje křížit, měděný pás se podloží samolepicím izolačním páskem. Symboly s podkladovým materiálem vydří stálou teplotu do 204 °C, při pájení 316 °C po dobu dvacet sekund.

Základním materiálem je sklotextit o tloušťce 0,127 mm, měděné povrchované symboly jsou tlusté 35 µm. Lepidlo má přilnavost po nalepení 1,42 kg/cm², po 48 hodinách 2,17 kg/cm².

Lepení symbolů na desku

Křížení

Pevnost v tahu po 48 hodinách je 6,3 kg/cm². Dielektrická konstanta při kmitočtu 1 kHz a teplotě 25 °C je 3,25.

Pro tento systém platí velmi přísné americké normy MIL. Při relativní vlhkosti 95 % při teplotě 38 °C např. nesmí měnit své vlastnosti po dobu 1000 hod. Na podkladový materiál nepůsobí ředitla, slabé kyseliny, olej, tuk, benzín.

Protože kovové symboly jsou galvanicky naneseny na podkladový materiál, symboly jsou i pro moduly 1,27 mm (Flat Pack), pro přímé kontakty pro moduly Eurocard, pro počítačo-

vé systémy, pro upevnění výkonových součástek se šrouby, pro výkonové tranzistory apod.

Kromě symbolů nanesených galvanicky jsou vyráběny i samolepicí měděné pájecí body v arších, které se jednotlivě pinzetou přenášejí na potřebné místo. Body jsou v různých měděných pásech jsou vyráběny i celé měděných samolepicí fólie do velikosti 12,7 x 22,9 cm. Tloušťka mědi je 0,05 mm, po nalepení je lze ostrým nožem vyřezávat místo leptání. KL

Elektrotechnická fakulta ČVUT v Praze

oznamuje, že od školního roku 1987/88 připravuje pro absolventy vysokých škol technického a příbuzného směru **postgraduální studia**:

1. Systémové řízení v palivoenergetickém komplexu —

I. běh

5 semestrů — inovační — zahájení zim. sem., uzávěrka přihlášek 31. 5. 1987

2. Počítačová grafika — II. běh

5 semestrů — specializační — zahájení zim. sem., uzávěrka přihlášek 30. 6. 1987

3. Mikroprocesory a mikropočítače — VIII. běh

5 semestrů — inovační — zahájení let. sem., uzávěrka přihlášek 30. 11. 1987

Závazné přihlášky na PGS získáte osobně — středa, pátek od 8.00 hod do 10.00 hod, nebo na telefonické vyžádání ČVUT FEL, dálkové a postgraduální studium, Suchbátarova 2, 166 27 Praha 6 — tel.: 332/3903 — s. Joudová.

Katedra automatického řízení fakulty strojní ČVUT v Praze

oznamuje, že od školního roku 1987/88 připravuje pro absolventy vysokých škol technického a příbuzného směru

inovační postgraduální studium

Aplikace mikropočítačů v průmyslu

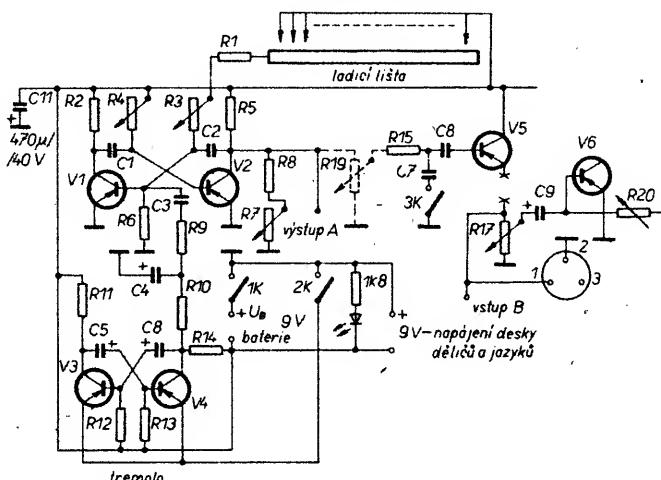
Uzávěrka přihlášek 15. 9. 1987. Závazné přihlášky k PGS získáte osobně nebo telefonickým vyžádáním v oddělení pro dálkové a postgraduální studium — ČVUT FS Suchbátarova 4, 166 07 Praha 6-Dejvice, tel.: 332, I. 2457, s. Bartáková.

ÚPRAVA PIÁNKA PILLE

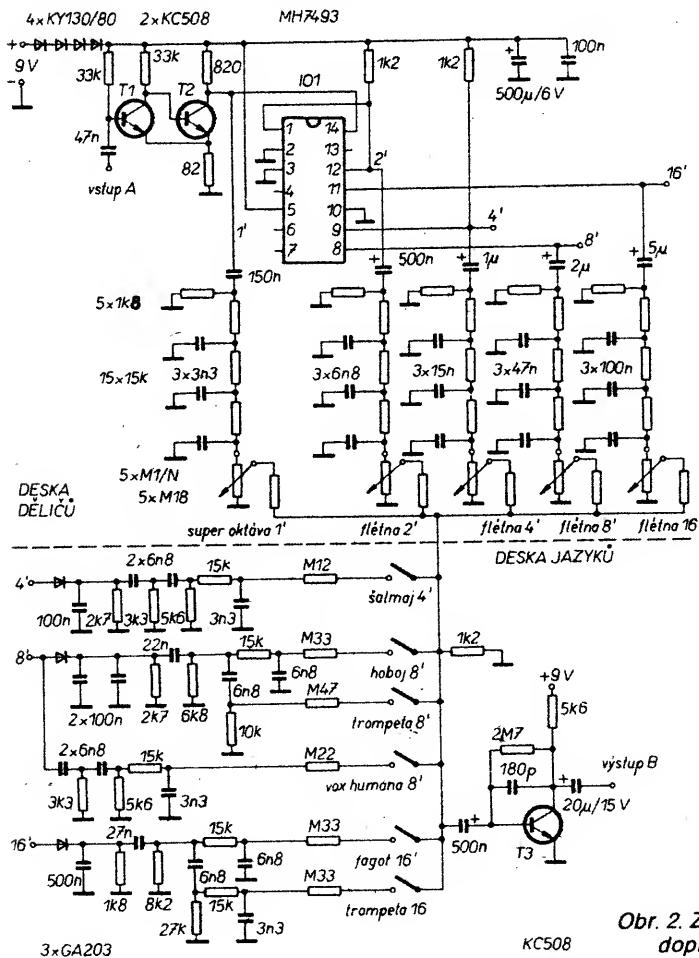
Ing. Jaroslav Erben

V následujícím článku je popsán způsob, jak lze obohatit zvuk u dětského hudebního nástroje PILLE, který je prodáván nejen ve speciální prodejně Cajka v Železné ulici v Praze, ale i v mnoha jiných prodejnách (obvykle hračkářských) za 180 Kčs. Původní nástroj má rozsah dvě a půl oktávy a dvě volitelná zabarvení zvuku. Hlasitost i ladění lze plynule měnit.

Dvě základní zvuková zabarvení však uživatele brzy omrzí, zvláště proto, že zvuk, který produkuje vestavěný multivibrátor, zní příliš „syrově“ a připomíná spíše tónový generátor než hudební nástroj. Proto jsem se rozhodl rozšířit původní rozsah od f^1 do c^3 , což odpovídá rozsahu 175 až 1046 Hz na rozsah od F_1 až c^5 , tedy 44 až 4186 Hz. Původní dvě zvuková zabarvení jsem rozšířil na jedenáct

Obr. 1. Úpravy na desce s plošnými spoji

Obr. 2. Zapojení doplňku

rejstříků a to pět flétnových, jejichž hlasitost lze nastavovat potenciometry, a šest rejstříků jazykových, které lze spínat tláčky. Hlasitost nástroje se nastavuje původním potenciometrem (který byl k témuž účelu používán i v základním provedení). Protože vestavěný reproduktor není schopen vyzářit nejnižší kmitočty fléten $16'$ a $8'$, je signál veden na konektor. S vnějším zesilovačem a vhodnou reproduktorskou soustavou lze tak i v kapele realizovat přiměřený basový doprovod. S flétnovými rejstříky stop $8'$, $4'$, $2'$ a $1'$ nebo jazykovými rejstříky stop $8'$ a $4'$ a jejich kombinacemi lze hrát jednoduché sólové melodie. Přitom lze zabarvení přizpůsobit charakteru skladby i ostatním nástrojům. Dominávám se však, že hlavním posláním však piánko zůstává jako učební pomůcka pro děti.

Na obr. 1 je schéma původního zapojení piánka (bez koncového stupně). Na původní desce s plošnými spoji je třeba realizovat následující úpravy.

Nejprve vyjmeme trimr $R19$ ($0,1 \text{ M}\Omega$). Horní vývod trimru označený A slouží k propojení se vstupem A desky děličů na obr. 2.

Odpojíme živý konec od potenciometru hlasitosti $R17$ ($4,7 \text{ k}\Omega$), který vede na emitor tranzistoru $V5$. Živý konec tohoto potenciometru, který má označení B, je pak spojen s výstupem B předzesilovače na desce jazykových rejstříků podle obr. 2.

Kondenzátory multivibrátoru $C1$ a $C2$ ($0,25 \mu\text{F}$) nahradíme kondenzátory se čtvrtinovou kapacitou, tedy kondenzátory 56 nF . Pro určitou časovou i teplotní nestabilitu se však na toto místo nehodi polštářkové typy. Tím jsme posunuli původní kmitočet asi čtyřikrát, to znamená o dvě oktávy výše. Vzhledem k tolerancím v kapacitě použitých kondenzátorů je vhodné je předem přeměřit a v případě potřeby sestavit výslednou kapacitu ze dvou kondenzátorů.

Na vstup napájecího napětí na původní desce s plošnými spoji zapojíme navíc elektrolytický kondenzátor $500 \mu\text{F}$. Tím zamezíme pronikání signálu multivibrátoru do koncového zesilovače touto cestou. Původní emitorový sledovač s tranzistorem $V5$ zůstane z téhož důvodu nepoužít a proto je bez funkce i původní přepínač zabarvení zvuku.

Po popsaných úpravách se zvětší odběr celého přístroje. Proto jsem ho doplnil o indikaci zapnutého stavu svítivou diodou. Rád bych jen doplnil, že pro zajištění potřebné kmitočtové stability je vhodné napájet celý nástroj ze stabilizovaného zdroje 9 V .

Na obr. 2 je schéma úpravy, kterou původní zapojení doplníme. Na vstup A přivádíme signál z výstupu A multivibrátoru z obr. 1. Signál je tvarován Schmittovým klopovým obvodem tvořeným tranzistory $T1$ a $T2$ a přiveden na děličku s integrovaným obvodem $MH7493$, kde jej dělíme dvakrát, čtyřikrát, osmkrát a šestnáctkrát. Výstupy stop z děličky jsem

► formálně označil 1' až 16' s tím, že základní rozsah pro stopu 8' je po úpravě od F do c'. Výstupy jsou stejnou směrem odděleny vhodně zvolenými kondenzátory a rezistory (1,8 kΩ). Pak následují trojité členy RC filétnových filtrů. Trojité dolní propust s vhodně voleným dělícím kmitočtem je asi minimem, při němž lze ještě hovořit o tom, že rejstřík má filétnový charakter.

Filétnových výšek 16' až 2' mají za základ obdélníkový průběh, který má pouze liché harmonické. Proto znějí dřívější. Ve varhanách tomu odpovídají kryté píšťaly. Nazývají se kryt, burdon, flétna krytá, copula nebo kvintadena; v pedálech pak subbas, pommer kryt apod. Nejvíce harmonických má kvintadena, kde výrazně slyšíme třetí harmonickou (kvintu).

Filétnové rejstříky tohoto nástroje, pokud se jedná o třetí a páté harmonické, se svým zvukovým spektrem blíží krytým dřevěným píšťalam. Neuděláme proto žádnou velkou chybu, použijeme-li obvyklý obecný název flétny. Je třeba si uvědomit, že u klasických varhan mají kryté píšťaly široké filétnové menzurace harmonických ještě méně a to zejména počínaje sedmou harmonickou.

Stopa 1', jejímž základem je též signál obdélníkovitého průběhu, avšak s nestejnou střídou, obsahuje i sudé harmonické a zni proto jasné. V dané poloze a při daném spektru se zpravidla nazývá superoktáva 1'. Název jsem zachoval, aby bylo zřejmé, že se zvukově liší od fléten 16' až 2'. S jistou nadsázkou nahrazuje superoktáva mixtuру klasických varhan, která varhanímu zvuku dodává potřebný lesk.

Hlasitost rejstříků flétna 16' až superoktáva 1' se nastavuje potenciometry 0,1 MΩ (lze tady použít potenciometry jak s lineárním, tak s logaritmickým průběhem).

Napájecí napětí pro Schmittův obvod a děličku je zmenšeno čtyřmi krémikovými diodami asi na 6 V, což obvod MH7493 trvale snese. Výstupy děličky 2' a 4' jsou připojeny přes rezistory 1,2 kΩ na napětí +6 V. Tím se zamezí, aby bylo v těchto stopách slyšet i stopu 8' nebo 16'.

Rejstříky flétna 16' až superoktáva 1' odpovídají retným, jinak také labiálním píšťalam. Těch je v soudobých varhanách asi 90 %. Většinu jsou to píšťaly otevřené, které mají i sudé harmonické. Méně jejiž je píšťal krytých, které mají jen liché harmonické, případně píšťal polokrytých.

Zbývající procento tvoří píšťaly jazykové, u nichž kmitá jazyček určující kmitočet. Délka a tvar ozvučnice pak ovlivňuje kmitotové spektrum. U elektronických varhan se pro jazykové rejstříky používají zpravidla obvody LC. Jako základ je vhodný například pilovitý, nebo polopilovitý průběh. Já jsem se ve své konstrukci obvodům LC vyuhnul a nahradil je obvody RC. Z tohoto důvodu mají jazykové rejstříky (trompeta 16' až šalmaj 4') poněkud smykovější charakter. Připomínám, že jsem názvy rejstříků použil podle běžných varhan.

Vstupy 16', 8' a 4' jazykových rejstříků jsou připojeny na příslušné výstupy děličky MH7493. Obdélníkový průběh je pomocí germaniových diod (krémikové jsou pro tento účel nevhodné) a obvodů RC upraven na polopilovitý. Výjimku tvoří vox humana 8' (lidský hlas), který má za základ obdélníkový průběh.

Rád bych připomnul, že přesné hodnoty součástek filtrů ani zdaleka nejsou

kritické. Většinou je třeba je vhodně pozměnit tak, aby rejstřík zvukově odpovídal našim představám i příslušnému označení. S barvou rejstříků souvisí i jejich hlasitost, která je v poměru k ostatním pevně nastavena rezistory před tlačítka, jimiž rejstříky spínáme.

Jak filétnové tak i jazykové rejstříky jsou spojeny do jednoho bodu a přes rezistor 1,2 kΩ na zem. Tato malá impedance nám umožňuje používat nestíněné vodiče aniž by do vysledného signálu prozívala stopu 1' z multivibrátoru.

Za filtry následuje předzesilovač s tranzistorem T3 (KC508) jehož výstup je připojen na regulátor hlasitosti R17 (obr. 1). Odtud signál již pokračuje na výstupní konektor.

V prostoru piánka PILLE není příliš mnoho místa. Zapojení podle obr. 2 jsem proto umístil na dvě desky. Deska děličů je na obr. 3. Je na ní Schmittův klopný obvod, dále dělička s MH7493 a filétnové filtry. Deska jazyků je na obr. 4. Jsou na ní jazykové filtry a předzesilovač. Umístění potenciometrů a tlačitek je patrné na obr. 5.

Z prostorových důvodů jsem musel desky s plošnými spoji umístit těsně u zdrojů a v pravé části piánka. Proto jsem také všechny součástky (kromě MH7493) pájel ze strany spojů. Výkresy desek neuvádím, protože jsem k tomuto účelu použil zkušební desku U4 a U5 z prodejny v Budečské ulici z níž jsem (podle obr. 3 a 4) vyřízl potřebnou velikost.

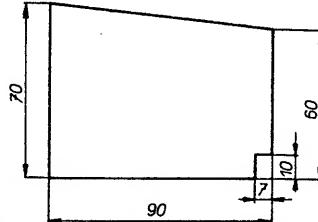
Je vhodné připomenout, že u nově zapojených desek je zemní plochou záporný pól zdroje, zatímco u původní desky představuje společná plocha kladný pól. Dále je třeba propojit vstupy a výstupy A a B, potenciometry k výstupům filétnových filtrů, jazykové rejstříky ke spínačům a propojit výstupy děličů stop

16', 8' a 4' se vstupem jazykových rejstříků. Použité rezistory jsou miniaturního typu, kondenzátory polštárové (kromě multivibrátoru, kde jsou použity kondenzátory svítkové).

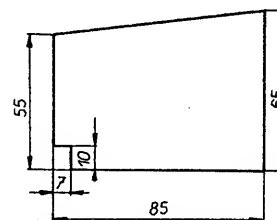
Pokud jsme vše správně zapojili, zbývá jen doložení nástroje. Nejprve zkontrolujeme (například klavírem), zda jsme skutečně posunuli rozsah o dvě oktavy výše tak, že lze piáno doložit příslušným potenciometrem (R7). Pokud by se nám to nepodařilo, museli bychom změnit kondenzátory multivibrátoru (C1, C2) tak, aby správné nastavení bylo asi uprostřed dráhy R7.

Jednotlivé tóny doložujeme změnou poloh kontaktů na ladící liště. Můžeme k tomu použít bud klavír nebo jiný hudební nástroj, případně i čítač. Pokud použijeme čítač, vývedeme signál z konektoru při nastaveném rejstříku flétny (např. 8'). Za předpokladu ladění $a^1 = 440$ Hz jsou kmitočty pro stopu 8' temperovaného ladění pro jednotlivé tóny v následující tabulce. Pro jiné ladění, například $a^1 = 446$ Hz, dostaneme vyšší (nižší) půltóny postupným násobením (dělením) základu $\sqrt[2]{2}$.

F	87,31 Hz	gis	207,65 Hz
Fis	92,5 Hz	a	220 Hz
G	98 Hz	b	233,08 Hz
Gis	103,83 Hz	h	246,94 Hz
A	110 Hz	c'	261,63 Hz
B	116,54 Hz	cis'	277,18 Hz
H	123,47 Hz	d'	293,66 Hz
c	130,81 Hz	dis'	311,13 Hz
cis	138,6 Hz	e'	329,63 Hz
d	146,83 Hz	f'	349,23 Hz
dis	155,56 Hz	fis'	370 Hz
e	164,81 Hz	g'	392 Hz
f	174,61 Hz	a'	440 Hz
fis	185 Hz	b'	466,16 Hz
g	196 Hz	h'	493,88 Hz
		c''	523,25 Hz

Obr. 3. Základní rozměry desky děličů

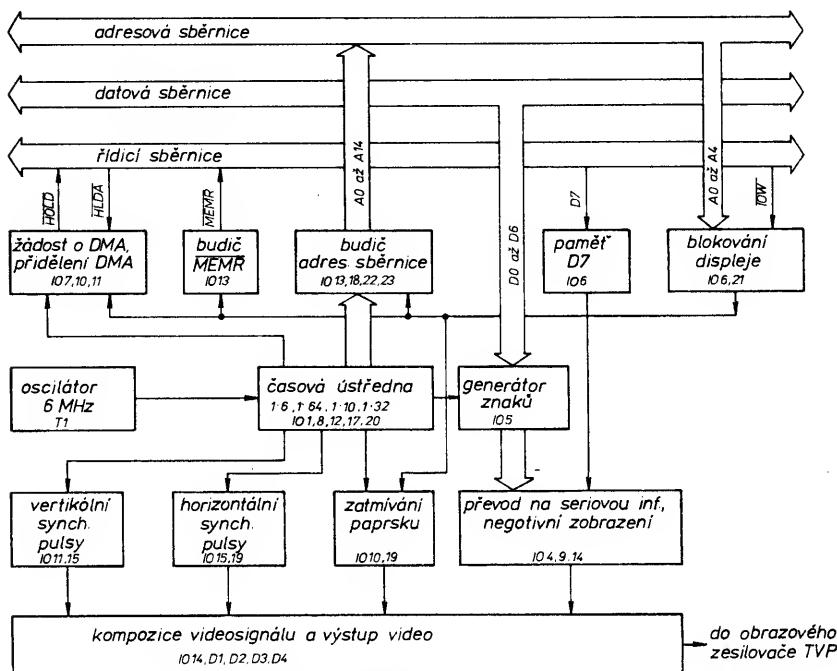
Obr. 4. Základní rozměry desky jazyků

Obr. 5 ►

mikroelektronika

Obr. 1. Blokové schéma displeje 8080 MC-DI

Televizní displej 8080 MC-DI

Ing. Eduard Sojka

8080 MC-DI je alfanumerický televizní displej, který byl zkonstruován k mikropočítači 8080 MC (AR 4/85). S jednoduchostí mikropočítače koresponduje do značné míry i jednoduchost displeje. Rozhodujícími požadavky i zde totiž byly nízká cena, snadná realizace a pochopitelně vyhovující funkční vlastnosti.

Základní technické údaje

Formát zobrazení: 16x32 znaků.

Zobrazení znaků: v matici 5x8 bodů.

Repetorář znaků: 128 znaků ASCII.

Komunikace s počítačem: přímý přístup do paměti mikropočítače, možnost blokování činnosti displeje.

Výstup VIDEO: 0 až 6 MHz/75 Ω.

Komunikace displeje s mikropočítačem

8080 MC-DI patří do rodiny displejů bez vlastní obrazové paměti. Informaci o obsahu všech 16x32 znakových pozic čte displej v režimu DMA z paměti RAM mikropočítače. Paměť RAM vyhrazená k činnosti displeje (VIDEORAM) je v adresovém prostoru 1C00 až 1DFF mikropočítače 8080 MC. Zápis na požadovanou pozici obrazovky displeje proběhne tedy jednoduše tak, že zvolený znak se v kódu ASCII zapíše na odpovídající adresu do paměti VIDEORAM mikropočítače (viz tab. 1). Kód ASCII je

Tab. 2. Rozložení signálů na konektoru K1.

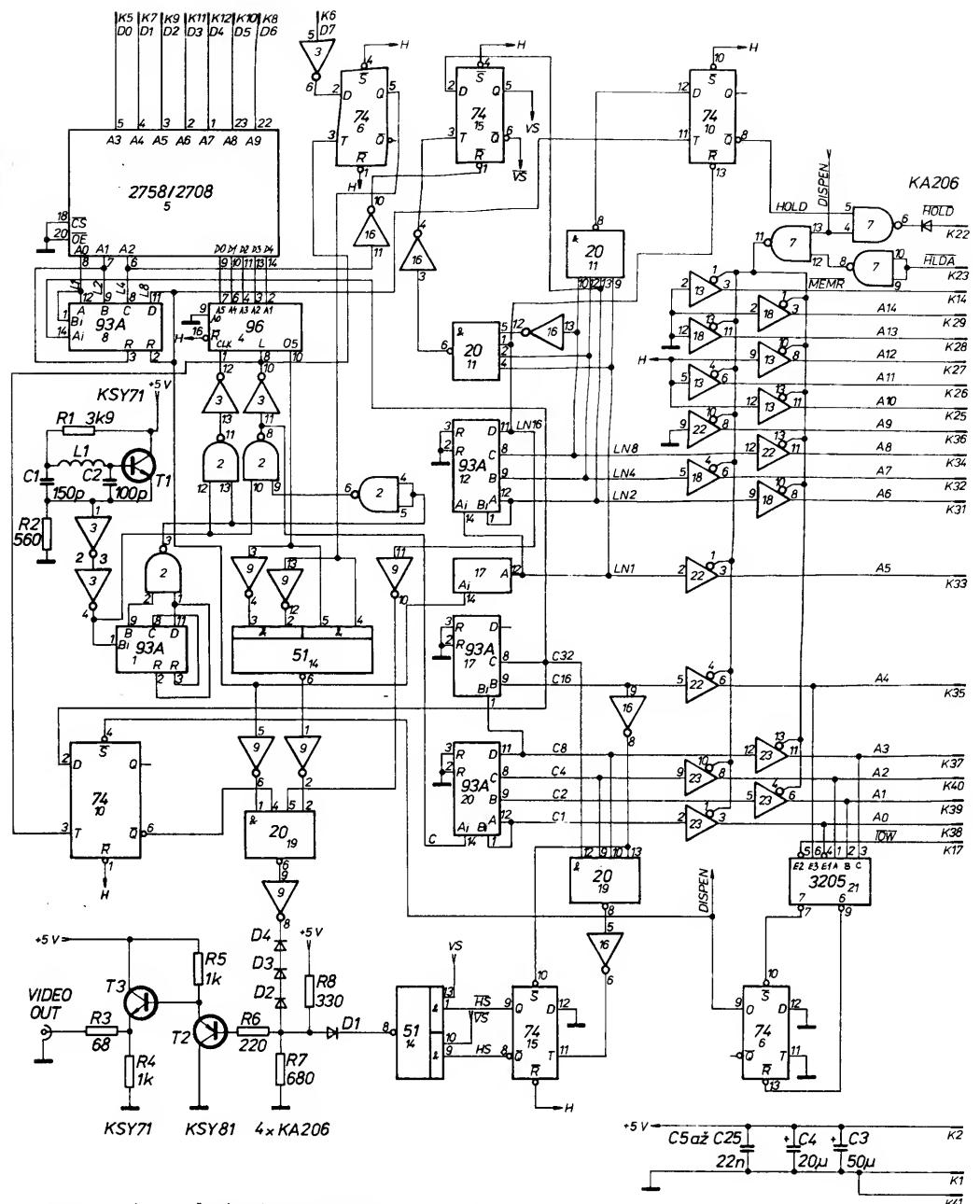
Č.	Signál Název	Č.	Signál Název
1	0V zem	2	+5 V napájení
3	+12 V napájení	4	-5 V napájení
5	D0 data	6	D7 data
7	D1 data	8	D6 data
9	D2 data	10	D5 data
11	D3 data	12	D4 data
13	RES' nulování	14	MEMR' čtení z paměti
15	IOR' čtení z portu	16	MEMW' zápis do paměti
17	IOW' zápis do portu	18	INTA' potvrzení přerušení
19	INTE' přeruš. povol.	20	INT' žádost o přerušení
21	CLK hodiny (TTL)	22	HOLD' žádost o DMA
23	HLDA' potvrzení DMA	24	RDY READY
25	A10 adresa	26	A11 adresa
27	A12 adresa	28	A13 adresa
29	A14 adresa	30	A15 adresa
31	A6 adresa	32	A7 adresa
33	A5 adresa	34	A8 adresa
35	A4 adresa	36	A9 adresa
37	A3 adresa	38	A0 adresa
39	A1 adresa	40	A2 adresa
41	0V zem	—	—

sedmibitový, nejvyšší nevyužitý bit používá 8080 MC-DI k identifikaci módu zobrazení (D7 = 0 pozitivní mód, D7 = 1 negativní mód). Negativní zobrazení znaku může zastoupit funkci kurzoru. Obvody blokování činnosti slouží k programovému potlačení nebo povolení činnosti displeje. Jsou užitečné například při běhu programu s časovými smyčkami nebo tehdy, nemá-li být výpočet zbytečně zdržován neustálým zobrazením obsahu VIDEORAM. Zablokování nebo povolení činnosti displeje provádí instrukce OUT 1A popř. OUT 1E. Obsah akumulátoru není při tom rozhodující. Na závěr tohoto odstavce ještě jedna připomínka — displej 8080 MC-DI, stejně jako mikropočítač 8080 MC nevyužívá nejvyššího adresního bitu A15 (adresní prostor je zúžen na 32 kB).

Popis zapojení

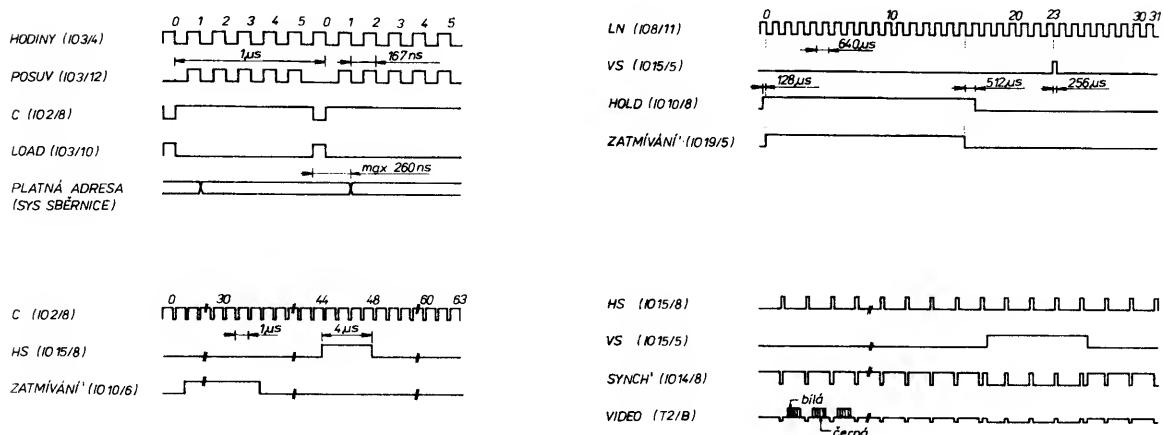
Srdcem displeje je časová základna tvořená oscilátorem 6 MHz (zapojení bylo převzato z AR-B 2/83) a děliči 1:6, 1:64,

Tab. 1. Adresování VIDEORAM

pozn.: vývody označené H jsou připojeny na log. úroveň 1

Obr. 2. Schéma zapojení displeje 8080 MC-DI

Obr. 3. Časové průběhy důležitých signálů

TAB. 3 OBSAH GENERATORU ZNAKU

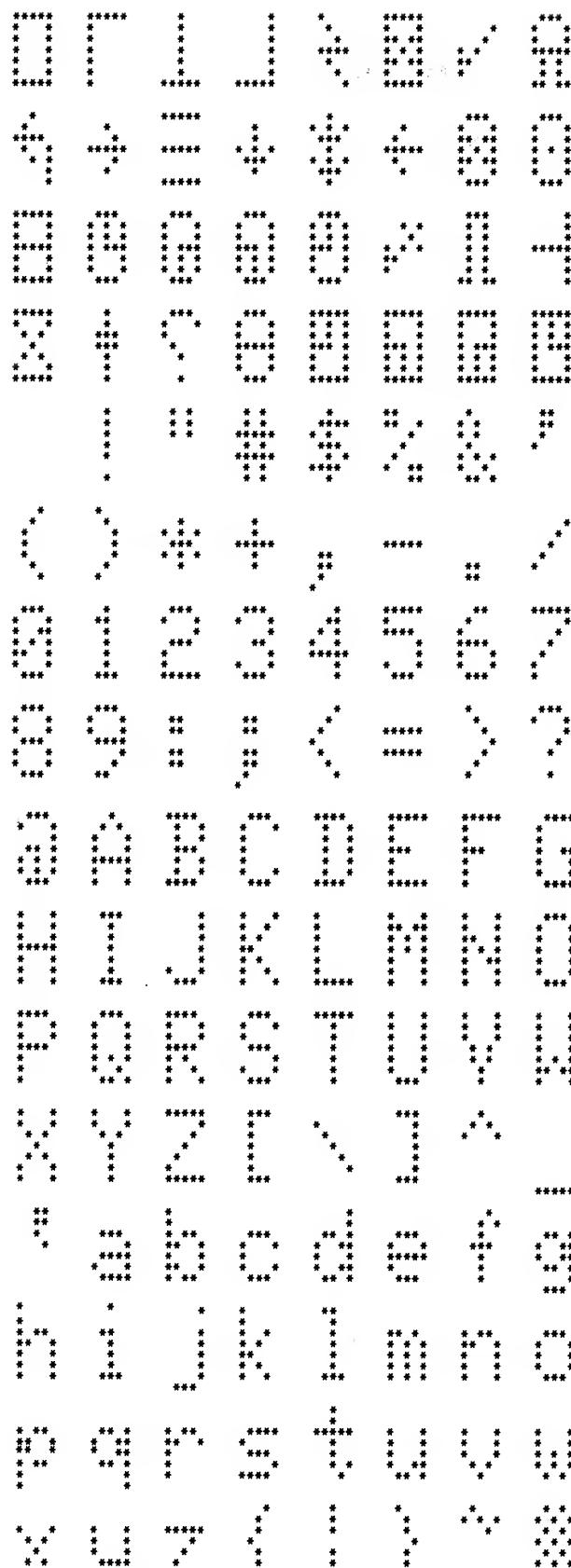
ADRESA	OBSAH
0000	1F 11 11 11 11 11 1F 00 1F 01 01 01 01 01 01 01 01 00
0010	04 04 04 04 04 04 1F 00 10 10 10 10 10 10 10 10 1F 00
0020	02 04 08 1E 04 08 10 00 1F 11 1B 15 1B 11 1F 00
0030	00 10 08 05 03 01 00 00 0E 11 11 1F 0A 04 1B 00
0040	04 02 9F 12 14 10 10 00 04 08 1F 08 04 00 00
0050	1F 00 00 1F 00 00 1F 00 00 04 04 15 0E 04 00 00
0060	04 15 0E 04 15 0E 04 00 00 04 02 1F 02 04 00 00
0070	0E 11 18 15 18 11 0E 00 0E 11 11 15 11 11 0E 00
0080	1F 11 11 1F 11 11 1F 00 0E 15 15 1D 11 11 0E 00
0090	0E 11 11 1D 15 15 0E 00 0E 11 11 17 15 15 0E 00
00A0	0E 15 15 17 11 11 0E 00 14 08 15 03 01 00 00
00B0	0E 0A 0A 0A 0A 0A 1B 00 10 10 1F 10 10 10 00
00C0	1F 11 0A 04 0A 11 1F 00 04 04 0E 0E 04 04 04 00
00D0	0E 11 01 02 04 00 04 00 0E 11 11 1F 11 11 0E 00
00E0	1F 15 15 17 11 11 1F 00 1F 11 11 17 15 15 1F 00
00F0	1F 11 11 1D 15 15 1F 00 1F 15 15 1D 11 11 1F 00
0100	00 00 00 00 00 00 00 04 04 04 04 04 04 04 04 00
0110	0A 0A 0A 00 00 00 00 00 0A 0A 1F 0A 1F 0A 0A 00
0120	04 1E 05 0E 14 0F 04 00 03 13 08 04 02 19 18 00
0130	02 05 05 02 15 09 16 00 06 06 02 01 00 00 00 00
0140	08 04 02 02 02 04 08 00 02 04 08 08 08 04 02 00
0150	00 04 15 0E 15 04 00 00 00 04 04 1F 04 04 00 00
0160	00 00 00 00 06 06 02 01 00 00 00 1F 00 00 00 00
0170	00 00 00 00 00 06 06 00 00 10 08 04 02 01 00 00
0180	0E 11 19 15 13 11 0E 00 04 06 04 04 04 04 0E 00
0190	0E 11 10 0E 01 01 1F 00 0E 11 10 0C 10 11 0E 00
01A0	08 0C 0A 09 1F 08 08 00 1F 01 0F 10 10 11 0E 00
01B0	0C 02 01 0F 11 11 0E 00 1F 10 08 04 02 01 01 00
01C0	0E 11 11 0E 11 11 0E 00 0E 11 11 1E 10 08 06 00
01D0	00 06 06 00 06 06 00 00 00 06 06 00 06 06 02 01
01E0	08 04 02 01 02 04 08 00 00 00 1F 00 1F 00 00 00
01F0	02 04 08 10 08 04 02 00 0E 11 10 08 04 04 00 00
0200	0E 11 10 16 15 15 0E 00 04 0A 11 11 1F 11 11 00
0210	0F 12 12 0E 12 12 0F 00 0E 11 01 01 01 11 0E 00
0220	0F 12 12 12 12 0F 00 1F 01 01 07 01 01 1F 00
0230	1F 01 01 07 01 01 01 00 1E 01 01 19 11 11 1E 00
0240	11 11 11 1F 11 11 11 00 0E 04 04 04 04 04 04 0E 00
0250	10 10 10 10 10 11 0E 00 11 09 05 03 05 09 11 00
0260	01 01 01 01 01 01 1F 00 11 18 15 15 11 11 11 00
0270	11 11 13 15 19 11 11 00 0E 11 11 11 11 11 0E 00
0280	0F 11 11 0F 01 01 01 00 0E 11 11 11 15 09 16 00
0290	0F 11 11 0F 05 09 11 00 0E 11 01 0E 10 11 0E 00
02A0	1F 04 04 04 04 04 04 00 11 11 11 11 11 11 11 0E 00
02B0	11 11 11 0A 0A 04 04 00 11 11 11 11 15 18 11 00
02C0	11 11 0A 04 0A 11 11 00 11 11 0A 04 04 04 04 00
02D0	1F 10 08 04 02 01 1F 00 0E 02 02 02 02 0E 00
02E0	00 01 02 04 08 10 00 00 0E 08 08 08 08 08 0E 00
02F0	04 0A 11 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 1F
0300	0C 0C 04 08 00 00 00 00 00 00 00 0E 10 1E 11 1E 00
0310	01 01 0D 13 11 13 0D 00 00 00 0E 11 01 11 0E 00
0320	10 10 16 19 11 19 16 00 00 00 0E 11 1F 01 0E 00
0330	08 14 04 0E 04 04 04 00 00 00 00 16 19 19 16 10 0E
0340	01 01 0D 13 11 11 11 00 04 00 06 04 04 04 0E 00
0350	10 00 10 10 10 10 0E 01 01 09 05 03 05 09 00
0360	06 04 04 04 04 04 0E 00 00 00 0B 15 15 15 15 00
0370	00 00 0D 13 11 11 11 00 00 00 0E 11 11 11 0E 00
0380	00 00 0D 13 13 0D 01 01 00 00 16 19 19 16 10 10
0390	00 00 0D 13 01 01 01 00 00 0E 1E 01 0E 10 0F 00
03A0	04 04 1F 04 04 14 08 00 00 00 11 11 11 19 16 00
03B0	00 00 11 11 11 0A 04 00 00 00 11 11 15 15 0A 00
03C0	00 00 11 0A 04 0A 11 00 00 00 11 11 11 1E 10 0E
03D0	00 00 1F 08 04 02 1F 00 08 04 04 02 04 04 08 00
03E0	04 04 04 00 04 04 04 00 02 04 04 08 04 04 02 00
03F0	02 15 08 00 00 00 00 00 0A 15 0A 15 0A 15 0A 00

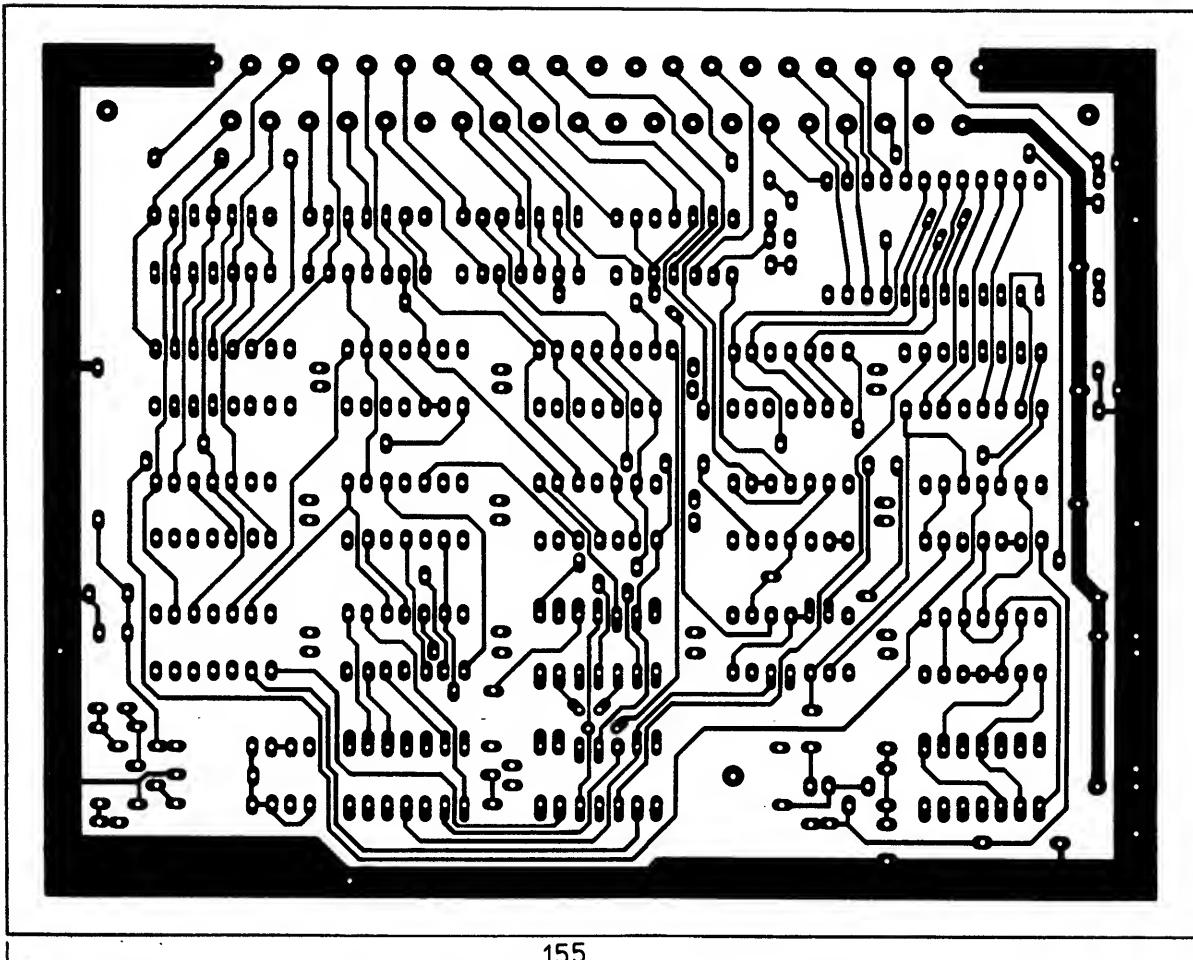
1:10, 1:32 (IO1, 20, 17, 8, 12). Pomocí časové ústředny je generována adresa, vertikální a horizontální synchronizační pulsy, signál HOLD a signál zatmívání paprsku. Jako generátor znaků je použita paměť EPROM 2758 nebo 2708 (lze volit propojkami na desce displeje). Paralelní přetíbajtová informace z generátoru znaků se převádí na sériovou v posuvném registru IO4. IO14 zabezpečuje přepínání mezi pozitivním a negativním módem zobrazení. Obvody D1, D2, D3, D4 slouží ke kompozici výsledného videosignálu. Zapojení výstupního zesilovače (T2, T3) bylo převzato opět z AR-B 2/83. Podrobně vyplývá činnost jednotlivých obvodů displeje z obr. 1 a 3 (co do informační hodnoty jsou zřejmě obsaženější než obširný slovní popis).

Programování generátoru znaků

Protože 8080 MC-DI používá jako generátor znaků paměť 1 kB EPROM, lze naprogramováním paměti tvar znaků v jistých mezích měnit. Jednu z možných variant naprogramování generátoru znaku ukazuje tab. 3 a obr. 4.

Obr. 4. Obsah generátoru znaků

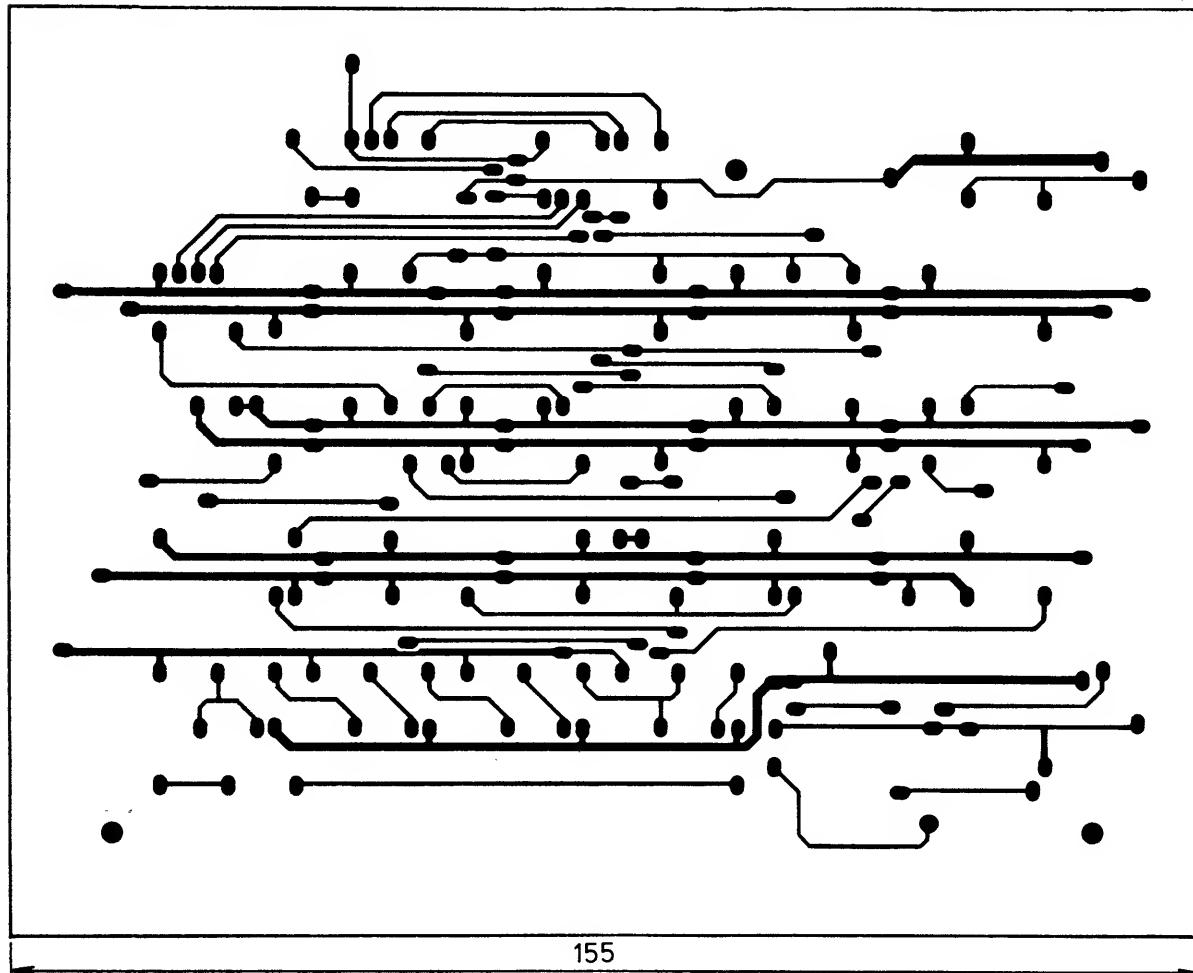

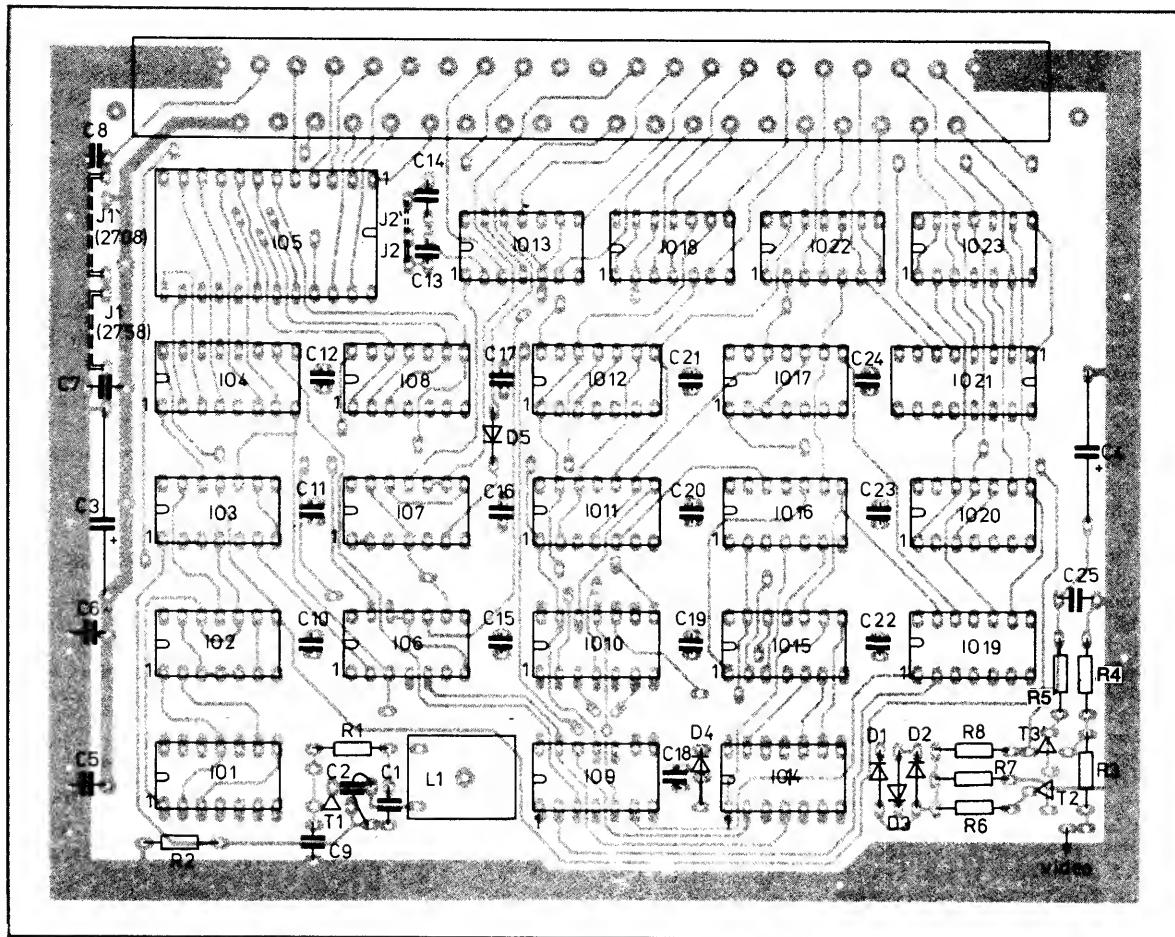
155

Obr. 5. Obrazce plošných spojů desky V105.

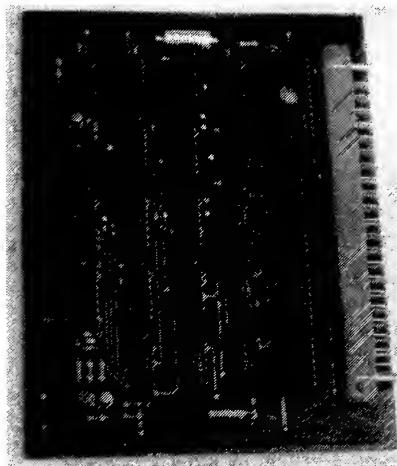
(Vývod č. 3/1013 je třeba propojit s vývodem K14 konektoru — nikoli K15, jak je v obrázku. Dále chybí propojení mezi L1 a uzlem R1-C1.)

155

Obr. 6. Rozložení součástek na desce s plošnými spoji V105

Seznam součástek

Diody, tranzistory, integrované obvody:

D1 až D5	KA206
T1, T3	KSY71
T2	KSY81
I01, 8, 12, 17, 20	MH7493A
I02, 7	MH7400
I03, 9, 16	MH7404
I04	MH7496
I05	I2758, I2708, MHB8708
I06, 10, 15	MH7474
I011, 19	MH7420
I013, 18, 22, 23	74LS125, K155LP8 (prodává TESLA)
I014	MH7451
I021	MH3205

Rezistory:

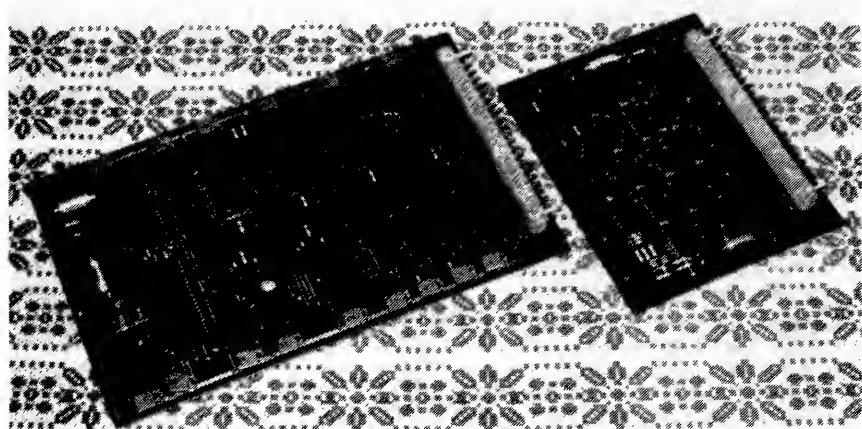
R1	3,9 k Ω
R2	560 Ω
R3	68 Ω
R4, R5	1 k Ω
R6	220 Ω
R7	680 Ω
R8	330 Ω

Kondenzátory:

C1	150 pF
C2	100 pF
C3	50 μ F
C4	20 μ F
C5 až C25	22 nF

Indukčnost:

L1	27 závitů vodičem o $\varnothing$ 0,2 mm, průměr kostříčky 5 mm, jádro M4 x 0,5 x 6 mm
----	--

Připojení displeje k televiznímu přijímači

Displej je určen pro připojení k obrazovému zesilovači televizního přijímače. Tato varianta předpokládá drobný zásah do přijímače (pro TVP Satelit ap., byla úprava popsána např. v AR-B 2/83). Je nutné připojmenout, že takto lze displej připojit pouze k přijímači se síťovým transformátorem. Jestliže přijímač síťový transformátor nemá (nebo pokud není možné provést zásah do přijímače), je nutné použít modulátor a připojit jej přes anténní zdírky televizního přijímače.

Obr. 7. Fotografie provedení desky displeje

Hodiny z PMI-80 s využitím přerušení

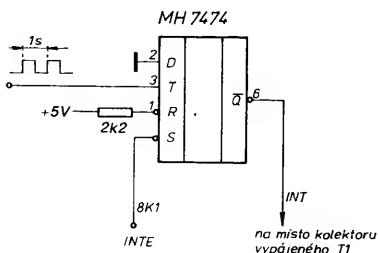
Ing. Miloš Husák,
František Borda

V dostupné literatuře byl již publikován program [1] pro mikroprocesor 8080/85, se kterým mikroprocesor pracuje jako hodiny. Jeho nevýhodou je to, že interval 1 s je vytvářen programově, takže nelze současně vykonávat jinou činnost. Tento příspěvek má za cíl předvést jiné řešení, kdy je použito přerušovacího systému. Chod hodin zajišťuje krátký program pro obsluhu přerušení po sekundových pulsech, ve zbylém čase lze řešit další úkoly. Program je napsán pro PMI-80, myšlenku lze však snadno přenést i na jiný mikropočítač.

Program se skládá ze 4 částí. Hlavní program žádá zobrazení HH a MM na displejku zadání výchozího času, sekundy se automaticky nulují. Za cenu delšího programu je tak odstraněno nepraktické vkládání vstupních hodnot na určité adresy. Dále program cykluje ve smyčce CYKL, kde provádí zobrazení časového údaje. Do smyčky je možno vložit instrukce a provádět současně další úlohu (pozor! — uložit registry). Hlavní program používá podprogram HODMIN při sejmání výchozího času. Podprogram HODINT zpracovává přerušení od sekundových impulsů a vytváří časový údaj v kódu BCD, který podprogram DEFORD dekóduje do zobrazovacího bufferu ve tvaru, potřebném pro zobrazení na displej PMI-80. Zobrazení má formu HH MM SS.

Drobná komplikace vznikne při připojení sekundových impulsů. Mikropočítač PMI-80 provádí po přerušení instrukci RST 7, při jejímž zpracování se provede hardwarové zákaz přerušení a další přerušení již není možné. Proto musí být v cyklu hlavního programu instrukce EI, povolující nové přerušení.

Protože přerušovací vstup je hladinový, dochází k přerušování po dobu úrovně H na vstupu INT mikroprocesoru, přičemž rychlosť je dána rychlosťí průchodu mikroprocesoru smyčkou CYKL k novému povolení přerušení EI. To lze použít k ověření programu bez zdroje sekundových impulsů. Po spuštění programu od 1C00H a stisku tlačítka 1 běží na displeji rychle časový údaj po celou dobu stisku přerušovacího tlačítka, 24 hodin proběhne za asi 4 minuty.

Obr. 1. Připojovací obvod

Připojení sekundových impulsů musí být proto realizováno přes hranový obvod, např. MH7474, podle obr. 1. Výstup obvodu je připojen na místo kolektoru T1, který byl z desky odpojen. Jako časová základna byl použit s výhodou obvod U114D, jehož zapojení je publikováno

např. ve [2]. Všechny pomocné obvody se vejdou na destičku PMI-80 do pole pájecích bodů, určených k rozšíření mikropočítače. Po navrhované úpravě je vyřazeno tlačítko přerušování. Vzhledem k tomu, že přerušovací systém u PMI-80 je jednoúrovňový, nejde stejně při použití časovače jinak využít.

Literatura:

- [1] Kratochvíl, J.: Jednodeskový mikropočítač BOB-85. Příloha AR 1984.
- [2] Pokorný, J.: Časová základna s U 114 D. AR 8/1984.
- [3] Firemní literatura PMI-80. Tesla Piešťany 1982.

Výpis programu

```

;PROGRAM IDENT
;TIMER-PROGRAM PRO VYTVOŘENÍ HODIN NA PMI-80
;VERZE: 15.3.1985
;AUTOR: M.HUSÁK A F.BORDE
;PROGRAM SE SPOUSTÍ OD ADRESY 1C00, VYPISE HH A ZAHA HODINY VYCHOZÍHO CASU,
;PAK VYPÍSE MM A ZADA MINUTY VYCHOZÍHO CASU, SEKUNDY SE AUTOMATICKY NULUJÍ.
;OD ZADANÍ MINUT SE ZACNE ZOBRAZOVAT CAS.
;PRO CHOD PROGRAMU JE NUTNÝ HARDWAREVÝ PRIPRAVEK PRDVAOEJICI PRERUSENI
;V SEKUNDOVÝCH INTERVALECH.

;ZAKLADNI PROGRAM ZADA ZADANI VYCHOZIHO CASU A PAK CYKLUJE
;V ZOBRAZOVACI SMYČCE, CAS JE ULDZEN VE TVARU S, M, H NA ADRESACH
;1F04-1F06, BUFER ZOBRAZENI NA ADRESACH 1F07-1F1F.
1C04 21 07 1F INIT: LXI H, 1F07 ;DEFINUJ BUFER ZOBRAZENI
1C05 22 FC 1F SHLD 1FFC
1C06 3E 1A MVI A, 1A ;VYPIS HH A SEJMUTI HODIN
1C08 C0 38 1C CALL HODMIN
1C09 28 DCX H ;HODINY NA 1F06
1C0C 77 MOV M, A
1C0D 3E 16 MVI A, 16 ;VYPIS MM A SEJMUTI MINUT
1C0F C0 38 1C CALL HODMIN
1C12 2H DCX H ;MINUTY NA 1F05
1C13 77 MOV M, A
1C14 AF XRA A ;VYMAZ SEKUND
1C15 2H OCX H ;SEKUNDY NA 1F04
1C16 77 MOV M, A
1C17 3F C3 MVI A, C3 ;DEFINICE ORSLUHY PRERUSENI
1C19 32 E6 1F STA 1F06
1C1C 21 59 1C LXI H, HDOINT
1C1F 22 F7 1F SHLD 1FE7
1C22 01 06 1F CYKL: LXI B, 1F06 ;ADR, ZDB, BUFRU-1
1C25 21 07 1F LXI H, 1F07 ;ADR, CASU+1
1C28 CD 53 1C CALL DEFORD ;DEKODUJ HODINY
1C29 CD 53 1C CALL DEFORD ;DEKODUJ MINUTY
1C2E CD 53 1C CALL DEFORD ;DEKODUJ SEKUNDY
1C31 CD 40 01 CALL DISP ;ZOBRAZ CAS
1C34 FB EI ;POVOL PRERUSENI A RST7
1C35 C3 22 1C JMP CYKL

;POOPROGRAM HODMIN PRO PREVOD OVOU CISEL Z KLAVESNICE NA CASDY
;UDAJ HODIN NEBO MINUT V BCD KODU
1C38 E5 HODMIN: PUSH H ;VYMAZ ZDB, BUFRU A ZAPIS HH, MM
1C39 C0 AB 00 CALL CLEAR
1C3C 32 08 1F STA 1F08
1C3F CD 16 01 CALL DUTKE ;ZOBRAZ HH NEDB MM
1C42 E6 0F ANI 0F ;PREVOD 1. CISLA Z KLV
1C44 07 RLC
1C45 07 RLC
1C46 07 RLC
1C47 07 RLC
1C48 F5 PUSH PSW ;JULOZIT VYSLEDEK
1C49 CD 16 01 CALL OUTKE ;ZDRAZ MM NEDB MM
1C4C E6 0F ANI 0F ;PREVOD 2. CISLA
1C4E 47 MOV B, A
1C4F F1 POP PSW
1C50 80 ADD B ;JULOZ 1. A 2. CISLO
1C51 E1 PDP H
1C52 C9 RET

;PODPORPROGRAM DEFORD DEKODUJE CASOVY UDAY PRO ZOBRAZENI NA DISPLEJK
1C53 2B DEFORD: DCX H ;ADRESA CASU
1C54 03 INX H ;ADRESA ZOBR, BUFRU
1C55 7E MOV A, M ;CAS OO A
1C56 C3 C6 00 JMP POMSUB

;PODPORPROGRAM HODINT JE ORSLUHA PRERUSENI DO SEKUNDOVÉHO PULSU
1C59 21 04 1F HODINT: LXI H, 1F04 ;SEKUNDY
1C5C 7E MOV A, M
1C5D C6 01 ADI 01H ;PRICETENI SEKUNDY
1C5F 27 DAA ;OEKAOICKY
1C60 77 MOV M, A ;JULDZ SEKUNOY
1C61 FE 60 CPI 60 ;BYLA MINUTA?
1C63 C0 RNZ ;JNE, NAVRAT
1C64 AF XRA A ;VYMAZ SEKUND
1C65 77 MOV M, A
1C66 23 INX H ;MINUTY
1C67 7E MDV A, M
1C68 C6 01 ADI 01H ;PRICETENI MINUTY
1C6A 27 OAA ;OEKAOICKY
1C6B 77 MOV M, A ;JULOZ MINUTY
1C6C FE 60 CPI 60 ;BYLA HODINA?
1C6E C0 RNZ ;JNE, NAVRAT
1C6F AF XRA A ;VYMAZ MINUT
1C70 77 MDV M, A
1C71 23 INX H
1C72 7E MOV A, M
1C73 C6 01 ADI 01H ;PRICETENI HODINY
1C75 27 OAA ;OEKAICKY
1C76 77 MDV M, A ;JULOZ HODINY
1C77 FE 24 CPI 24 ;BYLO 24 HODIN?
1C79 C0 RNZ ;JNE, NAVRAT
1C7A AF XRA A ;VYMAZ HODIN
1C7B 77 MOV M, A ;
```

Rozšírenie PMI-80 o periodické oživovanie displeja

Ing. Ján Ezechiaš

Pri aplikáciach PMI-80 bežiacich s užívateľskými programami nie je oživovaný displej, čo znemožňuje radu aplikácií mikropočítačového systému. Navrhnuté rozšírenie umožňuje:

- znázornenie údajov na displeji nezávisle od bežiaceho programu,
- vytvorenie programom prístupného časovača s veľkou stabilitou (takt odvodený zo systémového taktu).

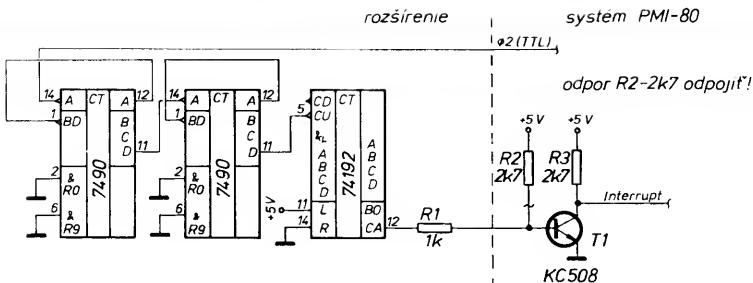
Pomocou jednoduchej úpravy, ktorá účelne využíva systémový takt mikropočítača, zváčsíme možnosti využitia mikropočítača PMI-80. Úprava spočíva v deliče k deliacim pomerom 1:1000. Táto je taktovaná zo systémového taktu Φ_2 (TTL). Úzke výstupné impulzy z posledného dekadického deliča sú privedené cez rezistor R1 na bázu systémového tranzistora T1. Jeho kolektor je už priamo spojený s linkou Interrupt mikroprocesora MHB8080A. Ďalšie je už záležitosťou programu.

Pred skokom do užívateľského programu sa musí previesť táto jednoduchá inicializácia:

- zabezpečenie obsluhy prerušenia systému PMI-80,
- inicializovať prvú pozíciu pre displej,
- povoliť prerušenie (interrupt).

Potom už užívateľský program len podľa potreby mení dátu vo výstupnom registri pre displej (zvolený je ten istý výstupný register, ktorý používa aj monitor) o ostatné sa postará program prerušenia, bez akéhokoľvek zásahu užívateľa. Dĺžka programu prerušenia je asi 200 μ s, k prerušeniu dochádza v intervaloch 900 μ s. Do podprogramu prerušenia je taktiež zabudovaný 16-bitový programový čítač, ktorý je inkrementovaný raz za 0,9 ms (každým skokom do prerušenia). Čítač je reprezentovaný pamäťovými bunkami (COUNT) a (COUNT+1) v oblasti pamäti RAM. Casový interval 0,9 ms zodpovedá aj maximálnej rozlišiteľnosti pri meraní externých časových úsekov.

Zapojenie rozšírenia pre PMI-80 je na obr. 1, je zrealizované priamo na základnej doske mikropočítača, v priestore určenom pre takéto aplikácie. Výpis zdrojového programu je napsaný v mnemonike procesora Z-80. Zodpovedajúci podprogram prerušenia INTER bol naprogramovaný do pamäti EPROM (rezerva systému PMI-80). Podprogram prerušenia je schopný prevádzky po počiatocnej inicializácii, ktorá sa zabezpečí vyvolaním podprogramu INIT. Všetko bolo odskúšané na funkčnom vzorku a takto upravený mikropočítač je použitý v praktickej aplikácii.

Výpis zdrojového programu

CROMEMCO CDOS Z80 ASSEMBLER version 02.15

Obr. 1. Zapojenie rozšírenia pre PMI-80

PAGE 0001

```

0001; VYPIS PRELOZENEHO ZDROJOVEHO PROGRAMU:
0000' 0002 ORG 0400H ; REZERVNA EPROM PMI-80
      (00F8) 0003 PORTA: EQU 0F8H ; KANAL PA
      (00FA) 0004 PORTC: EQU 0FAH ; KANAL PC
      (1FEF) 0005 REGIS: EQU 1FEFH ; VYSTUPNY REGISTER DISPLEJA
      (1F00) 0006 COUNT: EQU 1F00H ; ADRESA SOFTWEROVEHO CITACA
      (1F02) 0007 POSIT: EQU 1F02H ; AKTUALNA POZICIA DISPLEJA
      0008; PODPROGRAM PRERUSENIA (INTERRUPT)
      0009;

0400 F5 0010 INTER: PUSH AF ; ULOZENIE REGISTROV
0401 C5 0011 PUSH BC
0402 D5 0012 PUSH DE
0403 E5 0013 PUSH HL
0404 2A001F 0014 CITAC: LD HL, (COUNT)
0407 23 . 0015 INC HL ; INKREMENTACIA CITACA
0408 22001F 0016 LD (COUNT), HL
040B 3A021F 0017 REFSH: LD A, (POSIT) ; AKTUALNA POZICIA DISPLEJA
040E 2F 0018 CPL ; KOMPLEMENT PRE DEKODER
040F 47 0019 LD B, A
0410 2F 0020 CPL
0411 21EF1F 0021 LD HL, REGIS
0414 85 0022 ADD L ; ZISKANIE NOVEJ ADRESY DAT
0415 6F 0023 LD L, A
0416 3E00 0024 LD A, 00H ; ZHASNUTIE DISPLEJA
0418 D3FA 0025 OUT (PORTC), A
041A 7E 0026 LD A, (HL) ; AKTUALNE DATA
041B D3F8 0027 OUT (PORTA), A
041D 78 0028 LD A, B ; AKTUALNA POZICIA DISPLEJA
041E D3FA 0029 OUT (PORTC), A
0420 2F 0030 CPL
0421 3C 0031 INC A ; DALSIA POZICIA DISPLEJA
0422 FE09 0032 CP 09H ; BOLI VSETKY POZICIE?
0424 CA3004 0033 JP Z, FIRST
0427 32021F 0034 LD (POSIT), A ; ULOZENIE NASLEDUJUCEJ POZICIE
042A E1 0035 END: POP HL ; VRATENIE REGISTROV DO CPU
042B D1 0036 POP DE
042C C1 0037 POP BC
042D F1 0038 POP AF
042E FB 0089 EI ; POVOLENIE PRERUSENIA
042F C9 0040 RET ; NAVRAT Z PODPROGRAMU
0430 3E00 0041 FIRST: LD A, 00H ; NASTAVENIE PRVEJ POZICIE-
0432 32021F 0042 LD (POSIT), A ; -PRE DISPLEJ
0435 C32A04 0043 JP END ; PODPROGRAM PRE POCHIATOCNU INICIALIZACIU
0445 ; -----
0438 3EC3 0046 INIT: LD A, 0C3H ; KOD INSTRUKCIE SKOKU ULOZI-
043A 32E61F 0047 LD (1FE6H), A ; -NA ADRESU URCENU MONITOROM
043D 210004 0048 LD HL, INTER ; ADRESA PODPROGRAMU PRERUSENIA
0440 22E71F 0049 LD (1FE7H), HL
0443 3E00 0050 LD A, 00H ; PRVA POZICIA PRE DISPLEJ
0445 32021F 0051 LD (POSIT), A
0448 FB 0052 EI ; POVOLENIE PRERUŠENIA
0449 C9 0053 RET
044A (0400) 0054 END INTER ; KONIEC ZDROJOVEHO PROGRAMU

```

Zpomalovač běhu programu pro ZX-Spectrum

Tento zpomalovač je určen pro usnadnění příliš rychlých a obtížných počítačových her, kde je zapotřebí hlavně postřeh a rychlá reakce. Lze jej však použít i pro jiné aplikace, například sledování běhu programu, neboť zpomalí veškerou činnost počítače. Přitom nezáleží na tom, zda je povolené, nebo zakázané přerušení.

Princip činnosti je v opakování přerušování běhu programu signálem NMI a provedení několika operací, které trvají určitý čas. Při častějším přerušování musí mikroprocesor provádět tyto operace častěji, což je na úkor rychlosti běhu normálního programu. Při příchodu aktivní úrovně NMI dojde k přerušení právě vykonávaného programu a ke skoku na adresu 0066H v ROM. Na této adrese je uložen podprogram, který nejprve uloží registry AF a HL příkazy PUSH AF a PUSH HL. Dále testuje hodnotu uloženou v systémové proměnné NMIADD. Je-li tato hodnota nula, pak dojde k inicializaci systému. Je-li však hodnota nenulová, jsou provedeny příkazy POP HL a POP AF a příkaz RETN provede návrat zpět do programu, který byl přerušen.

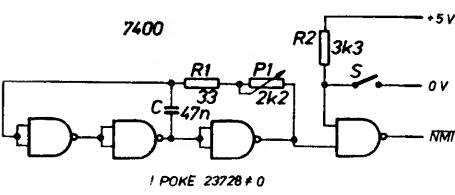
0066H RESET

```
PUSH AF
PUSH HL
LD HL, (NMIADD)
LD A, H
OR L
JR NZ, 0070, NO-RESET
JP (HL)
```

0070H NO-RESET

```
POP HL
POP AF
RETN
```

Pro přerušování lze použít libovolný nastavitelný generátor obdélníkového průběhu s logickou úrovní. Například jednoduchý generátor s obvodem MH7400, napájeným přímo z mikropočítače (obr. 1). Jedná se o známé zapojení oscilátoru se třemi hradly NAND. Čtvrté hradlo slouží k oddělení a zablokování přenosu signálu do počítače. Odpor R zvolíme takový, aby při nejmenším odporu potenciometru,

Obr. 1.

kdy je zpomalení největší, ještě nedošlo ke zhroucení systému, způsobené nadměrně častým přerušením. Z tohoto důvodu není vhodné snažit se o téměř úplné zastavení běhu programu. Plošný spoj vzhledem k jeho jednoduchosti neuvádíme. Je lépe, aby si každý navrhl plošný spoj podle vlastních požadavků.

Při vypnutém napájecím zdroji připojíme obvod k počítači a sepneme spínač S. (Spínač lze rozpojít jen při nenulové hodnotě na adrese 23728, jinak dojde k zablokování počítače.) Dále zapneme počítač a uložíme nenulové číslo na adresu 23728, například příkazem — POKE 23728, 1. Potom nahrajeme a spustíme běžným způsobem program. Rozepnutím spínače S dojde ke zpomalování, které je možno plynule nastavovat potenciometrem P. PO-ZOR! Některé programy pracují s adresou

23728, a proto pro ně nelze tento postup použít. Po inicializaci systému, před načtením programu, nezapomeňte opět nastavit nenulovou hodnotu.

Ing. B. Helan

Kompilátor HISoft BASIC pro SPECTRUM

Mezi firmami, které svými výrobky nejvíce proslavily domácí počítače ZX Spectrum u seriózních uživatelů a podle anglického počítačového tisku je povznesly na úroveň, na niž by se Sinclair sám nikdy nedostal, patří především malá anglická programátorská firma HiSoft. Po vývojovém systému DEVPAC, známému u nás spíše pod jmény jeho dvou částí — Gens a Mons, velmi rychlých a efektivních komplilátořech programovacích jazyků Pascal a C, nabízí HiSoft od podzimu 1986 i komplilátor jazyka BASIC. Na rozdíl od komplilátorů jiných firem, majících mnohá omezení (použití celých čísel, jednorozměrných polí aj.) a neschopných komplilovat i některé často užívané příkazy, HiSoft Basic Compiler zvládne téměř vše. To co nezvládne jsou systémové příkazy Save, Load, Clear a některé další, komplikované operace s poli a funkci VAL\$.

Po načtení komplilátoru, napsání programu v jazyku BASIC z klávesnice či jeho načtení z vnější paměti (kazetový magnetofon, Microdrive) máme několik málo sekund po zadání příkazu „C“ k dispozici program ve strojovém kódu, který dělá vše co původní program, jenže rychleji. Kolikrát rychleji závisí na našem programu. Program s častými příkazy pro grafiku v ROM typu Draw nebo Circle se zrychlí jen asi 3 až 10x, jednoduchá matematika a manipulace s řetězovými proměnnými však budou zrychleny podstatně více. Např. přiložený demonstrační program „Sieve“ (sít) na vyhledávání prvočísel se komplikací zrychlí více než 150x. Známá hra „Breakout“ (bourání zdi) z předváděcí kazety Horizons se zrychlí natolik, že je obtížné ji pouze sledovat a o jejím hraní nemůže být vůbec řeč.

Kompilátor může komplilovat i jen vybrané části programu v jazyku BASIC. Ty se vyznačí příkazy REM : OPEN # a REM : CLOSE # a na každý pár těchto příkazů poskytne komplilátor startovací adresu. Načtením dané části programu v jazyku BASIC příkazem RANDOMIZE USR s patřičnou adresou máme vše připraveno pro běh programu. Rozsah zkompilovaného kódu je vždy poněkud větší než rozsah zdrojového programu v jazyku BASIC. To je dáné podprogramy, které musí být v paměti v průběhu výpočtu (tzv. run-time routines). Na rozdíl od některých jiných komplilátorů si HiSoft Compiler drží v paměti jen ty rutiny, které opravdu potřebuje. Kompilátor sám vyhledá a označí proměnné, které budou v průběhu programu stále jen celočíselné. Ty lze totiž uložit v úsporném formátu. Stejně tak vyhledává násobení a dělení dvěma, která převádí na posun bitů vpravo nebo vlevo. Cílový program vznikne třemi průchody komplilátoru zdrojovým kódem. Při každém průchodu jsou všechny nezbytné informace, seznamy a tabulky ukládány do obrazové paměti. Nápad je to dobrý, neboť po určitém cviku lze z měnících se bodů a barev usuzovat na průběh komplikace, ale pro nezkušené oko to vypadá stejně hrůzně jako zhroucení systému.

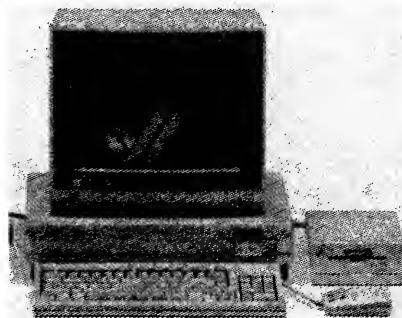
Za cenu 15,95 £ získá uživatel dvě kompaktní kazety a manuál. Jedna kazeta

obsahuje verzi komplilátoru pro ZX Spectrum 48 K, druhá verzi pro Spectrum 128 K. Obě verze lze bez potíží přenést na kazetu paměti Microdrive. Verze komplilátoru pro 48 K zabírá sama asi 10 kB, což nechává uživateli asi 30 kB paměti pro jeho program v jazyku BASIC. 128 K verze sídlí převážně na RAM disku a v paměti pro BASIC zabírá jen asi 500 bajtů, což znamená asi 40 kB paměti pro program uživatele. Podle recenze v [1], který dal komplilátoru nejvyšší hodnocení — 5 hvězdiček, se bez něj obejdou jen ti, kteří z jazyka BASIC znají pouze příkaz LOAD „. Pro všechny ostatní, včetně těch co programují ve strojovém kódu, je údajně HiSoft BASIC Compiler naprostou nezbytností.

pek

AMIGA

V polovině roku 1986 se na západoevropském trhu objevil po ATARI 520 další zástupce šestnáctibitových počítačů COMMODORE AMIGA. A hned druhý měsíc se stal v NSR nejprodávanějším počítačem.

AMIGA je založen na výkonnému šestnáctibitovém procesoru s 32bitovou vnitřní architekturou M68000 s hodinovým kmitočtem 7,16 MHz. Základní operační paměť 512 kB je rozšiřitelná na 8,5 MB. Počítač má tři nové obvody. První jako koprocesor obstarává práci s grafikou. Společně s druhým umožňuje čtyři režimy grafiky — 320 x 200, 320 x 400 s 32 barvami, nebo 640 x 200, 640 x 400 s 16 barvami. Barvy si vybíráme ze škály 4096 odstínů. Umožňuje pracovat s 8 spráty s měnitelnou prioritou. Můžeme v různých barvách zobrazit 60 nebo 80 znaků na rádku. Třetí obvod se stará o stereofonní zvuk, který má čtyři kanály v rozsahu devíti oktáv. Počítač má vestavěnou diskovou jednotku 3,5" o kapacitě 880 kB. Dají se však připojiti další tři externí 3,5" nebo 5,25". Má obousměrný port Centronics a sériový RS232 s adaptérem MIDI pro připojení hudebních nástrojů, dva konektory pro myš, tablet, světelné pero, joystick, a konektor na expander, který může obsahovat RAM, Hard-Disk, periferie, měřicí přístroje nebo koprocesor. Monitor se připojí přes RGB, video nebo modulátor.

Moderní operační systém umožňuje práci v reálném čase, paralelní běh programů a dá se snadno dále rozšiřovat. Programy v BASICu se dají ovládat pomocí myši a grafických symbolů na obrazovce. Díky MS DOS emulátoru a expanderu se stává AMIGA plně kompatibilní s IBM PC a lze na něm používat všechny známé programy. Podle pořadu „Halo počítač“ v Polské televizi by měl být 10x rychlejší než osmibitové a dvakrát rychlejší než počítač IBM PC/AT.

Jeho cena 3000 DM plně odpovídá tomu, že je teprve druhým zástupcem šestnáctibitových počítačů a v grafice zatím nemá konkurenici. Dá se však předpokládat, že po nasycení trhu klesne cena pod 2000 DM.

Miroslav Hošek

Mf zesilovač

Ing. M. Linka, F. Michálek

Je známo, že vstupní jednotka přijímačů VKV má podstatný vliv na odstup užitečného signálu od šumu a na potlačení křížové modulace. Naproti tomu mf zesilovač rozhoduje o selektivitě přijímače a o potlačení amplitudového rušení. Moderní integrované obvody přitom zajišťují bez problémů potřebné zesílení k dokonalému amplitudovému omezení. Selektivita je dána především vlastnostmi použitých filtrů (keramických, magnetomechanických apod.).

Jedním z mnoha integrovaných obvodů, vyvinutých pro použití v mf zesilovačích přijímačů VKV, je CA3089 firmy RCA (nebo jeho přesné ekvivalenty uA3089 firmy Fairchild, popř. TDA1200 firmy SGS). Kromě výf. zesilovače s velkým zesílením, účinného omezovače amplitudy a kvadraturního detektoru obsahuje CA3089 ještě pomocné obvody jako řízení AVC, ADK

(AFC), obvod pro indikaci síly pole a umlčovač šumu. Integrovaný obvod byl použit např. v maďarském přijímači Prometheus a občas se vyskytuje i v inzerci AR.

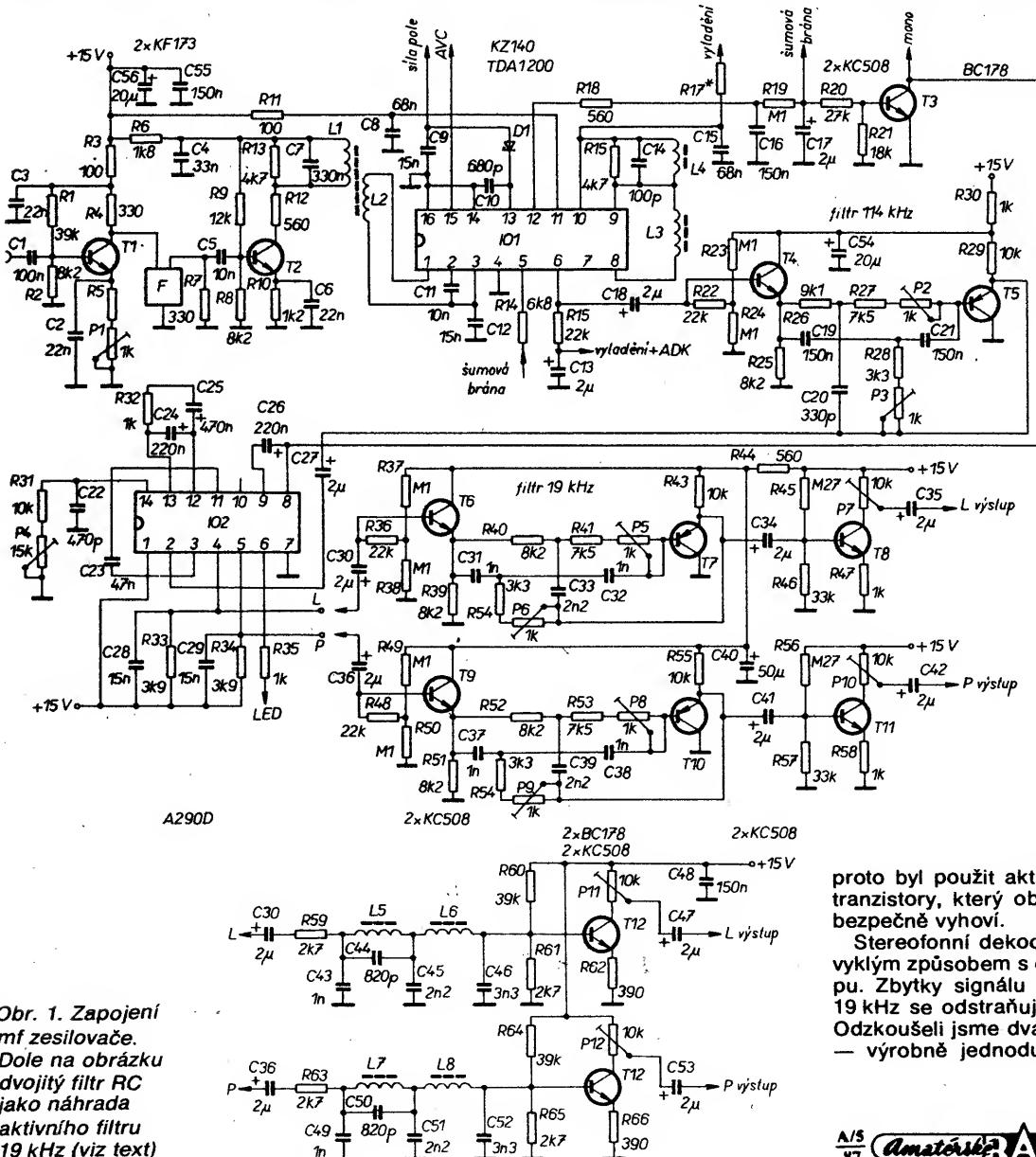
Popis zapojení

Popisovaný mf zesilovač, který navazuje na konstrukci „Jakostní vstupní jednotka VKV“ (AR A5/85), je osazen

obvodem CA3089. Integrovaný obvod je doplněn ještě dvoustupňovým zesilovačem s keramickým filtrem a propustí LC. Vyzkoušeli jsme také variantu se dvěma keramickými filtry, ale výsledek nesplnil naše očekávání. Druhý keramický filtr byl proto nahrazen laděným obvodem LC s vazebním vinutím pro připojení k IO.

Další laděný obvod LC zajišťuje spoju s tlumivkou (asi $22 \mu\text{H}$) správnou činnost detektoru integrovaného obvodu (fázovací článek). Všechny cívky je třeba umístit do stínících krytů.

Signál po detekci se přivádí do stereofonního dekodéru A290D. Je známo, že činnost tohoto dekodéru ruší především signál o kmitočtu 114 kHz (3. harmonická signálu 38 kHz), proto je mezi výstupem IO1 a vstupem IO2 zařazen filtr, naladěný na tento kmitočet. Pro nezkreslený stereofonní vjem je třeba, aby filtr měl vyrovnanou amplitudovou i fázovou charakteristiku minimálně do kmitočtu 53 kHz. Tomuto požadavku lze s běžnými filtry LC vyhovět jen velmi obtížně (především pokud jde o fázovou charakteristiku),

stejného provedení jako v předchozím případě (je nastaven přesně 19 kHz), složitější je dvojitý filtr RC (dolní propust), převzatý z přijímače TESLA T814. V přijímači vyhoví oba druhy. Jako výstupní obvod jsme použili mf zesilovač s nastavitelnou úrovni zesílení v každém z obou kanálů.

Celkové zapojení mf zesilovače je na obr. 1.

Konstrukce a součástky

Mf zesilovač byl postaven na jednostranné desce s plošnými spoji podle obr. 2, na obrázku jsou plošné spoje pro oba typy filtrů na výstupu. Výstup 10,7 MHz ze vstupní jednotky je připojen co nejkratším stíněným kabelem na jeden vývod kondenzátoru C1. Použili se vstupní jednotka podle AR A5/85, není třeba kondenzátor C1 použít. První vf zesilovač má relativně malé zesílení, zaručuje však správné přizpůsobení mezi výstupem vstupní jednotky VKV a mf zesilovačem.

Deska s plošnými spoji je navržena pro použití různých keramických filtrů — bez úpravy lze použít SFW10,7MA, SFE10,7MA, MLF10,7. Odpovědným trimrem P1 se nastavuje minimální

úroveň šumu. Druhý vf zesilovač hradí ztráty, vzniklé průchozím útlumem keramického filtru. Obvod LC v kolektoru tranzistoru T2 je zatlumen rezistorem R13.

Na integrovaný obvod se signál přivádí vazebním vinutím, které zabezpečuje požadované galvanické propojení vývodů 1 a 3 integrovaného obvodu.

Integrovaný obvod je zapojen standardním způsobem. Výstup nf signálu (vývod 6) je použit i k získání signálu pro indikátor vyládění (po dodatečné filtrace) a řízení ADK (AFC). Na vývod 12 je napětí, určené pro umičovač šumu — tohoto napěti se využívá k automatickému přepínání provozu mono—stereo.

Celý mf zesilovač je napájen ze stabilizovaného zdroje s výstupním napětím 12 až 15 V. Odběr proudu je asi 60 až 80 mA. K indikaci síly pole (S-metr) lze použít libovolný mikroampérmetr se „spotřebou“ do 500 μ A. Měřidlo síly pole se připojuje druhým přívodem na zem přes rezistor (není zakreslen ve schématu), indikátor vyládění (měřidlo s nulou uprostřed) má předárný rezistor na desce s plošnými spoji. Odpory těchto rezistorů je třeba volit podle citlivosti použitých měřidel.

Seznam součástek

Tranzistory

T1, T2	KF173 (KF525, KF524)
T3, T4, T6,	
T8, T9, T11,	
T12, T13	KC508 (KC507, KC509)
T5, T7, T10	BC177 (BC178)

Integrované obvody

IO1	TDA1200 (CA3089, μ A3089)
IO2	A290D (MC1310P)

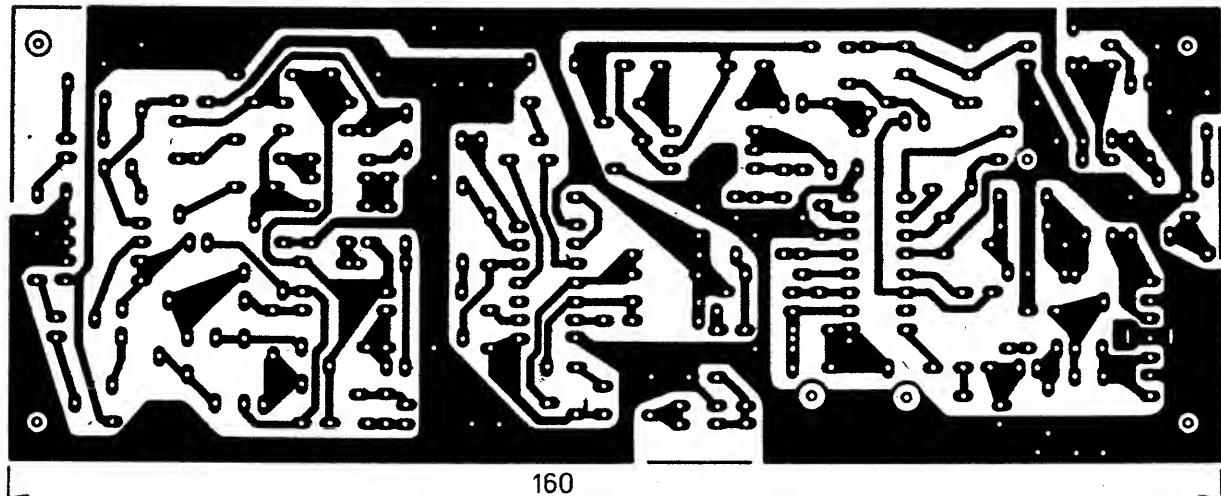
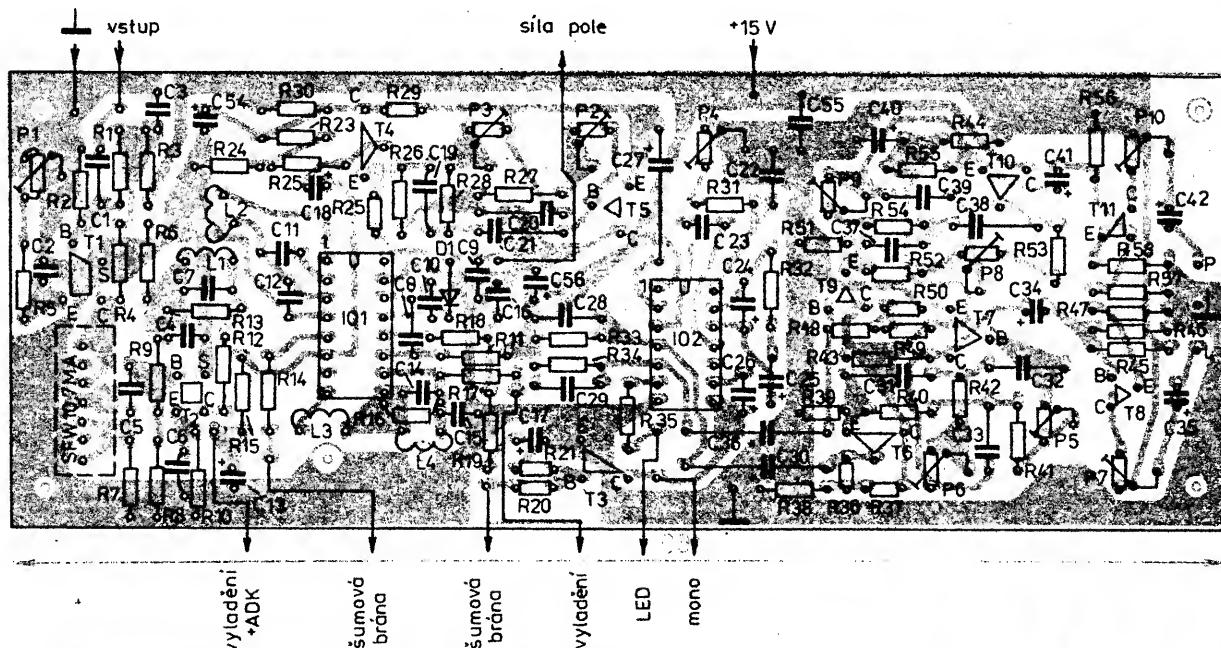
Diody

D1	KZ140
----	-------

Cívky (kostřička ϕ 5 mm, jádro M4 $\times$ 0,5 mm, hmotnost NO5 — modrá)

L1	10 závitů, drát o ϕ 0,2 mm CuL
L2	4 závitů, 0,2 mm CuL, vedle L1
L3	48 závitů, drát o ϕ 0,2 mm CuL, 22 μ H
L4	18 závitů, drát o ϕ 0,2 mm CuL

cívky L5, L6, L7, L8 jsou z přijímače TESLA T814; označení 1PK 587 13 (2500 závitů drátu CuL o ϕ 0,08 mm)

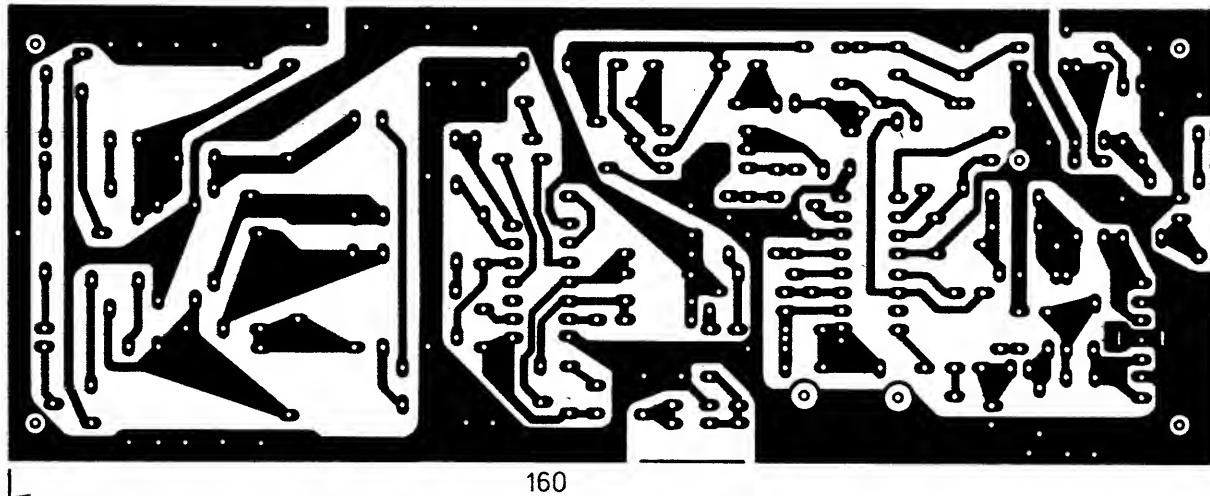
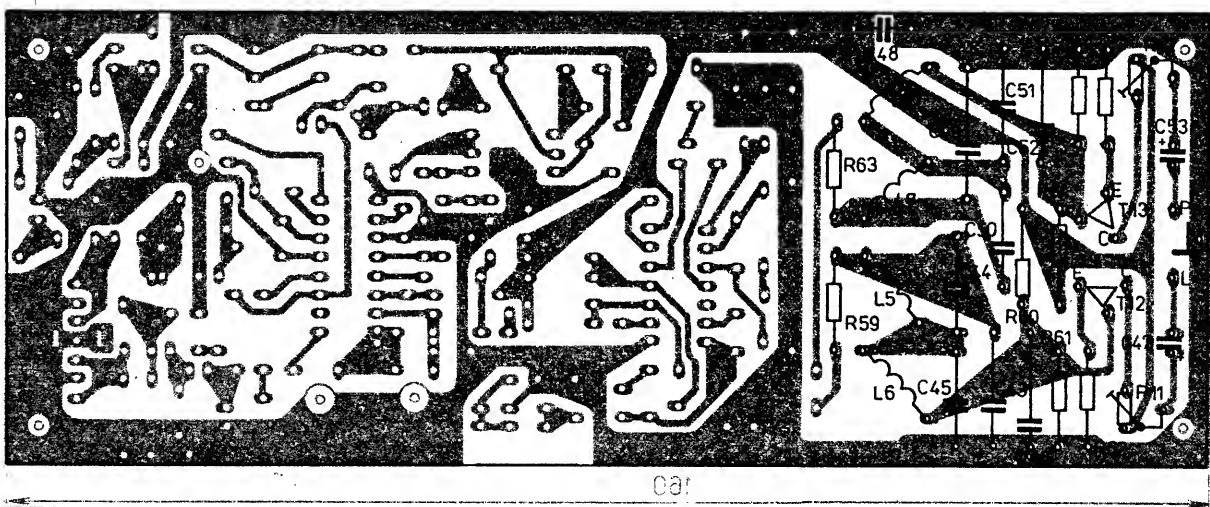
Obr. 2. Desky s plošnými spoji mf zesilovače; a) s aktivním filtrem,

F	SFW10,7MA (SFE10,7MA, MLF10,7)	R27, R41, R53 R28, R42, R54 R29, R31, R43, R55 R30, R32, R35, R47 R58 R33, R34 R45, R56 R46, R57 R59, R61, R63, R65 R62, R66	7,5 kΩ 3,3 kΩ 10 kΩ 1 kΩ 3,9 kΩ 0,27 MΩ 33 kΩ 2,7 kΩ 390 Ω	C5, C11 C7 C8, C15 C9, C12 C28, C29 C10 C13, C17, C18, C34, C35, C41, C42, C47, C53 C27, C30, C36 C16, C48, C55 C19, C21 C20 C22 C23 C24, C26 C25 C31, C32, C37, C38, C43, C49 C33, C39, C45, C51 C40 C44, C50 C46, C52 C54, C56	TK 764, 10 nF TK 754, 330 pF TK 764, 68 nF TK 764, 15 nF TK 724, 680 pF TE 005, 2 μF TE 986, 2 μF TK 764, 150 nF TC 281, 150 pF TK 754, 470 pF TK 764, 47 nF TE 125, 220 nF TE 125, 470 nF TC281, 1 nF TC 281, 2,2 nF TE 004, 50 μF TC 281, 820 pF TC 281, 3,3 nF TE 004, 20 μF
<i>Rezistory (TR 191, TR 112a, TR 151)</i>					
R1, R60, R64	39 kΩ				
R2, R8, R25					
R39, R40,					
R51, R52	8,2 kΩ				
R3, R11	100 Ω				
R4, R7	330 Ω				
R5	1,5 kΩ				
R6	1,8 kΩ				
R9	12 kΩ				
R10	2,2 Ω	<i>Odporové trimry (TR 111)</i>			
R12, R18,					
R44	560 Ω				
R13, R16	4,7 kΩ	P1, P2, P3,			
R14	6,8 kΩ	P5, P6, P8,			
R15, R22,	22 kΩ	P9	1 kΩ		
R36, R48		P4	15 kΩ		
R17	podle měřidla	P7, P10, P11,			
R19, R23,		P12	10 kΩ		
R24, R37,					
R38, R49,					
R50	100 kΩ				
R20	27 kΩ	C1, C14	TK 754, 100 pF		
R21	18 kΩ	C2, C3, C6	TK 764, 22 nF		
R26	9,1 kΩ	C4	TK 764, 33 nF		
<i>Kondenzátory</i>					

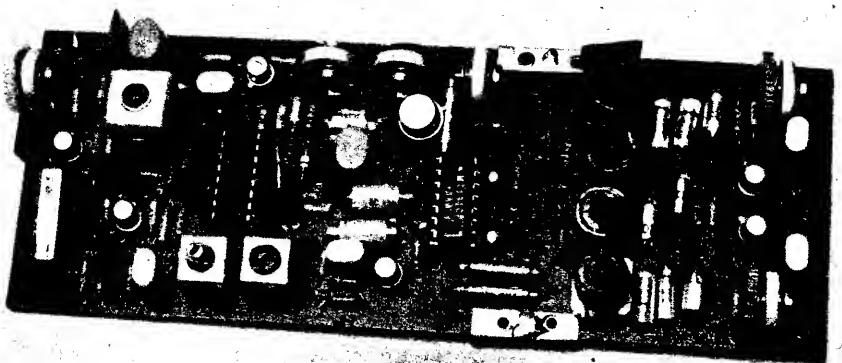
Nastavení mf zesilovače

Mf zesilovač začneme nastavovat laděním nf filtrů. Jsou-li integrované obvody v objímkách, vyjmeme je, jsou-li v desce zapájeny, je třeba přivádět nf signál z generátoru přes oddělovací kondenzátor. Nastavíme generátor na 114 kHz, výstupní napětí menší než 1 V. Generátor připojíme na vývod 6 integrovaného obvodu (IO1). Na kondenzátor C27 připojíme osciloskop nebo nf milivoltmetr. Odporovými trimry P2 a P3 nastavíme minimální výchylku ručky nf milivoltmetru. Útlum filtru by měl být v mezích 30 až 40 dB. Pak překontrolujeme průběh kmitočtové a případně i fázové charakteristiky filtru v pásmu 0 až 53 kHz – útlum filtru v tomto pásmu by měl být maximálně 2 dB, fázová chyba max. 7°.

Stejným způsobem dále nastavíme filtry 19 kHz: nf generátor se připojí na kondenzátor C30 (C36), osciloskop až na nf výstup levého (pravého) kanálu. Minimum signálu 19 kHz na výstupu se nastavuje odporovými trimry P5, P6 (P8, P9) při P7 a P10 nastavených na maximální výstupní napětí. Jestliže jste zvolili filtry s laděnými obvodůmi LC , pak je třeba nejprve nastavit generátor na

b) s filtrem RC (deský V34 a V35)

Obr. 3. Deska zesilovače, osazená součástkami

► 19 kHz a ladit cívku L5 (L7) na minimální výstupní signál, pak generátor přeladit na 15 kHz a cívku L6 (L8) ladit na maximální výstupní signál.

Nyní lze přistoupit k ladění mf zesilovače. Nejpřesněji lze mf zesilovač nastavit rozmitáčem. Protože tento přístroj je pro většinu jistě nedostupný, popišeme postup s vý generátorem a osciloskopem. Na vý generátoru nastavíme kmitočet, odpovídající střednímu kmitočtu použitého keramického filtru. Zdvih volíme 40 kHz. Osciloskop připojíme na výstup L nebo P. Otáčením jádra v cívce L4 nastavíme maximální rozkmit výstupního napětí na obrazovce osciloskopu. Zmenšujeme výstupní napětí generátoru a dodáváním jádra cívky L1 nastavíme maximální citlivost zesilovače.

Pak připojíme se voltmetrem na vývod „vyládění ADK“. Laděním cívky L3 nastavíme ss napětí na 5,6 V. Zkontrolujeme nastavení L1 a L4 a případně je dodadíme. Celý postup několikrát opakujeme.

Na generátoru FM vypneme modulaci a rozložujeme generátor o ± 150 kHz. Stejnosměrné napětí se musí měnit symetricky kolem 5,6 V na obě strany. Tím jsme zkontrolovali symetrii S-křívky.

Pak připojíme voltmetr na vývod „šumová brána“ (spoj rezistorů R19 a R20) a změříme napětí při slabém a silném signálu. Při signálu asi do $10 \mu\text{V}$ bychom měli naměřit napětí 1,5 až 4 V, při silném signálu by se napětí mělo zmenšit na 0 až 0,7 V. Přivedením tohoto napětí na vývod 5 IO1 se otevírá nebo zahrazuje cesta pro nf signál na vývod 6. Přes dělič R20, R21 se napětí k řízení šumové brány přivádí také na tranzistor T3, jehož sepnutím se vyřadí z činnosti stereofonní dekodér. Pro trvalý provoz „mono“ je použito tlačítko, uzemňující vývod 8 IO2.

Zbývá ještě nastavit kmitočet oscilátoru ve stereofonním dekodéru. Máme-li měřič kmitočtu, připojíme jej na vývod 10 IO2. Mf zesilovač je bez signálu. Odpornovým trimrem P4 nastavíme kmitočet na 19 kHz. Nemáme-li čítač, připojíme k mf zesilovači i vstupní jednotku a po celkovém nastavení celého přijímače najdeme na stupnici dostatečně silný stereofonní signál. Trimrem P4 pak otáčíme tak, aby se rozsvítila indikační dioda LED, zapojená mezi přívod kladného napájecího napětí a srážecí rezistor R35.

Technické údaje mf zesilovače

Střední kmitočet: 10,7 (10,6 až 10,8) MHz podle použitých filtrů.

Citlivost (s/š = 26 dB): 3 μV .

Potlačení signálu pilotního kmitočtu 19 kHz: aktivní filtr 37 dB, filtr LC 40 dB.

Výstupní napětí pro zdvih 40 kHz: nastavitelné 0 až 1 V.

Napájení: 12 až 15 V (stab.).

Odběr proudu: asi 70 mA.

Ve spojení se vstupní jednotkou podle AR A5/85:

kmitočtový rozsah: 65 až 104 MHz,

citlivost: (s/š = 26 dB, zdvih 40 kHz,

75Ω ; 0,85 μV ,

potlačení f_m : 110 dB,

potlačení $f + 1/2 f_m$: 90 dB,

potlačení $f + 2f_m$: 90 dB.

Multiplikatívny zmiešavač s tranzistorom KF 910

Ing. Víťaz Igor, CSc.

V poslednom období sa publikujú zapojenia multiplikatívnych zmiešavačov s dvojbázovými tranzistormi MOS. V článku chcem poukázať na tie vlastnosti tranzistorov KF910, ktoré sú dôležité v tomto zapojení.

Prednostou multiplikatívnych zmiešavačov je, že napätie signálu U_s , a napätie z miestneho oscilátora prijímača U_h sú pripojené medzi rôzne elektródy zmiešavacieho prvku. Podstatne sa tým znižuje nežiadúce parazitné prenikanie signálu miestneho oscilátora do ostatných častí prijímača. Tranzistory MOS majú kvadratický priebeh prevodovej charakteristiky, v zmiešavači nedochádza k tvorbe nežiadúcich produktov zmiešavania vyšších stupňov a k možnosti vlastného rušenia prijmu.

Zosilnenie zmiešavača je vyjadrené ako podiel amplitúd napäti vstupného a medzfrekvenčného signálu U_s a U_{mt}

$$A_{ZM} = \frac{U_{mt}}{U_s} \quad (1)$$

S pomocou parametrov tranzistora ho možno zjednodušene vyjadriť rovnicou

$$A_{ZM} = k_{ZM} \frac{dI_c}{dU_s} U_h \quad (2)$$

kde k_{ZM} je konštantá závislá na vlastnostiach tranzistora zaľažovacieho obvodu zmiešavača,

I_c je kolektorový prúd tranzistora, U_s , U_h sú napätie vstupného signálu a signálu z miestneho oscilátora prijímača.

Principiálne zapojenie zmiešavača je na obr. 1. Napätie prijímaného signálu je pripojené na prvu bázu tranzistora, napätie signálu z miestneho oscilátora prijímača je pripojené na druhú bázu tranzistora. Napätie U_{b1} a U_{b2} sú jednosmerné napätie na bázach tranzistora, ktoré stanovujú pracovný bod tranzistora.

Strmost prevodovej charakteristiky tranzistora v zmiešavači možno vyjadriť deriváciou

$$|y_{21e}| = \frac{dI_c}{dU_s} \quad (3)$$

Zosilnenie zmiešavača možno potom vyjadriť rovnicou

$$A_{ZM} = k_{ZM} \frac{d|y_{21e}|}{dU_h} U_h \quad (4)$$

Veľkosť zosilnenia zmiešavača nezávisí teda ani tak na samotnej strmosti $|y_{21e}|$ tranzistora, ako na veľkosti jej zmeny pri zmene okamžitej hodnoty napätiu U_h miestneho oscilátora prijímača a ďalej na amplitúde napätiu miestneho oscilátora, U_h . Vhodná pracovná oblasť charakterístík zmiešavača bude v tej časti charakterístík tranzistora, kde je maximálna hodnota derivácie strmosti tranzistora podľa napätiu miestneho oscilátora.

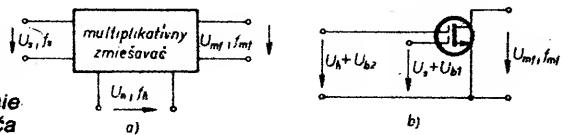
Na obr. 2 je sietť prevodových charakteristik tranzistora KF910, $I_c = f(U_{b1})$ pri konštantnom napäti na druhej báze $U_{b2} = \text{konšt.}$, U_{b1} a U_{b2} sú jednosmerné napätie na bázach tranzistora.

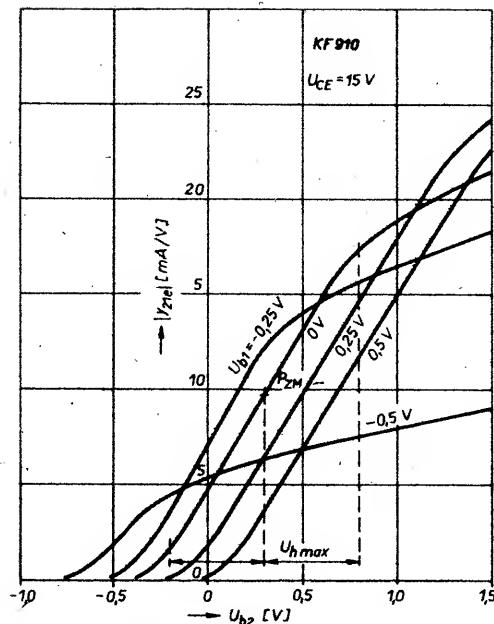
Na obr. 3 je závislosť strmosti tranzistora $|y_{21e}|$ na veľkosti napätiu U_{b1} na prvej báze tranzistora pri $U_{b2} = \text{konšt.}$ Dlhá lineárna časť charakteristik potvrdzuje, že prevodové charakteristiky tranzistora sú kvadratické pri napätiach $U_{b1} < 0$ V.

Na obr. 4 sú krivky závislosti strmosti tranzistora $|y_{21e}|$ na veľkosti jednosmerného napäti na druhej báze U_{b2} pri $U_{b1} = \text{konšt.}$ Charakteristiky majú v oblasti napäti na druhej báze $U_{b2} < 1$ V takmer lineárny priebeh s veľkou strmostou, ktorá dosahuje u zmeraného tranzistora až 18 až 20 mA/V². Strmost charakteristik podstatne klesá pri napätiach $U_{b2} > 2$ V.

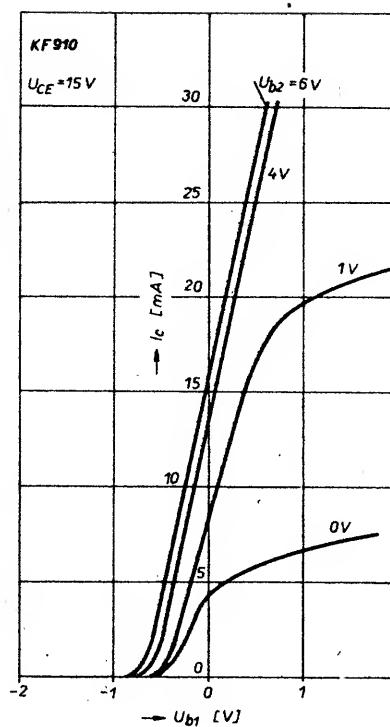
Merania boli uskutočnené meračom impedancie a prenosu BM538 pri fre-

Obr. 1. Principiálne zapojenie multiplikatívneho zmiešavača

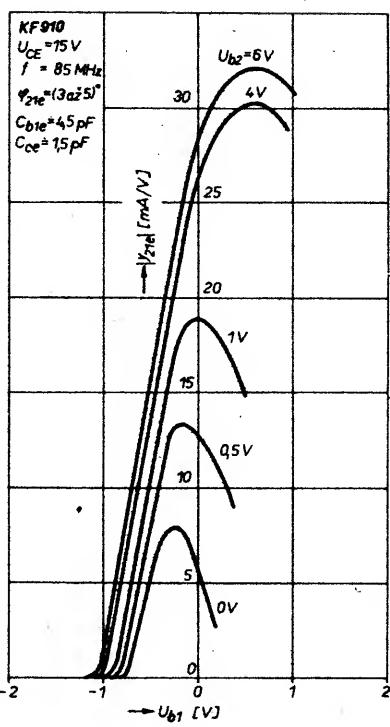

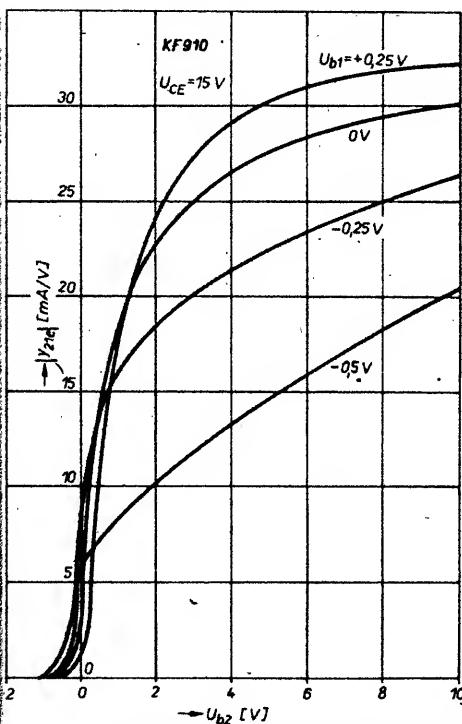
Obr. 2. Sieť prevodových charakteristik

Obr. 3. Závislosť strmosti tranzistora na jednosmernom napäti prvej báze

Obr. 4. Závislosť strmosti tranzistora na jednosmernom napäti druhej báze

Obr. 5. Závislosť strmosti tranzistora na jednosmernom napäti druhej báze

kvenciu $f = 85 \text{ MHz}$. Na obr. 3 sú tiež vyznačené i zmerané kapacity prvej bázy a výstupnej kapacity tranzistora. Kapacitu spätnovázobného medzi kolektorem a prvou bázou, C_{bb1} , nebolo možné dostupnými metodami zmerať.

Z rovnice (4) a z obr. 4 vyplýva, že najvhodnejšia oblasť charakteristik pre voľbu pracovného bodu zmiešavača je pri napätiach $U_{b1} \approx 0 \text{ V}$ a $U_{b2} = -0,5 \text{ až } +1 \text{ V}$. Na obr. 5 je táto oblasť nakreslená vo zväčšenej mierke. Lineárny priebeh charakteristik umožňuje predpokladať veľmi nízky obsah nežiadúcich produktov zmiešavania vyšších stupňov. Pomerne dlhá lineárna časť charakteristik umožňuje dostatočne veľké napätie miestneho až do efektívnej hodnoty $U_h = 0,3 \text{ V}$. Menšie napätie miestneho oscilátora spôsobí len pokles zosilnenia zmiešavača, väčšie napätie by mohlo spôsobiť posuv pracovného bodu do nelineárnych častí charakteristik a vytvorenie predpokladu pre vznik nežiadúcich produktov zmiešavania vyšších stupňov. Oblasť charakteristik pri $U_{b2} > 2 \text{ V}$ nie je pre zmiešavanie vhodná.

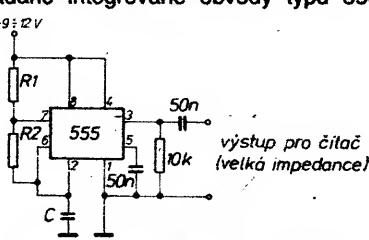
Z obr. 3 a obr. 4 možno tiež vyvodiť závery pre voľbu pracovného bodu tranzistora v lineárnom zosilňovači. Najväčšiu strnosť dosahuje tranzistor pri napäti $U_{b1} = -0,5 \text{ až } +1 \text{ V}$ a $U_{b2} = 4 \text{ až } 8 \text{ V}$. Regulácia zosilnenia zosilňovača napríklad v obvode AVC sa dá účinne dosiahnuť zmenou napäťia na druhej báze v rozsahu $U_{b2} = -0,5 \text{ až } +2 \text{ V}$. Pri väčších napätiach na druhej báze je riadenie zosilnenia menej účinné.

Podobné merania boli uskutočnené tiež na 4 kusoch tranzistorov KF907. Boli získané podobné výsledky, avšak strnosť bola asi 60 až 70 % z namenaných hodnôt u tranzistora KF910.

Realizácia zmiešavača potvrdila výborné vlastnosti tranzistora KF910 (a KF907). Existuje výrazné maximum zosilnenia zmiešavača, ktoré sa dá nastaviť jednosmerným napäťom na druhej báze tranzistora. Z hľadiska tolerancie parametrov tranzistorov a pomerne úzkej oblasti, v ktorej má tranzistor použiteľnosť ako multiplikatívny zmiešavač je vhodné, aby sa nastavil pracovný bod zmiešavača individuálne v konkrétnom zapojení.

Jednoduchý doplněk k čítači pro měření kapacit

V polovině roku 1986 se konečně i v našich obchodech objevily tak dlouho žádané integrované obvody typu 555.

Obr. 1. Schéma doplňku k čítači

Pro majitele čítačů doporučujeme zhotovení jednoduchého přípravku, kterým lze velmi přesně měřit kapacity. IO je zapojen jako astabilní multivibrátor, jehož kmitočet je dán vztahem

$$f = \frac{1,443}{(R_1 + 2R_2) \cdot C}$$

Odpory rezistorů pro měření kapacit volme 390Ω , pro kapacity v rozmezí 2 nF až $1 \mu\text{F}$ $10 \text{ k}\Omega$ a pro ještě menší kapacity odpory větší než $1 \text{ M}\Omega$. Kalku-

lačku má snad dnes již každý radioamatér a snadno si tedy spočte výslednou kapacitu ze vzorce

$$C = \frac{1,443}{(R_1 + 2R_2) \cdot f}$$

Podle QST zpracoval QX

Zrušení sítí příjemu televize PLR na k. 30 až 35

JUDr. Jan Procházka

Na značné části území Východočeského a Středočeského kraje včetně hlavního města Prahy lze úspěšně přijímat oba programy televize PLR z vysílače Sněžné jámy v Krkonoších. Tyto programy jsou vysílány na 30. (1. program) a 35. (2. program) kanálu. K jejich příjmu lze použít z vyráběných antén širokopásmové typy („X-color“, „síta“) nebo pásmové antény v provedení pro 25. až 30. a 31. až 35. kanál. Pokud je signál dostatečně silný, nejsou s výběrem vyhovující antény potíže. Chceme-li však přijímat signál v okrajových částech dosahu vysílače, kam patří například i vhodně položená místa v Praze, jeví se nutný použít kromě antény i anténní předzesilovač. Použití dvou úzkopásmových antén a dvou kanálových zesilovačů a sloučení signálů selektivním slučovačem není příliš ekonomické. Při použití širokopásmové antény a pásmového předzesilovače se zase často setkáváme s křížovou modulací (prolínání programů silných vysílačů do přijímaného kanálu). Konkrétně v Praze se takto projevují vysílače 2. čs. programu Černá hora (k. 23), Ještěd (k. 31), v oblasti Krče a Jižního města to může být ještě 1. program SSSR (k. 41), který koncem roku 1985 podstatně zvětšil vysílací výkon. Toto rušení se projevuje především na slabším kanálu č. 30, kde je při použití uvedené kombinace zcela běžné.

Při řešení tohoto problému se mi velmi osvědčila konstrukce uváděné antény ve spojení se širokopásmovým zesilovačem.

Jedná se o anténu, odvozenou z výborné skládané pásmové antény podle ing. M. Českého (Antény pro příjem rozhlasu a televize, SNTL 1976).

Oproti širokopásmovým má uvedená anténa výhodu, že částečně potlačuje některé z rušivých signálů, ležící mimo pracovní oblast a zmenšuje tak pravděpodobnost vzniku křížové modulace. Při spojení do dvojice se zúží vyzařovací diagram natolik, že v Praze lze eliminovat i nepříznivý vliv vysílače Ještěd (k. 31).

Při svém návrhu jsem vycházel ze zkušenosti, které jsem získal ověřováním antén pro k. 25 až 30 a 31 až 35. V prvním případě byl dobrý příjem 1. programu, avšak druhý program byl bez barvy. S druhou anténu jsem přijímal sice oba programy, ovšem 1. program byl se značným sumem. Hledal jsem proto vhodný kompromis, abych zlepšil příjem na kanálu č. 30 a aby druhý program „chodil v barvě“. Výsledkem je navržená anténa. Lze ji zhotovit v provedení s 12 nebo 21 prvkem. 12prvková je vhodná i na balkón či okno. Osobně jsem zhotovil dvanáctiprvkové dvojce na balkón. Ve spojení s anténním předzesilovačem, zhotoveným podle AR A/2 pro 470 až 790 MHz, přijímám na východním okraji Prahy oba programy PLR a 2. program Čs. televize na kanálu č. 23 ve výborné kvalitě, bez šumu a bez odrazů. Pouze při výjimečném počasí se nepatrně zhorší příjem na k. 30, což je ovšem vlastnost u dálkového příjmu běžná.

Při použití anténní dvojice lze ke vzájemnému propojení zářičů použít dvoulinky 300 Ω. Vedení od obou antén k místu vzájemného spojení musí být přesně stejně dlouhá. (Pozor na polarietu, při opačném spojení se signál odečítají!) Takovým spojením vznikne sice nepřizpůsobení, mající za důsledek ztrátu na zisku 0,5 dB, to však vzhledem k jednoduchosti realizace lze ozelet. Pro bezeztrátové spojení by bylo nutno vyrobit vedení o charakteristické impedanci 425 Ω. Ve společném napájecím bodu se provede transformace symetrickým členem UHF 300/75 Ω a k asymetrickému výstupu připojíme předzesilovač nebo souosý kabel.

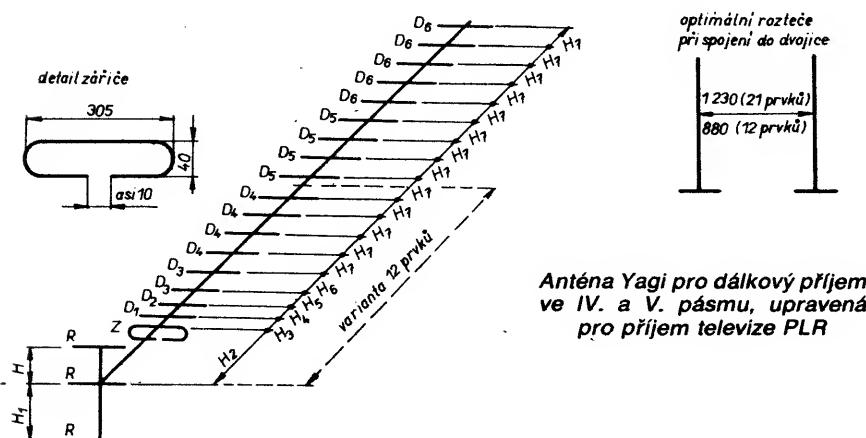
Celkový zisk soustavy (u dvanáctiprvkového „dvojče“) je srovnatelný s anténu KC-91-BL (dlouhou X-kolorkou), ovšem nevyskytly se výše uvedené problémy s křížovou modulací na k. 30; 21prvkové „dvojče“ má zisk ještě o 3 až 4 dB větší!

Anténu zhotovila řada známých a všichni byli s její funkcí spokojeni. Jako zesilovače jsou vhodné jakékoli pásmové zesilovače pro IV. a IV.-V. pásmo se „slušným“ šumovým číslem. Z našich výrobků např. AZS 02, AZS 03, nebo některý z výrobků NDR. O stupeň lepší kvality jsem však dosáhl s vynikajícím zesilovačem 470 až 790 MHz od ing. Peterky, zveřejněném v AR A2 z roku 1985. (Zhotovil jsem několik kusů, všechny „chodily“ na první zapojení.)

Na závěr musím upozornit, že neexistují „zázračné“ antény ani předzesilovače a kde pro příjem nejsou minimální předpoklady, nepomůže žádná součava ani předzesilovač. Před stavbou antén je nutné alespoň orientačně ověřit možnost příjmu, nejlépe náhražkovou anténou (dipól, prutová anténa přenos. televizoru). Pokud na tuto anténu zachytíte v místě příjmu (střecha, balkón) alespoň silně zašuměný obraz se zvukem, pak je předpoklad dobrého příjmu s uvedenou konstrukcí. V opačném případě budete výsledkem zpravidla zklamáni. Intenzitu signálu ověřuje i Kovoslužba asi za 100 Kč za jeden měřený signál.

Tabulka rozměrů

Prvek	Rozměr [mm]	Prvek	Rozměr [mm]
R	375	H	90
Z	305	H ₁	163
D ₁	227	H ₂	82,5
D ₂	218	H ₃	23,5
D ₃	216	H ₄	67
D ₄	214	H ₅	141
D ₅	212	H ₆	150
D ₆	209	H ₇	161

Všechny prvky jsou z trubky Al o $\varnothing$ 8 mm. Ráhno je z kultatiny nebo lépe ze čtvercovitého profilu 15 až 18 mm. Jako materiál je nejvhodnější dural, lze použít i hliník, nevhodná je mosaz. Po zhotovení je třeba anténu konzervovat — nejlépe přípravkem Resistin-car.

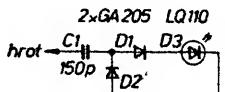
Sondy k indikaci vf napětí

Petr Matuška, OK2PCH

K indikaci vf napětí se většinou v amatérské praxi používají diodových sondy k univerzálním měřicím přístrojům. Popisované vf sondy používají místo měřicího přístroje svítivou diodu. Jejich služby oceníme především v terénu při opravách a zjišťování závad přijímačů, vysílačů, antén a různých vf zařízení. Sonda je vhodným pomocníkem začínajících i zkušených amatérů také v domácí dílně. Popisované tři vzorky se liší citlivostí i mechanickým provedením. Pozor! Sondy nelze připojit na stejnosměrné i vf napětí větší než 30 V!

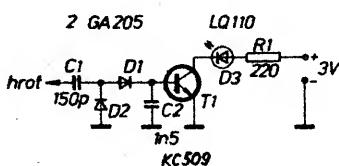
Vf indikační sonda A — U_{vf} vstupní 1 V a větší;
B — U_{vf} vstupní 0,2 V a větší;
C — U_{vf} vstupní 0,08 až 0,1 a větší;

Sonda A — viz schéma obr. 1. Přes kondenzátor C_1 přivádíme vf napětí na D_1 a D_2 — diodový detektor, který napájí svítivou indikační diodu.

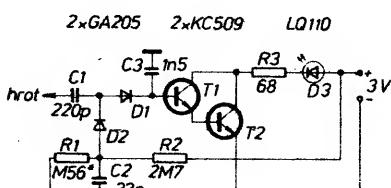
Obr. 1. Vf indikátor, provedení A

Sonda B (obr. 2) je doplněna zesilovačem T1 a napájecí baterií 3 V. Podle velikosti vf napětí se otevírá tranzistor T1; diodou teče proud, který je omezen rezistorem R1. Bez přivedeného vf napětí D3 nesvítí a tranzistorem teče pouze zbytkový proud 0,2 μ A. Baterii není nutno vypínat.

Obr. 2. Vf indikátor, provedení B

Sonda C (obr. 3) je nejoltlivější. Indikuje od 80 do 100 mV vf. Usměrněné vf napětí otevírá tranzistory T1, T2 v Darlingtonově zapojení. R3 omezuje maximální proud tekoucí svítivou diodou D3. Odpovídáním děličem R2 a R1 je nastaveno předpřetí detekčních diod D1, D2.

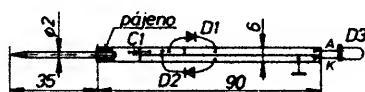

Obr. 3. Vf indikátor, provedení C

Nastavení

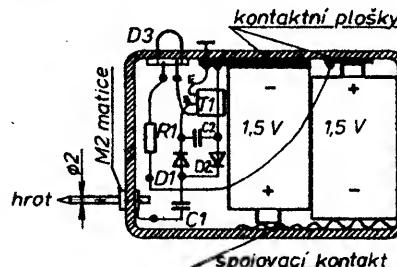
Do série s diodou D3 zapojíme mikroampérmetr, R1 nahradíme trimrem 1,5 M Ω . Trimr nastavíme na takovou hodnotu, při které ještě nebudě protékat měřidlem proud. Po změření nahradíme rezistorem. Takto jsme sondu nastavili na maximální citlivost.

Sonda A (obr. 1) je vestavěna do pouzdra popisovače „fix“ K-I-N Pastelo 1800. Součástky, hrot i svítici dioda jsou připájeny na proužek kuprextitu — obr. 4 (zhotovíme proškrábnutím měděné vrstvy). Svítici diodu je prostrčena otvorem $\varnothing$ 4,3, vyvrtaným v zátkce „fixu“.

Obr. 4. Konstrukce vf indikátoru A

Sonda B — je vestavěna do krabičky od plastické gumy — obr. 5. Rozměry: 44 x 33 x 15 mm, k dostání v prodejnách Papírnictví za 1 Kčs. K napájení slouží dva články do naslouchacích přístrojů, typ 5108 IEC R1.

Obr. 5. Konstrukce vf indikátoru B

Sonda C — je zhotovena na destičce s plošnými spoji — obr. 6. Rozložení součástek znázorňuje obr. 7. V desce plošných spojů je výřez, do kterého částečně zapadou baterie (typ 5108). Na desku plošných spojů připájíme vhodné kontaktní plošky, např. z kontaktu rozebraného relé. Baterii přidržují dvě gumičky, pro které uděláme zázezky na okraji desky plošných spojů jehlovým pilníkem. V bodě X připájíme kousek měděné fólie, která je přehnuta přes hranu desky. Zajišťuje spojení záporného pólu s pouzdrem. Hrot je připájen dvěma drátovými spojkami. Sonda je vestavěna do pouzdra od popisovače Centrofix 1886. Centrofix rozebereme, trubičku z umělé hmoty, vytaženou ze zadní strany popisovače, zkrátíme na 6 mm, do středu vyvrtáme otvor pro svíticí diodu. Oživenou desku s plošnými spoji vložíme do pouzdra a uzavřeme zátkou. V úli měřicího hrotu vymezíme vhodnou distanční trubičkou nebo pouzdrem zhotoveným podle obr. 8.

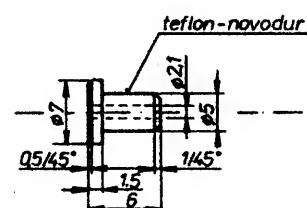
Seznam součástek

Sonda A:

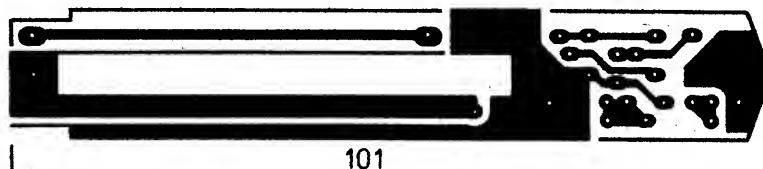
C1 150 pF, TK774
 D1, D2 GA205
 D3 LQ110 (červená)

Sonda B:

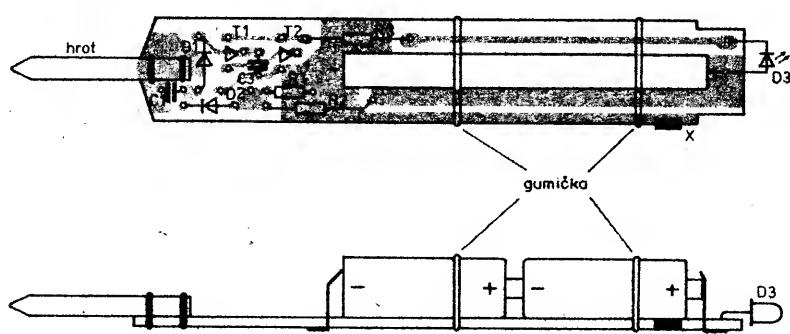
C1 150 pF, TK 794
 C2 1,5 nF, TK 774
 D1, D2 GA205
 D3 LQ110
 R1 220 Ω , TR 211
 T1 KC509

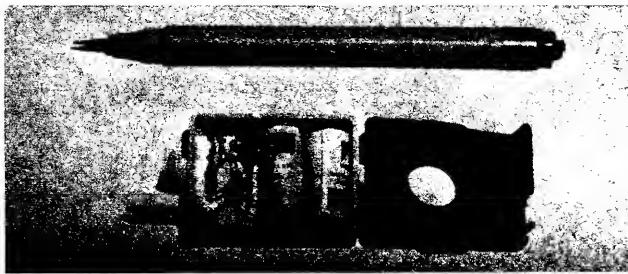
Obr. 8. Pouzdro, vymezující hrot u indikátoru C

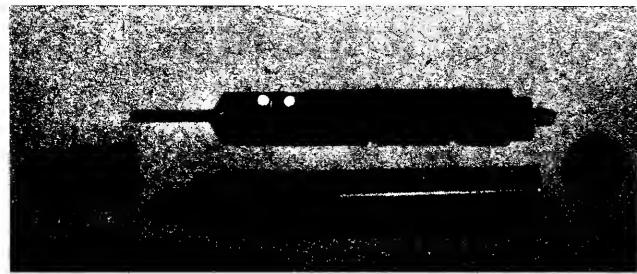
Obr. 6. Deska plošných spojů vf indikátoru C (V36)

Obr. 7. Rozložení součástek vf indikátoru C na desce V37

Obr. 9. Celkový pohled na indikátory A a B

Obr. 10. Celkový pohled na indikátor C

Sonda C:

C1 220 pF, TK 794
C2 33 nF, TK 782
C3 1,5 nF, TK 774
R1 560 kΩ

R2 2,7 MΩ
R3 68 Ω
D1, D2 GA205
D3 LQ110
T1, T2 KC509

Použitá literatura

[1] Borovička, Jiří: Přednášky z amatérské radiotechniky, ÚV Svařarmu, Praha, str. 77, 78.

JEDNODUCHÝ ZKOUŠEČ TRANZISTORŮ A DIOD

Zdeněk Kořínek

Na obr. 1 je zapojení jednoduchého zkoušeče, kterým lze ověřit, zda jsou v pořádku tranzistory (NPN i PNP) a diody (též LED). Kromě toho umožnuje i kontrolu neporušenosti rezistorů do odporu asi 1 MΩ.

Funkce vyplývá z obr. 1. Zasuneme-li zkoušený tranzistor do příslušné objímky, začne pracovat ve funkci spínače. U tranzistoru n-p-n se přes tlačítko T1 a rezistor R1 přivede na bázi zkoušeného tranzistoru kladné napětí, které otevře přechod emitor-kolektor. Tím se rozsvítí dioda D1 přičemž protékající proud je omezen rezistorem R2 asi na 10 mA. Zkoušme-li tranzistor typu p-n-p, otevříme ho přivedením záporného napětí na jeho bázi, což zajišťuje tranzistor T1, který se po stisknutí tlačítka T1 stane vodivým. Rezistor R3 v jeho kolektoru ovlivňuje citlivost obvodu. Čím je jeho odpor větší, tím je obvod citlivější.

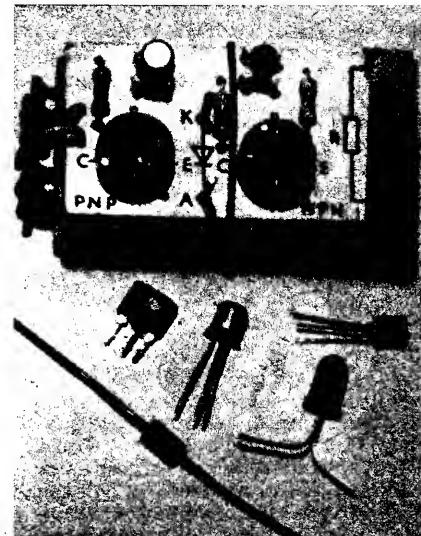
Zkoušeč jsem pro své použití konstruoval tak, že nepotřebuje žádnou

krabičku. Destička s plošnými spoji je pomocí pryžového pásku připevněna přímo k napájecí devítivoltové baterii. Celkové provedení i s nalepeným popisem vyplývá z obr. 2. Protože celé zařízení má prakticky nulovou klidovou spotřebu, není třeba baterii odpojovat.

Pro připojování zkoušených tranzistorů jsem použil objímky o průměru 10 mm typ 6 AF 497 68. Pod tranzistor T1 i svítivou diodu D1 doporučuji umístit pro zvětšení mechanické pevnosti distanční křížek. Tlačítko T1 jsem zhotovil z bronzových vývodů vybité ploché baterie, které jsem vhodně ohnul a připájel na desku s plošnými spoji. Vývod, kterého se dotýkáme, musí být připojen na kladný pól baterie. Jinak by se LED rozsvěcovala brumovým napětím. Pro zkoušení diod jsem zvolil kousky tlustšího drátu, například měděného vodiče o průřezu 1,5 mm², který jsem v délce asi 15 mm zapájal do desky. Je pochopitelné, že jak celkové provedení, tak i konstrukci tlačítka T1 může každý zvolit podle svého výkusu i možnosti.

Tranzistor, který chceme vyzkoušet, zasuneme do příslušné objímky. Po stisknutí tlačítka T1 se musí svítivá dioda rozsvítit. Jestliže se nerozsvítí, je tranzistor přerušen, jestliže se rozsvítí ihned po zasunutí tranzistoru do objímky, je buď proražen nebo je opačné vodivosti. Zkoušet lze i výkonové tranzistory, je však nutno připojit k nim pomocné vodiče. Připomínám, že při případném zkoušení germaniových tranzistorů starších typů se může stát, že dioda začne slabě svítit již při jejich zasunutí do objímky, což je důsledek velkých klidových proudů.

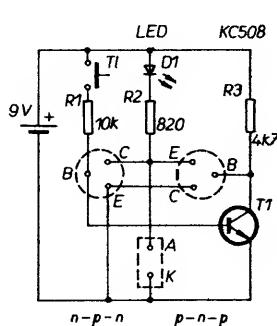
Diody zkoušeme v propustném směru, přičemž dioda musí svítit, případně v nepropustném směru, kdy dioda svítit nesmí. Diodu připojujeme ke kontaktům A a K, tlačítko T1 nepoužíváme. Tak se rovněž můžeme rychle přesvědčit o orientaci vývodů diody. Při případném zkoušení detekčních

Obr. 2. Vnější provedení zkoušeče

diod je třeba jen dbát toho, aby je nepoškodil protékající proud, který je přibližně 10 mA.

Informativním způsobem lze tímto přístrojem zkoušet i rezistory až asi do odporu 10 kΩ tak, že je připojujeme ke kontaktům pro zkoušení diod. Potřebujeme-li zjistit neporušenosť rezistorů většího odporu, pak musíme nechat v některé z obou objímk zasunutý dobrý tranzistor příslušného typu, anebo v objímce pro tranzistor p-n-p propojit kouskem drátu kontakty báze a emitoru. Rezistor zkoušme tím způsobem, že ho přiložíme paralelně ke kontaktům tlačítka T1. Pokud kontrolujeme rezistory s větším odporem, je vhodné používat zkušební kablíky se svorkami, kterými připojíme zkoušený rezistor, abychom měření neovlivňovali odporem ruky.

Obr. 1. Zkoušeč tranzistorů a diod

**PŘIPRAVUJEME
PRO VÁS**

AMATÉRSKÉ RADIO BRANNÉ VÝCHOVĚ

Diplom 200. výročí narození J. E. Purkyně

Rok 1987 je rokem 200. výročí narození význačného českého vědce a libochovického rodáka Jana Evangelisty Purkyně. Při té příležitosti vydávají radioamatéři okresu Litoměřice (ELI) diplom pro naše radioamatéry za těchto podmínek:

Platí všechna spojení uskutečněná v době od 1. 1. 1987 00.00 UTC do 31. 12. 1987 24.00 UTC. Spojení s každou stanicí lze započít pouze jednou bez rozdílu pásma nebo druhu provozu. Zvláštní třída diplomu bude udělována za získání předepsaného počtu bodů pouze provozem CW.

Klasifikace spojení:

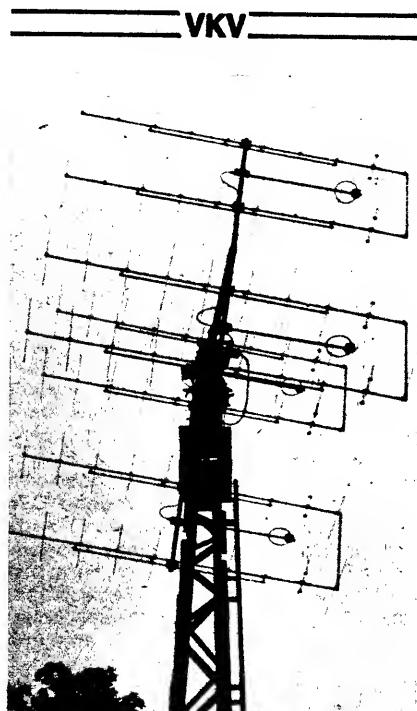
stanice	KV	VKV přímo	CW bez rozli- šení pásma	RTTY SSTV
libochovické	5 bodů	10 bodů	15 bodů	20 bodů
OK1KAI	10 bodů	15 bodů	20 bodů	30 bodů
ostatní stanice z okr. Litoměřice	3 body	6 bodů	10 bodů	15 bodů

Seznam libochovických stanic:
OK1GC, GW, AYU, DIG, JVS, VRV, VVH, UXI, OL4BLS a RK OK1KAI.

Seznam stanic okresu Litoměřice:
OK1AV, BW, GR, ACS, AFI, AGS, AIL, AIP, AIR, ASD, AUD, BOM, DGU, DMO, DNP, DNQ, DOA, HBA, IMV, JHM, JLT, JMJ, JOK, JUM, UNQ, VBE, VBF, UFF, VIO, VQJ, VQK, VRL, VSL, OL4BOR, VFD, VGN, VGO, VGR, VHH, VIK, VIW, VLR, RK-OK1KGR, KKP, KNI, KUY.

K získání diplomu je třeba doložit seznam spojení, jejichž bodová hodnota je minimálně 50 bodů. Stanice, které dosáhnu nejvyššího počtu bodů ve všeobecné a CW kategorii, budou odměněny zvláštní cenou. Žádost o diplom s přiloženým seznamem spojení a čestným prohlášením je třeba zaslat do konce měsíce března 1988 na adresu VO RK OK1KAI: František Brož, OK1GC, Husova 348, 411 17 Libochovice.

OK1DIG

O Josefу Štěrbáčkovi, OK2VMD, z Blanska jsme psali v minulém číle AR. Ve VKV rubrice vám nyní nabízíme detailní pohled na jeho anténní systém pro pásmo 145 MHz. Tvoří jej antény yagi typu YU0B s celkem 88 prvků a je umístěn na 15 m vysokém stožáru. S použitím této antény dosahuje Josef, OK2VMD, i jeho syn Zdeněk, OK2PZW, vynikajících výsledků v soutěžích na VKV

IARU Region I. — VHF Contest 1986

Závod proběhl v pásmu 145 MHz za málo příznivých podmínek šíření vln pro naše soutěžící stanice, avšak ani stanice zahraniční nedosáhly nikterak výrazněho počtu bodů oproti ročníku minulému. Závod spolu s UHF/SHF Contestem byl z pověření IARU vyhodnocen v ČSSR v době od 11. do 16. prosince 1986 v Ústí nad Orlicí radio-klubem OK1KOK pod vedením člena VKV komise RR ÚV Svažarmu ing. Jana Súrovského, OK1DAY. Hodnocení se zúčastnilo kolem 60 až 70 osob, převážně členů kolektivní stanice OK1KOK a z blízkého okolí.

V mezinárodním hodnocení je v pásmu 145 MHz v I. kategorii „jeden operátor“ toto pořadí: 1. F6CTT/p — 797 spojení — 299 596 bodů, 2. F6CYT/p — 816 — 282 017, 3. F6HPP/p — 722 — 236 224, 4. F6HMQ/p — 520 — 219 562, 5. DL6FBL/p — 614 — 153 632. Bylo hodnoceno 530 stanic jednotlivců. Ve II. kategorii, stanic s více operátory je pořadí: 1. F6KBF/p — 1039 QSO — 343 997 bodů, 2. G4LIP/p — 939 — 309 552, 3. OK5A — 968 — 299 272, 4. HB9BLF/p — 739 — 292 768, 5. F1KSL — 727 — 275 354 bodů. V této kategorii bylo hodnoceno celkem 483 stanic.

Nezapomeňte, že ...

... v sobotu 6. června 1987 od 11 do 13 hodin UTC se koná závod k Mezinárodnímu dni dětí a od 14.00 do 10.00 UTC 6. a 7. června se koná Východoslovenský VKV závod.

OK1MG

Pri obsluhe mikropočítača členovia klubu elektroniky Zväzarmu Richard Drutárovský a Patrik Ferenc

Modely lodí a lietadiel, ovládané rádiom

Kalendář KV závodů na květen a červen 1987

15.–16. 5. Čs. závod míru	22.00–01.00
16.–17. 5. ARi contest international	16.00–16.00
23.–24. 5. CQ WW WPX, CW	00.00–24.00
29. 5. TEST 160 m	20.00–21.00
30. 5. World Telecom. Day, CW	00.00–24.00
31. 5. World Telecom. Day, fone	00.00–24.00
6.–7. 6. IARU Reg. I. Fielday, HF, CW	15.00–15.00
13.–14. 6. VK-ZL RTTY DX contest	00.00–24.00
13.–14. 6. World Wide South America	15.00–15.00
20.–21. 6. All Asian DX contest, fone	00.00–24.00
26. 6. TEST 160 m	20.00–21.00
27.–28. 6. Summer 1,8 MHz RSGB, CW	21.00–01.00

Podmínky Čs. závodu míru — viz AR 1/85, CQ WW WPX AR 5/86 ale pozor, násobiči jsou prefixy bez ohledu na pásmo! TEST 160 m AR 11/84, Summer 1,8 MHz AR 6/84.

World Telecom. Day

Závod začíná vždy poslední sobotu v květnu částí CW, v neděli je pak část SSB. Závod se v pásmech 160 až 10 m v obvyklých kategoriích. Vyměňuje se report a zóna ITU. Spojení s vlastní zemí se nehodnotí, za spojení se stanicí na vlastním kontinentu v pásmech 10–15–20 m je jeden bod, v pásmech 40–80 a 160 m jsou dva body; spojení s jiným kontinentem se hodnotí trojnásobně. Každá část se hodnotí samostatně a deníky musí odejít nejdříve do konce června na adresu: LABRE, ITU Contest Committee, P. O. Box 07004, 70000 Brasilia (DF), Brazil. Pozn.: časopis QST upozorňuje, že již delší dobu nedostal potvrzení, zda se závod ještě pořádá. V loňském roce však ještě byla v uvedené termíny závodní aktivita.

World Wide South America Contest

Od loňského roku jsou v platnosti tyto nové podmínky: Závod se koná každoročně druhý kompletní víkend v červnu, se začátkem v sobotu v 15.00 UTC a koncem v neděli, rovněž v 15.00 UTC. Navazují se spojení se všemi zeměmi na světě v pásmech 1,8 až 28 MHz výjma pásem WARC, a to pouze telegrafním provozem. Stаницi mohou soutěžit v kategoriích: a) jeden op. — jedno pásmo, b) jeden op. — všechna pásmá, c) více operátorů a klubové stаницi — jeden vysílač — všechna pásmá, d) posluchači.

Výzva do závodu je CQ SA TEST, vyměňuje se kód složený z RST a pořadového čísla spojení počínaje 001. Spojení s vlastní zemí se bodově nehodnotí, spojení s vlastním kontinentem 2 body, spojení s jiným kontinentem 4 body, spojení s jihomořským kontinentem 8 bodů. Násobiči jsou různé země DXCC a jihomořské prefixy v každém pásmu zvlášť. Konečný výsledek získáme vynásobením součtem bodů součtem násobičů ze všech pásem. Diplomy obdrží první tři stаницi každé země v každé kategorii. Deníky se zasílají v obvyklé formě na adresu: WWSA Contest Committee, P. O. Box 18003, 20772 Rio de Janeiro, RJ. Brazil, S. A.

IARU Region I HF CW Field Day

Závod se koná vždy první celý víkend v červnu, začátek v sobotu v 15.00 UTC, konec v neděli v 15.00 UTC. Závodí se

v kategoriích: OPEN, kde závodník může mít jeden přijímač a jeden vysílač nebo jeden transceiver, plus jeden další přijímač. Výkon podle Povolovacích podmínek; RESTRICTED, kde závodník může mít jeden přijímač a jeden vysílač, nebo jeden transceiver, výkon podle povolovacích podmínek. Může však použít pouze jednu anténu, a to buď dipól s jedním parazitním prvkkem, LW nebo trapovaný vertikál ap. Anténa nesmí mít více než dva úchytné body a žádná část antény nesmí být výše než 15 m nad zemí; QRP, kde závodník může používat jeden RX a jeden TX nebo jeden transceiver, plus jeden další RX. Příkon koncového stupně vysílače nesmí překročit 10 W; SWL, posluchači mohou mít pouze jeden přijímač.

Posluchačské deníky musí obsahovat datum, čas spojení UTC, značku poslouchané stаницi, její vysílaný kód (RST + číslo spojení), volací znak stаницi, se kterou je poslouchaná stаницa ve spojení. Zaznamenávají se pouze spojení stanic, pracujících /p nebo /m. V deníku musí být též uvedeno QTH stаницi posluchače a dosažené body. Pokud jsou odpislouchávány ve spojení dvě stаницi pracující /p nebo /m, počítají se obě pro bodový zisk. Každá stаницi může být zaznamenána pouze jednou, bodování jako u amatérů vysílačů.

Za spojení s pevnou stanicí na vlastním kontinentu jsou 2 body, za spojení s pevnou stanicí na jiném kontinentu 3 body. Za spojení se stanicemi pracujícími /m nebo /p na vlastním kontinentu 4 body, na jiném kontinentu 6 bodů. Násobiči nejsou. Konečný výsledek je dán součtem bodů z jednotlivých pásem, s každou stanicí lze na každém pásmu navázat jedno platné spojení. Závodí se pouze telegrafním provozem v pásmech 1,8–3, 5–7–14–21–28 MHz, v úsecích pro mezinárodní závody. Vyměňuje se kód složený z RST a pořadového čísla spojení počínaje 001, výzva do závodu je CQ FD.

Další ustanovení: a) v místě, kde je zřízena stаницa, je možno mít další záložní zařízení, to však nesmí být připojeno k rozvodu napájení; b) budovy nelze využívat jako úchytných bodů pro antény; c) stаницi pracující /p musí po celou dobu závodu pracovat z jednoho místa a nesmí vysílat z budovy (chaty ap.) a k napájení nesmí být použito sítě, která je v místě stabilní k dispozici; d) k napájení musí být použito generátoru, solárních článků, baterií nebo akumulátorů; e) v místě, odkud bude stаницi vysílat, nesmí být žádné zařízení, včetně antén, instalováno dříve než 24 hodin před začátkem závodu.

Účastníci závodu jsou povinni zaslat své národní organizaci (URK) deník ze závodu, a to nejdříve do 14 dnů po závodu. Bude vyhotoveno národní pořadí, ze kterého manažer závodu pořádající organizace vyhodnotí pořadí stanic celé 1. oblasti IARU. V deníku musí být podepsáno toto čestné prohlášení: I declare, that all rules for this contest and all rules and regulations for Amateur Radio operation in my country have been observed and adhered to. I accept the decisions of the contest committee.

Poznámka: pro kolektivní stаницi není zvláštní kategorie, pokud dojde na konferenci 1. oblasti IARU ke změně

těchto navržených podmínek (což není pravděpodobné), bude změna ohlášena vysílači OK1CRA, OK3KAB a OK5CRC.

OK2QX

Předpověď podmínek šíření KV na červen 1987

Stále ještě neopouštíme minimum jedenáctiletého cyklu sluneční aktivity, i když od loňského podzimu převládá aktivita skupin skvrn ve vyšších heliografických šířkách, patřící již dvaadvacátému systematické sledovanému průběhu od července 1749. Počátkem letošního ledna byly sice pozorovány skvrny pouze u slunečního rovníku, v jeho druhé polovině ale jen v pásech mezi 13 až 38 stupni sluneční šířky. Denní měření slunečního rádiového toku poskytla tyto údaje: 74, 73, 72, 71, 73, 72, 72, 71, 70, 70, 71, 72, 74, 74, 73, 73, 73, 72, 71, 75, 76, 74, 74, 73, 75, 72, 73, 73, 72, 71, v průměru 72,5. Průměr relativních čísel slunečních skvrn je 9,8, takže můžeme vyčíslit vyhlazený dvanáctiměsíční průměr za červenec 1986: 13,8 — stále ještě hodně vzhledem k předpokládané blízkosti slunečního minima. Na červen ještě obdrželi tyto předpovědi: SIDC Brusel 29± 7 (klasickou metodou 22± 6), NOAA/EDS Boulder 34, sluneční tok podle CCIR 78. V dalším vývoji má v říjnu vystoupit R_{12} na 26± 7 a sluneční tok v únoru 1988 by měl dosáhnout průměru 92 — lepší podmínky šíření, zejména na horních pásech KV, se tedy konečně blíží.

A ještě pohled zpět: denní indexy A_k geomagnetické aktivity v lednu činily 24, 10, 6, 3, 3, 3, 6, 9, 10, 5, 6, 12, 9, 5, 8, 15, 10, 9, 10, 22, 12, 14, 16, 10, 8, 8, 7, 18, 11, 4 a 10. Díky témuž úplné absenci poruch byly podmínky šíření KV většinou příznivé, navíc zpestřené kladnými fázemi krátkodobých výkyvů 1. 1., 23. 1. a 28. 1. Nepravidlivá kombinace jinak malých změn určujících faktorů způsobila relativně horší vývoj 3.–5. 1. a 30. 1.

Tí z čtenářů, kteří chcí naznačené závislosti zkoumat a využívat systematicky, mají možnost získat poslední známé relativní číslo slunečních skvrn, sluneční rádiový tok a denní index geomagnetické aktivity (i když z jiné observatoře, než zde uváděný) poslechem čs. rozhlasu, stаницi Hvězda (na kmitočtech 272 a 1233 kHz a v pásmu VKV) v závěru relací Zelené vlny denně od pondělí do pátku v 19.05 a následně v 01.05 hodin místního času. Tamtéž lze adresovat i vyjádření, zda má tato experimentálně zavedená služba i v budoucnu pokračovat (Vinohradská 12, 120 99 Praha 2). Po odmíce francouzských stanic FTA83, FTH42, FTK77 a FTN87 předloni (bohužel, zařízení dožilo a peníze došly, viz ARA 6/85 str. 235) tak máme opět možnost získat čerstvé informace, navíc poněkud rychleji a pohodlněji.

Citlivost ionosféry na změny sluneční aktivity je ovšem právě v červnu nejmenší, nejvyšší použitelné kmitočty budou i přes vzrůst radiace jen o 2 až 5 % vyšší než vloni touto dobou (2 % platí pro směry severní a rovnoběžkové, větší vzestup na transekvatoriálních, přičemž při šíření dlouhou cestou činí vzestup MUF i více než 7 %).

Oproti květnu se rozsah použitelných kmitočtů zůší, relativně se zlepší pásmo 40 až 17 metrů (na jih i 15 metrů), naopak horší bude stošedesátka, osmdesátka a kmitočty nad 20 MHz. Otevření v rovnoběžkových směrech se sice prodlouží, leč v poludníkových mírně zkráti, možnosti spojení s Tichomořím se zhorší a na nejnáročnějších trasách vymíří, výrazně hůře bude dosažitelná i Antarktida. Výpočtem vychází nejmenší útlum při dostatečném MUF v jednotlivých pásmech takto: TOP band: UI 20.00–23.00, YF3-W2-3 03.00, W5-6 04.00.

Osmdesátka: JA 19.40, VK6 19.00–20.00, PY 00.00–02.00, W 03.00.

Čtyřicítka: JA 20.00, VK 00.00, 4K 03.00, PY 00.30, W6 04.00.

Třicítka: JA 18.00–20.00, VK až PY 00.00, W 2–4 01.00, W 5–6 04.00.

OK1HH

ON4UN

Na snímku je u svého zařízení John Devoldere, ON4UN. Je to jeden z nejznámějších světových radioamatérů. Má 45 let a jako inženýr elektrotechnik je zaměstnán na evropském ředitelství firmy ITT v Bruselu. Koncesi získal v roce 1961. Hned od začátku se věnoval DX-provozu na 80 metrech. V současné době mu v pásmu 80 metrů schází pouze několik zemí do úplného počtu 317. Také na ostatních pásmech je jeho skóre DXCC impozantní. Schází mu pouze potvrzení z Burmy, XZ. Získal též většinu nejtěžších světových radioamatérských diplomů, jako je např.: 5BDXCC, 5BWAS, 5BWAZ (dokonce s číslem 1). Jako 3. stanice z Evropy například získal po 3leté usilovné práci potvrzení všech, tj. 3076 amerických okresů. John používá při práci na radioamatérských pásmech dva transceivery — TS930 a TS430, oba od firmy Kenwood. Jako anténu pro pásmo 80 a 40 metrů používá 30metrový vertikál se 75 radiály. Pro příjem používá 9 antén typu beverage, dlouhých 300 metrů. Pochvaluje si tuto verzi jako vůbec nejlepší, co vyzkoušel. Pracoval bez problémů s touto soustavou se vzácnými zeměmi, jako např. VK0GC (ostrov Macquarie), C21RK, VK9MR, YI1BGD, KL7, s mnoha W6, 7, dálé JA, VK a ZL stanicemi. Současně si však též stěžuje na nedisciplinovanost mnoha evropských stanic, které mnohdy bezhlavě volají, anž by poslouchaly, a blokují tím dobré DX. Na ostatních pásmech používá John různé směrové

John, ON4UN, u svého zařízení

antény; několik jednopásmových směrovék pro 28, 21 a 14 MHz na 30metrovém stožáru, dále 2 až 5prvkové třípásmové směrovky ve výšce 13 metrů. V poslední době se aktivně věnuje provozu RTTY a modernímu provozu AMTOR. Provozem RTTY má potvrzeno 180 zemí DXCC. Zajímá se o využití počítačů v radioamatérské praxi, sám používá počítač APLLE 2e se dvěma diskovými paměťovými zásobníky a tiskárnou. Je autorem

populární knihy „Práce DX na 80 metrech“, publikace „Čas východů a západů Slunce ve výšce než 500 různých místech na světě“ (vypočítáno pro různá roční období ve 14denních cyklech a doplněno počítačovými údaji pro směrování antén na různá místa ve světě z různých lokalit).

Jenom škoda, že tyto publikace ještě nikdo u nás nepřeložil a nevydal pro potřeby československých radioamatérů.

OK2JS

Zajímavosti

Známá stanice HZ1AB je opět v provozu! V začátku t. r. však pracovala pouze se 100 W výkonu a vertikální anténou pro všechna pásmá, čeká však beam a 1 kW koncový stupeň.

Během velikonoc měly být v provozu zvláštní stanice s prefixem 4X5: 4X5DS z nejnižšího bodu na zeměkouli v oblasti Mrtvého moře, 4X5J z hradeb města Jeruzaléma a další stanice z míst, které mají vztah k biblickým událostem.

Zajímavé integrované obvody (bez udání výrobce) nabízí firma Radio Shack — SPO256 je MOS/LSI obvod k vytváření hlasového výstupu k počítači (cena 13 \$) a CTS 256, který převádí kód ASCII na data k řízení předchozího obvodu (17 \$).

NCDXC — Northern California DX Club oslavil v loňském roce 40 let od svého založení. Při té příležitosti se vydává diplom za spojení se 40 členy klubu od 10. 10. 1986 do 10. 10. 1987.

U příležitosti konference 2. oblasti IARU v Argentině, která proběhla v říjnu loňského roku, vysíala z ostrova Trinidad patřícího k Argentině (62° 00' z. d. a 39° 00' j. š.) skupina operátorů pod značkou AZ1D. QSL přes LU4EJ.

Call Book je od letošního roku vydáván opět ve dvou dílech, ale s jiným rozdělením — první obsahuje celý severoamerický kontinent od Panamy po Aljašku, Havaj a ostrovy patřící USA (KC, KX ap.), ve druhém jsou pak adresy stanic ostatního světa. V červnu bude vždy vydán jeden společný doplněk pro oba díly.

Na prvních třech místech v řecku 26 contestu 1986 se z našich stanic umístily: 1. OK3PQ — 11 856 bodů, 2. OK1OH — 4800 bodů a 3. OK1ORA — 4743 bodů. Celkem bylo hodnoceno 21 OK stanic.

Podobně jako u nás vysílá ústřední vysílač OK5CRC, i u našich protinárodních mají oficiální stanic organizace NZART. Vysílá pod vzácnou značkou ZL6A a u příležitosti 60 let od založení této organizace vysíala nepřetržitě po dobu 24 hodin, včetně provozu přes satelity.

Podle sdělení komitétu DXCC se spojení v pásmech 18 a 24 MHz započítávají pro diplom DXCC! Pouze pásmo 10 MHz je z této soutěže vyloučeno.

Don Marchesi, K7HYR, je prvním radioamatérem na světě, který navázal všechna potřebná spojení pro diplom WAS v pásmu 24 MHz. Naši amatéři budou muset počkat na podobnou příležitost ještě alespoň dva roky, než se vylepší podmínky šíření na tomto pásmu.

Z ostrova Bear vysílá stanice JW8FG. Operátor Bjarne však není členem norské asociace radioamatérů a proto se musí QSL zasílat jen direct na adresu: JW8FG, Bear Island, N-9176 Norway.

V prosinci vysíala ze Švédské stanice 7S0TM k 50. výročí založení technického muzea.

Známý švédský radioamatér SM7DZZ již vysílá pod značkou 8Q7CH a na Maledivách se zdrží několik let. Má s sebou zařízení IC751, používá zatím dipolové antény, a je plánoucí i směrovku pro 20 a 15 m. QSL se zasílá přes SM5DQC.

V únoru t. r. se opět ozvala známá stanice KH6JEB/KH7 z ostrova Kure, ležícího asi 80 km od ostrova Midway. Na ostrůvku je hlavní „atrakcí“ stanice LORAN, ostrov však mimo 20leté posádky americké pobřežní stráže nemá žádné obyvatele. Operátor dříve pracoval velmi aktivně pod značkou ET3USA, 9E3USA a 9F3USA.

OK2QX

Y03RF, Georges Craiu, jeden z nejznámějších rumunských radioamatérů, o kterém jsme nedávno přinesli zprávu i s fotografií, zemřel 14. října loňského roku; amatérem byl od roku 1938.

MODERNÍ ELEKTRONICKÉ PŘISTROJE PRO NEDOSLÝ- CHAVÉ

Moderní technologie mikroelektroniky umožnila vyrábět dokonalejší naslouchátko pro pacienty, trpící vadami sluchu. Zásadně se rozlišují dva typy sluchadel: s přenosem zvuku vzdchem, vhodné zejména při vadách vnitřního ucha, nebo s přenosem prostřednictvím příslušné části lebční kosti, která je rozechívána k ní přiléhajícím vibrátorem. Tento druhý typ se používá při závadách středního ucha. Kmitočtové charakteristiky sluchadel musí být přizpůsobovány individuálně pro jednotlivé pacienty, zesílení musí být regulovatelné.

Nejmodernější a nejmenší typ sluchadla s vzduchovým přenosem vyrábí firma Siemens Erlangen pod označením Cosmea M. Vkládá se do ucha podobně jako sluchátko, dodávaná v příslušenství pro kapesní tranzistorové přijímače; i jeho rozměry včetně baterie jsou se zminěnými sluchátky srovnatelné. Vyrábí se ve dvou tvarech, zrcadlově symetrických (pro levé nebo pravé ucho). Protože při tak malých rozměrech je problém, jak vyřešit ovládací prvky, využil výrobce zajímavý způsob řešení. Naslouchátko obsahuje mikrofon, a je-li citlivý i na ultrazvuk, lze jej využít k příjmu signálu dálkového ovládání. Vysílač dálkového ovládání s typovým označením Telos má plochý kapesní formát, lze jím zesilovat a zeslabovat slyšený zvuk nebo v něm potlačit hluboké tóny.

Dalším zlepšením sluchadel je ochrana proti rušivým zvukům. Je použit dvoukanálový zesilovač (pro dolní a horní část akustického pásma). Při rušivém zvuku se automaticky potlačí zesílení v kanálu dolní části pásma (pod 800 Hz), zatímco přenos vysokých kmitočtů se nemění. Po doznamení rušivého zvuku je přenos opět širokopásmový.

JB

ELO, č. 11/1986

UMĚLOHMOTNÉ AKUMULÁTOŘE

Již od roku 1982 se zabývají firmy VARTA a BASF vývojem „umělohmotného“ akumulátoru. Podle zpráv, které nyní zveřejnila firma VARTA, se zdá, že se objevují první konkrétní výsledky této spolupráce. Protože jde o zcela nový princip, bude patrně ještě určitou dobu trvat než se laboratorní výsledky promítnou do sériové produkce.

Tyto akumulátory tedy představují sekundární zdroje elektrické energie a prozatím byly vyrobeny jednak jako tužkové články, jednak jako ploché články pohlednicového rozměru. Jejich

kapacita je udávána přibližně shodná jako u běžné používaných niklokaliových článků.

Jednotlivé články používají jako kladou elektrodu vodivou umělou hmotu s obchodním názvem Polypyrrrol, negativní elektroda je lithiová. Změna náboje probíhá v organickém elektrolytickém roztoku. Při opakováním nabíjení a vybíjení se již dnes dosahuje několika set cyklů. Střední napětí jednoho článku je, podobně jako u lithiových sušých článků, 3 V.

V úplných počátcích vývoje byl u této akumulátorů používán materiál s obchodním názvem Polyacetilén, tedy látku, která se svou elektrickou vodivostí blížila kovům. Ta se však v průběhu zkoušek ukázala být nestabilní a tudiž pro dané použití nevhodná. Vývoj proto vedl dále až ke zmíněnému Polypyrrolu, který je jak na vzduchu, tak i ve většině organických roztoků stálý. Tyto vlastnosti, i to, že lze Polypyrrol vyrábět jako fólie, vedla ke konečné realizaci umělohmotného akumulátoru.

Varta neočekává, že by tento druh akumulátorů v budoucnu nahradil dosud používané akumulátory, považuje jej však za alternativní řešení, neboť je buď možno vyrábět v nejrůznějších formách (i ploché) a do některých přístrojů by je bylo možno i natrvalo vestavět. Takové řešení by mohlo být výhodné z řady důvodů.

—Hs—

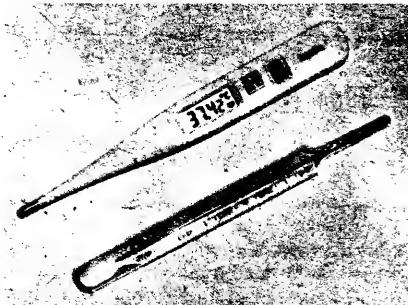
DIGITÁLNÍ LÉKAŘSKÝ TEPLOMĚR

V zahraničí se stále častěji setkáváme s poměrně novým výrobkem, kterým je lékařský teploměr s digitální indikací. Pro informaci našich čtenářů jsme vybrali jeden z nejběžněji prodávaných výrobků tohoto druhu na trhu, teploměr firmy HESTIA v Mannheimu.

Jak vyplývá ze srovnávacího obrázku (obr. 1), je tento teploměr relativně malý a je rozměrově srovnatelný s dosud používanými rtuťovými teploměry. Jeho funkční výhody spočívají především v tom, že naměřená teplota je i z dálky zcela jednoznačně k přečtení, zatímco při čtení údaje na rtuťovém teploměru bývají často problémy. Dále v tom, že doba, za níž se údaj na teploměru na konečném stavu ustálí, je kratší než u teploměru rtuťových a konečně i v tom, že je zde daleko menší možnost poškození, neboť celý teploměr je z plastické hmoty.

Zobrazený teploměr má typové označení Domotherm S a lze ho běžně koupit v lékárnách anebo ve specializovaných obchodech s elektronickými součástkami. Umožňuje měřit teplotu v rozmezí 35 až 42 °C a je napájen běžným miniaturním článkem SR 41 (vyrábí se i u nás). Článek vydrží v teploměru několik let. Celková hmotnost teploměru i se zdrojem je asi 11 g.

Popisovaný přístroj je vybaven obvodem, který uvede do činnosti akustický signál, když je měření teploty ukončeno. Přesně řečeno, když postupně zvětšování

Obr. 1. Lékařský teploměr Domotherm S

teploty čidla začne být menší než 0,02 °C za šest sekund. Současně přestane blikat značka °C (která bliká, pokud měření není ukončeno).

Pokud teplota přesáhne 37 °C, objeví se na displeji vpravo dole křížek v černém poli (viditelný na obrázku) a pokud přesáhne 38 °C, začne tento křížek blikat. Vyskytl se nábor, že teploměr již chybí jen to, aby se při teplotě nad 42 °C na displeji objevila raken. Na displeji je indikováno též zmenšené napětí zdroje, při němž by již mohlo být měření chybné.

Pro případné zájemce o tento užitečný přístroj doplňují, že je jeho cena v NSR přibližně 30,- DM.

—Hs—

INZERCE

Inzerci přijímá osobně a poštou Vydavatelství Naše vojsko, inzerní oddělení (inzerce AR), Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-9, linka 294. Uzávěrka tohoto čísla byla dne 27. 2. 1987, do kdy jsme museli obdržet úhradu za inzerát. Neopomeňte uvést prodejní cenu, jinak inzerát neuveřejníme. Text inzerátu pište čitelně, aby se předešlo chybám vznikajícím z nečitelnosti předloh.

PRODEJ

Trojkomb. Sharp SG35H (Tuner + konv., Linear gramo, Tape deck Dolby NR 5pásm. ekval. 2x 35 W sin. + repro 2x 45 W sin.). (16 500). Různý el. mat. IO, Tr, R, C za 50 % ceny. René Kuchna, Vietnamská 1494, 708 00 Ostrava-Poruba.

Sord M5, Basic I, G, Falc, + EM5 32 Kb, 2x joystick, všechny manuály čes. a něm. další literat. magnet. pásky s progr. jen komplet (13 000). J. Kotisa, Tyršova 25, 360 01 Karlovy Vary, tel. 28 99 54

Tranzistorovou zkou. TKZ 1 (160). Koupím ZX Spectrum 48 kB, IO SO42P, BFY90, BFR90, BFT66, BFR96, BF900, BF961, cuprexstit, různé TR, IO, R, C a jiný radiomateriál. Z. Bartoš, Zimmerova 54, 704 00 Ostrava Zábřeh.

IFK 120 (100), radiomagnetofon AIWA TPR 180E. T. Michálek, 032 14 Lubela 193.

VF diel T 6202 renovujem (150). A. Panek, 072 01 Krásnovce 151, tel. 253 76.

ČB TV Šilelis 401D, vadná obrazovka (500), nepouž. mech. mgf B60 (200), 2 ks nové indik. úrovně záznamu (100), 2 ks dvoupásm. repro — objem 151 (800). Z. Matušek, Hořínková 20, 724 00 Ostrava St. Bělč.

Tel. relé gatale — dvojčata (10), ploché (5), většie množstvo. Polovodiče a iný materiál, zoznam za známkou, končim. Dr. Pavel Pollák, SNP 27, 053 41 Krompachy.

Generátor mreži + gr. stupnica (480), multimeter C 4323, U-I-R (300). Reg. zdroj vhodný pre tranz. prijímače 1 až 15 V/200 mA (145). Kryštál 468 kHz (195). J. Kubini, 958 43 Krásno pri Topoľčanoch 137.

Barevný TV Color univerzal (7500). Perfektní stav. V. Pošva, Sverdlova 865, 530 03 Pardubice, tel. 369 48.

BTV Elektronika C 401, vadná obrazovka (1000). V. Sladkovský, Michalovická 258, 250 01 Brandýs n. L.

TV Elektronika VL-100 v chodu, druhá na náhr. díly (900), osazené desky AR-B 6/84, MO1, MO2, MO5, MO7, MO8 (120, 100, 100, 60, 60), AR-B 6/83, R213 (100). M. Helik, Vlkova 8, 130 00 Praha 3

Digitální multimeter Voltcraft 6000Z — 0,1 mV — 100 V_±, 1 μA — 10 A_±, 0,1 Ω — 20 MΩ, vstupní odpor 10 MΩ, test diod, akust. zkouška (2800). Interface k ZX Spectrum pro monitor (1200). J. Zabloudil, Lidečká 206, 155 00 Praha 5-Zličín.

Kazet mgf. Akai GX-F91. (26 500). Nevyužitý. R. Uvíra, Loučná 740, 252 22 Praha 5-Řeporyje.

Sharp hi-fi věž, 2x 45 W, receiver SA 103HB, VKV, SV, DV, 7 předvoleb, cassette deck RT-103HB, Dolby NR, normal-metal, Apss system, linear tracking RP 103 HB, Apss system, vše kvalitní, nové, v záruce (25 000). V. Mauricová, Všenory 200, 252 31 Praha-západ.

Rádio Sony ICF 2001 — chytá všechny vlnové rozsahy až SSB/CW, riadené mikroprocesorom, digitál. stupnica, 6 pamäti (9000), a pári obč. rádiostanic TESLA (1200). Ing. M. Diklič, Bélu Kúna 39, 851 03 Bratislava, tel. 814-524

Stolní soustruh (3900). Z. Záhora, Pomořanská 474, 181 00 Praha 8.

Sharp PC 1500/A systém. manuál (stroj. kód, schéma atd.), v němčině (180) a 12 programů PC-1500 Sammlung VIII — Vieweg 85 v němčině (80). Obsahy proti známce. P. Šťastný, Koněvova 242, 130 00 Praha 3, tel. 82 29 80.

BF245C (40). K. Sachánek, Petříkova 1942, 149 00 Praha 4-Chodov.

Cass. deck Akai GX-88 5 mot. 4 hlavy 20 Hz — 21 kHz, rever. chod. mnoho dal. funkcí (19 000). Koupím prog. na Atari 130 XE. L. Kubec, Englšova 643, 278 01 Kralupy n. Vlt., tel. 415 63 po 16 hod.

Z 80 — PIO (150), Z80 — CTC (180), Z 80A — SIO9 (800), popis na požadání. TI 58 + úprava na síť + vyvedená klávesnice (2700), snímač a děrovač DP (1000, 1200). P. Volný, Bezručova 496, 274 01 Slaný.

Osciloskop BM370 (1600), osciloskop amat. 10 MHz (2000), konektory BNC pár (á 80), relé LUN 24 V, 12 V (40). P. Kotráš, Kamenice 41, 251 68 Štětíř.

BTV Elektronika C 430 I. a II. prog. hrající za (2000). P. Brandejský, Brodského 1673, 149 00 Praha 4, tel. 792 85 50.

Osobní počítač Sharp MZ-700, 64 kB, vestavěný magn., Basic, 10 her (7500). M. Bracht, Růžový palouček 6, 400 01 Lázně nad Labem, tel. 226 35.

Obč. radiostanice NSR (1600), kazet. mono magnetof. HITACHI přepín. kazet, počítadlo (900), ARZ 369 (á 50). K. Kuličák, Chvatěrubska 366, 181 00 Praha 8, tel. 855 46 19.

MAA 725 (80), MH74192, 5410, 5460, 7453 (25, 13, 13, 10), TR 161 — 1K3, 2K21, 3K01, 3K32, 22K1 (3). Vše nové. Koupím A277, MA1458. A. Franc, SNB 79, 100 00 Praha 10.

STA zos. v1. 24 kan. — WIEN, konvertor 35/4 k., kvalit. antény 21—25, 21—40 k., selsyny, čas. relé RTs-61 0,6s — 60 h (á 480), letec. kompas, výškoměr a iné (780, 980), vys. W-43, stierač 12 V, mer. FP 80—25 V, knihu Antény (280, 140, 90, 30). Koupím zariadenie pre prijem TV zo satelitu, video VHS, ZX Spectrum Plus + joystick, bezvývod. kond. TK 661, BFR34A. E. Ďurík, Blagoevgradská 18, 010 08 Žilina.

FTP Elektronika C 430, vad.-obr. rozklad. (1000). Ing. K. Cabala, 914 42 Hor. Srnie č. 807.

Menič 12 V = /220 V 50 Hz 200 W (800), jednofázový mostíkový usmerňovač s možnosťou riadenia, s tlučnívkou, ku 150 A zvaraciemu tratu (1500). Ing. J. Prusák, Exnárova 17, 080 01 Prešov.

BF907 (á 22), BF479 (á 38), kompl. senzorovú voľbu na TVP Olympia s ladiacou súpravou (á 350). Kúpím osciloskop OML-ZM do 1800 Kčs. P. Hanák, Hviezdoslavova 51/68, 965 01 Žiar nad Hronom.

Špičkové Hi-Fi gramo TOSHIBA SR-D33, zcela nové (5200), různé IO, seznam proti známce. J. Rejsek, Kotlářská 26, 602 00 Brno.

Mini vežu SHARP, tuner SA-103, 7x predvolba, zos. 2x 30 W, deck RT-103, Dolby, Cr, Metal, štúfičkový plnoautomat gramo RP-103 + 2 ks, 2-pásomové repro SHARP — 100% stav. (20 000). Zoltán Kubovics, Októbrová 666/11, 924 00 Galanta.

Tuner 3606A (3200), nový vstup. dil. VKV CCIR Stereo Junior (100), hlavy na mgf. M2405S (100). Koupím elektronky 6AC7., Z. Ulrich, Sportovní 1296, 468 51 Smrková.

BFR90, BFT66, BF981, A277D, (65, 115, 55, 50), nepoužité. M. Záhumenský, Hanzlíčkova 19, 821 03 Bratislava.

Výhodné bloky a náhr. díly do sov. bar. TV Elektronika C 401 (15 až 450). Levně růz. radioamatér. součástky — trafo, elektronky nové i starší, R, C, relé, elyty, osaz. plosné spoje a další (9 až 120). Kompletní seznam proti známce. M. Lorek, Kárníkova 556, 500 11 Hradec Králové.

Stereo cassette deck SONY TC-FX45, Dolby B-C, automat. vyhľadávanie skladieb, špičkový fluorescenční indikátor (11 500), stereo-zosilňovač AIWA Mx-90, 30+30 W/8—16 Ω skreslenie: 0,03 %, odst. ruš. napäť 90 dB, vstup: CD, tape, tuner, gramo, AUX, 7pásomový equalizér, indikátor výkonu, systém: DSL (6000), reproboxy AKAI SW-TM 5, 50 + 50 W/8 $\angle$ 3 pásmá (6500). Všetko 100% stav, používané asi 25 hod. možno aj jednotlivé. J. Kisík, Perečínská 15, sídlisko 3, 066 01 Humenné.

ZX 81 + 32 kB (4500), programy, dokumentace, literatura (500). Z. Hotmar, ČSLA 1241, 756 61

Rožnov pod R.

AY-3-8500 + obj. (400), μA739PC (70). L. Šebšík, Gemerské Teplice 41, 049 15 Svetice.

Nový PU 500 (1100), PS Q13 (30), Q14 (3) pre mel. zvonček A2/82. Kúpím serv. dok. a tech. inf. k TVP. Ing. S. Maxim, Lečkova 6, 040 11 Košice.

Počítač VDO — Infoboard — 6 funkcí, 3x spotreba, 1x rychlosť, 2x čas. L. Jiříčka, Koutníkova 271, 503 01 H. Králové, tel. 61 55 43.

Mikropočítač PMI-80 + zdroj (2500 + 650), multimeter — oživené dosky — príloha 82 (1200), generátor kmitov 10 kHz AR 9/80 (150), gen. kmitov 100 kHz AR7/80 (400), sonda + čítač (300), prekonvenčné dosky JPR1, AND1, DSM1, ABR1, REM1, RAM-1Z (á 150), zdroj pre mikropoč. 8080 (650), rôzny el. materiál (IO, TR, D...), Avomet II. (800). Brestič R., SNP II. č. 67, 917 00 Trnava.

Prog. kalk. CASIO fx-180 P (1100), SHARP PC 1401 (4000). V. Hájek, RA 1156, 286 01 Čáslav.

Farbený televizor TESLA COLOR v dobrém stave s novou obrazovkou (4200). G. Ardelán, P.O.H. 47/72, 079 01 Veľké Kapušany.

Radioprijímač TESLA 813 A HiFi (3000), 2 ks repreobně 20 W (900). M. Srnánek, 916 12 Lubina 304.

Odřezky cuprexit a oboustranný cuprexit, nejmenší plocha 1 dm² (á 8/dm²). Pisemně, dobírkou. K. Hlaváček, Zápotockého 83, 586 00 Jihlava.

Radiomgf. JVC model 9407 + dve kazety (1400), osc. obrazovku DG 18-116 (650). Kúpím MM 5316. L. Roth, Sídlo Juh, bl. Nádej 2910/7, 058 01 Poprad.

Zesilovač TW 120 am. výroby (1200), reproduktory ART 481 2 ks + 2 ks zvukovody + přev. trafo (á 250), ARV 168 2 ks (á 40), tónový generátor 20 Hz $\pm$ 20 kHz, výstup 0,3 V, am. výroby, nutno ocejchovať (100), rôzny radiomateriál R, C, IO, Tr, Ty, D, trafo, navíciv dráty nové i použité, desky plošných spojů osazené i neosazené. Časopisy AR-A od r. 1981 (i jednotlivé). Seznam proti známce. J. Kauer, Táborová 574, 391 43 Mladá Vožice.

ZX Spectrum, 100% stav, český manuál, upravený zdroj Reset, 7x 90 min. programů (5900). Jan Barták, Veletržní 9, 170 00 Praha 7, tel. 80 08 79.

Anténní předzesilovač ZKC 511 pro 55. kanál s výhybkou, v záruce (300). J. Vítek, Mysletín 15, 394 43 Mladé Bříště.

Časové relé RTS 61 0,3 s — 60 h (600), TU 60 (300). Koupím RAM 2114, Z 80 PIO (V855D). P. Kubr, Bezručova 3004, 276 01 Mělník-Pivovar.

Bar. hudba, rampa 9 reflekt. skříňka vč. panelu, bez elektr. části, sada náhr. bar. žárovek, kompl. (395), čas. relé TU-60, 1 s $\div$ 60 h nové (490). V. Kroutil, Jandová 8, 190 00 Praha 9.

EPROM 27128, nepoužité (495). Ing. M. Gajdoš, Kováčska 1, 831 04 Bratislava.

Anténní předzesilovač pro VKV (OIRT + CCIR), zisk 22 dB, šum 1,5 dB, 300/75Ω, sym. člen + výhybka. Cena za zdroje (200). J. Reiner, Z. Vinohrady 4667, 430 01 Chomutov.

Tuner ST 100 s dekodérem A 290. Perfektní stav. (2500). Ing. J. Jansa, Prievidzská 14, 787 01 Šumperk.

ZX 81 + 17K, jemná graf. + reset + další zdroj + připoj. mech. kláv., manuál č., a., n., mnoho prog. a lit. (4000), orig. pamět ZX 16K (1500), kazet. mgf. Unitra MK 232 (1000), starší TV v chodu (200), různý mat. z demont. TV a RP — seznam za známkou. F. Straka, Janoškova 8, 460 11 Liberec.

Stabilizátor napětí 200 VA 176 V — 225 V = 220 V stabil. Výrobce NDR (300). R. Čelechovský, Irkutská 4, 625 00 Brno.

Osciloskop OML-2M (1500), H 313 (1800), SURA (313) je v tom zabudovaný generátor (—sr., ~) a 2x jednosměrný zdroj od 2 do 14 V — všetko spolahlivé. V. Džuman, Duklianská bl. M. 089 01 Svidník.

Reprodukto zn. EUM-12S — 200 W (6000). Koupím OZ FET NE5534 nebo TDA1034 — 15 ks. J. Linduška, Čechova 1726/34, 594 01 Velké Meziříčí.

Zosilňovače i pre diaľkový prijem VKV — OIRT, CCIR BF961 (230) III, TV s BF961 (230), IV.—V. TV s BFT66 (350), 40 — 860 MHz s BFR90, 91 (420), BF961 (60), BFR90, 91 (75). I. Omámk, Odborárska 1443, 020 01 Púchov.

Špičkový digit. tuner TECHNICS ST-S 8 (černý) (12 000) a sluchátka EAH T10 (1400). J. Soudek, Leninova 2113, 436 01 Litvínov 1.

Walkman Unisef (1300), Crown (1500), nové. M. Nováček, Popovice 794, 675 51 Jaroměřice nad Rok.

Programátor EPROM 2716, 2732, pro ZX Spectrum (900), simulátor 2716 (900), vč. programů. Z. Štěpánek, Hlubočická 510, 725 26 Ostrava 4.

Zesilovač SONY TA-AX 44 2x 45 W, ASP — audio signál procesor. Možnost uložení korekcií do paměti, rok starý 100% stav (10 000). K. Grohman, Puškinova 1, 785 01 Šternberk, tel. do zam. od 6.30 — 15 hod.: OSP 2642.

Øziv. desku S71 tuneru VKV CCIR — OIRT (400) + kompl. zdroj (200). I. Kremel, Lid. milici 1093, 757 00 Val. Meziříčí.

Civkový HiFi mgf. PHILIPS N 4420 (8000), cassette deck TECHNICS RS-M 45 (8000), zesilovač PIONEER SA-608 (5000), tuner PIONEER TX-608 (3000), boxy PIONEER CS-722A (8000). Z. Smyček, Krojanovska 31, 040 01 Košice.

Cassette deck TOSHIBA PC-G16 NR-B, metal, černé, 6 měs. staré (5000). V. Horák, Žižkova 317, 407 22 Benešov n. Plouč.

DU 10 (800), AR-A, B 1981—86 s přílohami (400), cuprexit 240x380 mm oboj. i jedn. plat. dm² (4), chlorid žel. krišt. 1200 ml (65), ploš spoje S12, S70, T91, T 93, U6 (100), trafo stab. zdr. 2x 21 V, 2,7 A (150), TR 212 E 12 (0,20), TE 981—988 (1,50), mg B 444 Lux Super (500), TV VL-100 (500), rep. ARS 9240 15 W 4 Ω 2x (400). E. Kotek: Čsl. TV, RP a zos. III. a IV. (50/50), odb. lit. lacno. V. Jurík, Meteorová 1, 040 20 Košice.

SOUBORY SOUČÁSTEK VČETNĚ TIŠTĚNÝCH SPOJŮ,

které mohou kutilům přispět k amatérskému zhotovení různých elektronických přístrojů.

TESLA ELTOS

A 111 — ELEKTRONICKÝ GONG

Pro zvukové efekty fonoamatérských programů nebo k domovním dveřím místo zvonku. Cena 64 Kčs.

A 13 — ELEKTRONICKÁ SIRÉNA

K napájení na výstupu hládajícího zařízení. Cena 69 Kčs.

A 14 — ELEKTRONICKÝ METRONOM

K udávání taktu. Cena 65 Kčs.

A 17 — NABÍJEČKA ČLÁNKŮ NiCd

K nabíjení zapouzdřených akumulátorů. Součástí souboru není sítové trafo. Cena 79 Kčs.

A 19 — DVOUSTAVOVÝ REGULÁTOR 4 P

Spinač při průchodu proudu nulou. Ve spojení s čidlem, měničem svého odporu v závislosti na změně snímané veličiny (teplota, osvětlení apod.) spiná bezkontaktně sít. proud. Cena 130 Kčs.

A 20 — UNIVERZÁLNÍ PROPORCIONÁLNÍ REGULÁTOR

Pro 220 V — 500 VA. K řízení intenzity osvětlení nebo rychlosti otáček ventilátorů apod. Základem je monolitický IO MAA436 k určení fázového řízení tyristorů a triaků, doplněný pasivními součástkami k napájení systému. Cena 105 Kčs.

A 28 — REGULÁTOROVÝ ZDROJ PRODUDU DVOU POLARIT

Pro experimentování s modelovými železnicemi. Zdroj s jištěním proti přetížení a zkratu. Součástí souboru není trafo 220 V/2 x 15 V — 1 A. Cena 138 Kčs.

C 17 — VÝKONOVÝ ZESILOVÁČ TEXAN

Splní podmínky bytové HiFi zesilovací stereo soupravy. Provedení: deska plošných spojů, IO, 5 tranzistorů, 2 Zenerovy diody, 15 odporů, odporový trimr, 8 kondenzátorů. Cena 150 Kčs.

C 19 — ZESILOVÁČ PRO STEREO-SLUCHÁTKA

Provedení: deska plošných spojů, 6 tranzistorů, 4 diody, tandemový potenciometr, 20 odporů, 8 kondenzátorů. Cena 130 Kčs.

D 9 — ELEKTRONICKÁ SPINACÍ JEDNOTKA S MAS562

Pomocí dvou dotykových senzorů umožňuje ovládat až 8 obvodů se současnou optickou signalizací zapnutého stavu. Provedení: deska plošných spojů, IO, dioda, 2 tranzistorů, 22 odporů, odporový trimr, 4 kondenzátorů. Cena 115 Kčs.

E 1 — STABILIZOVANÝ ZDROJ (5 V — 461 B)

Jednoduchý zdroj s IO MAA723, který je doplněn proudovým zesilovačem s křemíkovým výkonovým tranzistorem. Cena 76 Kčs.

E 4 — STABILIZOVANÝ ZDROJ (15 V — 463 B)

K napájení operačních zesilovačů. Provedení: plošný spoj, 4 tranzistory, 4 diody, 1 Zenerova dioda, 9 odporů, 4 kondenzátory. Cena 91 Kčs.

E 26 — STABILIZOVANÝ ZDROJ (2 až 36 V/0 až 2,5 A)

Zákl. částí je monolitický IO MAA723 (tepelně kompenzovaný regulátor, zesilovač referenčního napětí, zesilovač regulační odchylky, obvod pro omezení proudu a koncový stupeň). Součástí souboru není trafo. Cena 205 Kčs.

E 16 — MULTIGENERÁTOR

Patří k základnímu vybavení při opravách televizorů. Provedení: plošný spoj, tranzistor, 5 odporů, 5 kondenzátorů. Cena 67 Kčs.

Vybraný soubor si můžete objednat na dobírku ze **ZÁSILKOVÉ SLUŽBY TESLA ELTOS**, nám. Vítězného února 12, PSČ 688 19 Uherský Brod. Na objednávce (stačí koresp. lístek) uveděte laskavě číslo a název souboru.

ZX 81 + 16k, joystick, akust. indik. kláv., čes. a něm. manuál, Kochbuch, liter., programy (4300). Horský, Soběšická 40, 614 00 Brno.

KOUPĚ

Kryt na B 10S401 a 277 D + LED, kryštál 27,12 MHz, BNC konektory, sluchadlo ± 200 Ω k minipřijímačům Kňour, tranzistory KF-KC diody, BF245. Serv. návody k far. tel. + schéma, různý radiomateriál. J. Kubini, 958 43 Krásno pri Topoľčanoch 137.

Obrazovku Philips A 28, vychyl. úhel 110°. T. Holeček, Hrubínova 1461, 500 02 Hradec Králové, tel. 362 01.

Diody LD271, BPW34, LED, jap. MFT 7 x 7, tranzistor BF256, NE555. M. Carda, Nádražní 1190, 580 01 Havl. Brod.

IO MM5314 alebo MM5313, kryštály 100 kHz 2 ks alebo 12,8 kHz 2 ks. P. Kubuš, Polední 33, 312 00 Plzeň-Lobzy.

Deck Technics RS-B50, nebo podobný s amorfní hlavou a dbx, max. rok starý. L. Pávek, Rosická 148, 530 09 Pardubice.

OZ NE5534 (TDA1034) 10 ks. T. Lachman, Raisova 6, 320 01 Plzeň.

Trafo k osc. N 313, nebo vratk s dobrým traforem, IO — KR140 UD1B, tr. KT611AM, KT315G. J. Kadlec, 533 71 D. Rověň 217.

Ker. filtr SFE 10,7 MHz 3 ks stejně. J. Trejtnar, ČSLA 461, 564 01 Žamberk.

Televizní hry. Uvedte popis, cenu. Z. Lamač, 671 29 Strachotice 253.

Tranzistor 3N140 2 ks. Z. Dejnožka ml., Přemysla Ot. II. 1148, 286 01 Čáslav.

Osciloskop N313 nebo podobný nejraději tov. Uvedte popis, cenu. Ing. R. Balářin, Jíráskova 395, 747 87 Budějovice n. Bud., tel. 923 69.

Stereozosil. min. výk. 2 x 50 W + 2 ks — reprobox min. výk. 2 x 50 W, cenu + presný popis, nabídňete. M. Sjanský, hotel Vagonár, Sov. armády, 075 01 Třebíšov.

Equalizer Fisher EQ-276 a CD platne pop., rock, metal, klasika. L. Hanákovič, Lumumbova 39/A, 851 03 Bratislava.

Programy pro Commodore 128, C 64, CP/M, český manuál Commodore 128. V. Kuczera, 739 95 Bystřice n. O. 1, 815.

BFR90, 91, GE131, nepoužité, nabídňete. P. Salfický, Jilemnického 2212, 530 02 Pardubice.

Commodore 64 nebo 64 II, 128 s magnetofonem. Případně další příslušenství. Cena + popis. M. Mojžíšek, Tichá 3012, 738 01 Frýdek Mistek.

IO AY-3-8610. M. Bernas, Bezdrovská 8, 370 11 České Budějovice.

Pro SHARP MZ 800 — programy, seznamy a cena. Pokud možno kazety. M. Matyáš, Vaňurova 815, 460 01 Liberec 3.

Reproduktory 2 x 15 W, nejraděj do dverí, rychle. J. Chaban, Zahradní 21, 935 41 Tekovské Lužany.

Programy a literaturu na Sharp MZ 700, 800. M. Mička, Pokroku 1, 040 11 Košice.

Vratk Spectra na souč. nebo IO ULA 6C001E-7 a CF70001 STD. Kdo poskytne podklady pro konstrukci Teletext adapteru ke Spectru. P. Slába, Vladislavova 6, 110 01 Praha 1.

Interface + joystick k počítači Sinclair ZX Spectrum 48 kB. Cenu respektuji. J. Kvítěk, Olšovická 152, 144 00 Praha 4.

Tiskárna k ZX-Spectru, IO LS, CMOS i jiné. Nabídňete. Ing. A. Košina, Bezručova 496, 274 01 Slaný.

Elektronku EF22 do radiopřijímače staršího typu. M. Švejda, Fráni Šrámka 22, 150 00 Praha 5, tel. 54 15 32.

Vysokonapěťový transformátor pre televízor AT 1459 Viktoria Super. O. Tylčé, 691 24 Přibice 363. Servisní návody VCR, zahr. lit. a časopisy, polovodiče, pasivní a konstr. prvky, katalogy, i dlouhodobý odběr. Čerpadio Piccolo. Ing. A. Dvořák, Cihelna 35, 530 09 Pardubice.

AR-A, 7 — 73, 1, 2, 3, 8, 10 — 76, 12 — 79, 4 — 81, 1 — 12/82, 2, 3, 10 — 83, 1 — 12/84, 5, 12/85, 9, 7 — 78, AR-B roč. 76 — 86. Diody LED červené, zelené, oranžové Ø 3 a 5 mm a obdélníkové. IO C520D, D147C, VQB 71, odpory TR 161 — 163. Z. Halbrštat, Západní 55, 571 01 Mor. Třebová.

IO MA1458 4 ks, A273D 1 ks, A2030 2 ks, A277D 2 ks, i jednotl. síť. tr. 9 WN 66420 1 ks, AR 2/86 A. J. Konečný, Chuchelna 99, 513 01 Semily.

Telefonní přístroj bezdrátový. J. Reichel, Tyršova 6, 612 00 Brno.

Soupravu bezdrátových mikrofonů 100% stav, popis. J. Mikuš, Gottwaldova 1091, 757 01 Valašské Meziříčí.

Hry a programy na MZ 800 nahrané na mg. kazetě. J. Důračka, Růžová 3083, 434 01 Most.

Rozne IO, T, C, R, MP40 — 100 μA, objímky, konektory, AR-B/76 — 85, AR-A, LQ410, FeCl₃, vrtáky Ø 1 mm, toroidy a iný elektromateriál. J. Hvizdoš, Kolínovce 13, 053 41 Krompachy.

Měr. přístroj DU-20. Ing. O. Vojtíšek, Fr. Krála 7, 811 05 Bratislava.

IO AY-3-8610, AY-3-8600. L. Klimeš, Lesní 9, 678 01 Blansko.

Usmerňovací dioda 150 A 4 ks, resp. 200 A, nové na zváračku. Ing. L. Síták, Mokrá Lúka 190, 050 01 Revúca.

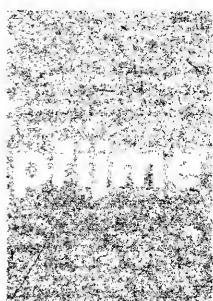
Predzosiňovač VKV CCIR z AR 2/85, nastavitelné kondenzátory čo najkvalitnejšie, vzduch, dialektrikum, max. kapacita 5,5 pF 3 ks, ker. konden. 2/7 3 ks. K. Novotný, kpt. Nálepku 42, 934 01 Levice.

Osciloskop f : 10 MHz, hranatá obrazovka, čas. základna hlavní + zpožděná, tov. výroba, dvouparsový. P. Baroš, 756 06 Vel. Karlovice 384.

TESLA Strašnice k. p.

závod J. Hakena

U náklad. nádraží 6, 130 65 Praha 3

- pracovníky do útvaru zásobování
- samost. konstruktéra nástrojů
- technology — normovače
- sam. výv. pracovníky
- konstruktéry
- do administrativy pracovnice se znalostí psaní strojem
- sam. požár. techniky
- členy závod. stráže — vhodné pro důchodce

Nábor povolen na celém území ČSSR, s výjimkou vymezeného území.
Ubytování pro svobodně zajistíme.

Zájemci hlaste se na osobním odd. podniku — č. tel. 77 63 40

BTV Oravan i poškozený, konektory WK 46580, repro střed. JVC HSA 0714-01A 8Ω, případně poškozené reprosoustavy JVC SP-33, IO 74LS02, LS05, joystick + interface Spectrum 48 kB, špičkový konverzor OIRT/CCIR, prodám el. techn. literaturu. J. Malinovský, 739 36 Sídliště 5.

Rx na 145 MHz popř. ostat. amat. pásmu, pár obč. radiostanic, 3L31, 1L33, N17, N18. A. Beran, Ve vilách 1154, 549 01 Nové Město n. Met.

Compo Asahi RD 830 jen nové či zánovní v perfektním stavu. R. Hruboň, Dvořáková 35, 741 01 Nový Jičín.

VÝMĚNA

Nabízíme 6 her na Sharp MZ 800, MZ 700 k výměně. J. Jerie, Školní 4, 405 02 Děčín 6.

Snímac, kamery a premietačku Admirál a 2 ks obč. radiostanicu. T. Zsítva, 943 53 Lubá 112.

Sord M 5, Basic I, Basic F, manuály ang. + české, mgft. Sony M 18 za tiskárnu Seikosha + interface ke Spectru, nebo prodám, koupím. J. Hutt, Kl. Gottwaldova 640, 549 01 Nové Město nad Metují.

Programy na ZX Spectrum, případně kúpím alebo nahrám. R. Dobrovodský, Vrbovská 88, 921 01 Piešťany.

Malý kazet. magnetofon Transylvania CS 620 mono s počítadlem za pásky (kotouče) Maxell-UD 120, event. LN 120 v bezvad. stavu. Z. Zatloukal, Churáňovská 2692, 150 00 Praha 5.

RŮZNÉ

ZX 81, kdo opraví mikropočítač nebo prodá obvod ULA. P. Stehno, Formánskova 508, 500 11 Hradec Králové.

Hledám partnera s Sharp 800, programy, zkušenosti. A. Kučera, Teplická 79, 419 01 Duchcov.

Kdo zapůjčí nebo nechá ofotografovat schéma zapojení varhan Farfiza Compart de luxe, zapátrám. F. Smrk, Nová 35, 370 01 Č. Budějovice.

Hledám majitele počítače Sharp MZ 800, MZ 700 z důvodů výměny programů a informací. T. Urbanec, Otta Synka 1846, 708 00 Ostrava-Poruba.

Dle dodané předlohy nebo odkazu na přísluš. AR zhotovím ploché filmy pro fotochemický způs. výroby ploš. spojů. Pro nevýrobní org., školy, kroužky apod. též na fakturu. Cena přibliž. (15 dm²). Ing. P. Kuneš, 561 51 Letohrad 529.

Kdo pomůže s FEM? Ing. J. Fiala CSc., Vodárenská 13, 040 01 Košice.

Pro počítač Thomson TO7-70 programy, hry, informace — výměny zkušeností. R. Poláč, J. Hory 2555, 415 01 Teplice 1.

Kdo zapůjčí plánek na rep. soustavu 8 Ω 30 W 3pásmové, basreflex. V. Horák, Žižkova 317, 407 22 Benešov n. Plouč.

Klub Commodore — Amiga hledá zájemce. V. Šustr, Box 137, P. Karišová 12, 110 01 Praha 01.

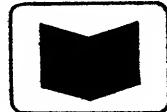
PZO MERKURIA, Argentinská 38, Praha 7, příjme

OPERÁTORY POČÍTAČE SIEMENS — dvousměnný provoz,

požadované vzdělání ÚS, platové zařazení tř. 8 ZEUMS, příplatky za směnnost, odměny, podíly na hospodářských výsledcích, možnosti studia jazyků, další zvyšování odborné kvalifikace, dobrý pracovní kolektiv, záv. lékař i stravování v budově.

Náborová oblast Praha. Informace na tel. 8724 244, 8724 339.

ČETLI
JSME

Kolektiv pod vedením M. Havlíčka:
ROČENKA SDĚLOVACÍ TECHNIKY 1987. SNTL: Praha 1987. 308 stran, 67 obr., 25 tabulek. Cena váz. 26 Kčs.

Tato periodicky vydaná publikace přináší pravidelně aktuální informace z různých oborů sdělovací techniky. Má ustálenou skladbu jednotlivých kapitol s určitou „výzrazenou“ tématickou oblastí, kterou je v letošním — již 29. ročníku — aplikace integrovaných obvodů a číslicové techniky.

Co tedy do této ročenky kolektiv osmnácti odborníků pod vedením ing. M. Havlíčka připravil:

V první kapitole (Informace, předpisy, normy) kromě obvyklých přehledových informací je staří, věnovaná rozhlasovému a televiznímu řádu, platnému od 1. 1. 1986. Pro čtenáře AR je zajímavá stručná informace o výrobě a distribuci desek s plošnými spoji z podniku UV Svařarmu Radiotechnika. V další kapitole (Obecná sdělovací technika) je úvaha o činitelích, ovlivňujících rozvoj elektroniky a pak obvyklé „odpočinkové“ statě Napsali a řekli, Panoptikum elektroniky a Černé skříňky a jiné hlavolamy.

Třetí kapitola (Návrhy a výpočty obvodů přístrojů) obsahuje souhrn základních vlastností relé (elektromagnetických a polovodičových), úvahu o metrologické spolehlivosti při navrhování obvodů a přístrojů, v níž jsou i matematické postupy a grafy, dále obvyklé informace pro uživatele programovatelných kalkulátorů a staří, o čs. zákaznických obvodech. Amatérské konstruktéry nepochybňně nejvíce zaujme čtvrtá kapitola Stavba, opravy a úpravy přístrojů, v níž jsou publikována schémata a popisy osvědčených praktických zapojení a rady pro dílnu; závěrečná část textu pojednává o elektromagnetické služitelnosti.

Pátá kapitola obsahuje stručné informace z různých oblastí provozu sdělovacích zařízení. V šesté kapitole (Materiály a součástky) jsou nejzajímavější přehled v tuzemsku vyráběných řad logických obvodů a údaje o elektromagnetických relé. Rozsáhlá je sedmá kapitola Mikropřesory a mikropočítače. Kromě popisů některých zařízení technického vybavení a měřicí techniky přináší přehled literatury a pro „odlehčení“ i průvodky z oboru výpočetní techniky.

Také ve zbyvajících kapitolách najde jistě každý čtenář části, které ho zaujmou. V kapitole věnované zvukové, obrazové a reprodukční technice např. přehled návodů na opravy, úpravy a doplňky přístrojů (je to v podstatě souhrn témat článků z AR řady A), v kapitole o měřicí technice technické údaje tří univerzálních měřicích přístrojů, v kapitole jedenácté např. názvosloví z oboru elektrochemických zdrojů proudu apod.

Celkově lze shrnout, že letošní Ročenka se přinejmenším výrovňá úrovni zpracování i výběrem námětů svým předchozím ročníkům a její stálí odběratelé i ti zájemci, kteří si ji koupí poprvé, nebudou zklamáni.

JB

<p>Funkamatér (NDR), č. 2/1987</p> <p>Jednoduché zesilovače s OZ — Mikroelektronické stavební jednotky pro stavebnici Polytronic A-B-C (8) — Zjednodušené zapojení měniče k napájení radiostanice UFT 420/422 z palubní sítě vozidla — Vstupní zesilovací stupeň pro přijímač 144 MHz s tranzistorem KT3101A2 — Komerční krystalové filtry v amatérské technice — Hybridní dvojitý Quad pro příjem VKV — Filtry Vagant a Mikki, technické údaje pro amatéry — Poškozené náramkové digitální hodinky jako základ pro bytové hodiny — Tříapůlůmný digitální multimetr s C520D (2) — Praktický napájecí zdroj — Stroboskop spouštěný síťovým kmitočtem — Hexadecimální klávesnice — Chybá činnost S256 — EDAS 4, editor assembler pro AC-1 — Radioamatérský diplom America (Kuba).</p>	<p>Rádiotechnika (MLR), č. 2/1987</p> <p>Speciální IO (50), obvody video TVP — Strojový jazyk PC-1500 PTA-4000 (10) — Evidenční programů pro ZX Spectrum — Přestavba filtru FM 10—60 na vstupní filtry pro VKV (2) — Vf předzesilovač pro pásmo 2 m — Amatérská zapojení: Vybíráni tranzistorů; Voltmetr s velkou vstupní impedancí; Přijímač typu synchrody pro pásmo 80 m — Videotechnika (39) — Video monitor ze starého televizoru — Širokopásmový antenní zesilovač pro příjem televize — TV servis: Videoton Super Color TS-3302 a 4312 — Tuner pro VKV-FM — Přesné digitální hodiny řízené signálem DCF 77 — Zesilovač 60 W k hudebním nástrojům — Siréna se zpožděním spináním — Zesilovač pro signál budíku — Melodický zvonek s mikroprocesorem — Doplňující elektronické obvody k zábleskovému zařízení — Učme se Basic s C-16 (14) — Pro pionýry: tranzistorová siréna — Údaje výkonových tranzistorů Tungsram.</p>	<p>Elektronikschau (Rak.), č. 2/1987</p> <p>Technické zajímavosti — Přehled situace na trhu elektronických součástek (dodací lhůty) — Nové součástky CMOS — Čtyřbitové jednočipové procesory — Desky s plošnými spoji pro technologii povrchového pájení součástek — Vicekanálový multimetr Wavetek model 52 — Signalcomputer Createc SC 01, univerzální měřicí přístroj (včetně zobrazení průběhu signálu) rozměrů 260×105×39 mm — Nové součástky: Přesný zdroj referenčního napětí AD588; Spínač a časovač — Přenosné analogové osciloskopky, nabízené na trhu — Nové součástky a přístroje.</p>
<p>Radio, Fernsehen, Elektronik (NDR), č. 2/1987</p> <p>Modulární systém pro barevné zobrazení grafů GFD 1520/m — Přehled integrovaných hradlových polí — Paměť CMOS 16 Kbyte — Emulátor in-circuit pro U880 — Generátor pro zkoušení elektromagnetické slučitelnosti (2) — Adresový multiplexor a výstup pro terminál — Analýzy obvodů jazykem Basic (13) — Pro servis — Informace o polovodičových součástkách 233 — Kompaktní kombinace SC 1800, SC 1900 a SC 1920 — Zkušenost s kombinací SC 1900 — MIDI interface pro elektronickou hudbu — Před sto lety (Heinrich Hertz) — Regulátor teploty s impulsy střídavého proudu — Současný stav a směry vývoje: výkonové spinaci součástky — Lithiové baterie, dlouhodobé zdroje energie — Zkušenosti s počítačem KC85/3 — Mezinárodní veletrh Plovdiv 1986 — Nový systém konektorů IEC.</p>	<p>Radio-amater (Jug.), č. 12/1986</p> <p>Anténa Deltaloop pro tři pásmá — Přepínač ovládaný zvukem — Zlepšení zařízení IC-402 — Obvod generující signál v sekundových intervalech — HiFi stereo audio a video systémy — Betacam, integrovaná kamera s videomagnetofonem — Dva univerzální elektronické zvonky — Síťový zdroj bez transformátoru s IO MAX610 a MAX612 — Obsah ročníku 1986 — Práce se součástkami pro povrchovou montáž — Fázová tyristorová regulace s integrovaným monostabilním KO — Pracovní světlo do amatérské dílny — Zkoušec tranzistorů a diod — Technické novinky.</p>	<p>ELO (NSR), č. 1/1987</p> <p>Elektronika zajišťuje bezpečnost jaderných elektráren — Měřicí technika při vývoji rychlých železničních dopravních prostředků — Elektroakustika pro začínající (9) — Úvod do robotiky (6) — IO TEA1017, třináctibitový sérioparalelní měnič — Zlepšení reprodukce u gramofonů — „Aktivní“ využití televize — Zdroj konstantního proudu — Reproduktorová soustava pro 100/150 W — Pasta k cinování desek s plošnými spoji — Maticový displej s LED (3) — Srovnávací test TI-74 a Sharp PC 1600 — Elektronický šperk.</p>
<p>Radioelektronik (PLR), č. 12/1986</p> <p>Z domova a ze zahraničí — Zapojení napěťových nf zesilovačů (2) — Jakostní stereofonní sluchátka — Jednoduchý univerzální mikroprocesorový systém (2) — Vývoj techniky světlovodů — Miniaturní stereofonní přijímač RS-101 — Příjem signálů v systému PAL s přijímačem BTV Neptun 505 — TV konvertor UHF — Jednoduchý miniaturní přijímač VKV — Integrované obvody U257B a U267B — VFO pro pásmá 3,5, 14 a 21 MHz — Elektronické zapalování s IO U2029B — Obsah ročníku 1986 — Zařízení k signifikaci zániku plamene.</p>	<p>Radio-amater (Jug.), č. 1/1987</p> <p>Technické novinky — Měřicí minimoduly — Měřicí pole — Předzesilovač s malým šumem pro pásmá 24 a 12 cm — Monostabilní multivibrátory CMOS — Kalendář závodů v r. 1978 — Zapojení vývodů IO CMOS série 4000 a některých dalších typů — Betacam, integrovaná kamera s videomagnetofonem (2) — Radioamatérské rubriky.</p>	<p>ELO (NSR), č. 2/1987</p> <p>Vodík jako pohonné hmota budoucnosti — Přenos dat skleněnými vlákny — Počítač řídí vytápění školy — Hodiny pro počítače Commodore — Nový typ procesoru pro speciální počítače — Vf milivoltmetr do 500 MHz — Kombinovaný síťový napájecí zdroj — Úsporné využití relé — Elektroakustika pro začínající (10) — IO RTC-62421 pro přesný čas — Matematika a elektronika — Úvod do robotiky (8) — Čištění vzduchu v provozech s výrobou polovodičových součástek — Zařízení do auta k signifikaci náledí.</p>

Sajner, J.: PRÁCE NA ELEKTRICKÝCH ZAŘÍZENÍCH A JEJICH OBSLUHA. SNTL: Praha 1986. 488 stran, 16 obr., 26 tabulek. Cena váz. 55 Kčs.

Dobrá odborná kvalifikace pracovníků na elektrických zařízeních je základním předpokladem jejich činnosti, a to nejen z hlediska kvality práce, ale především z hlediska její bezpečnosti i bezpečnosti pracovního (životního) prostředí. Proto jsou znalosti těchto pracovníků prověrovány zkouškami, v nichž prokazují svou odbornou způsobilost v elektronice.

Publikace ing. Sajnera je určena širokému okruhu pracovníků, kteří vykonávají činnost na elektrických zařízeních nebo tuto činnost řídí. Mohou ji použít jak pro přípravu ke zkouškám způsobilosti, tak jako příručku při výkonu svého zaměstnání.

Obsah je rozdělen do tří částí. V první je výklad a komentář vyhlášky Českého úřadu bezpečnosti práce a Českého bánského úřadu č. 50/1978 Sbírky o odborné způsobilosti v elektrotechnice, ve druhé jsou vybrána ustanovení z československých státních norem, zákonů a vyhlášek, která tvoří základní část zkoušky.

Ve třetí části jsou potom příklady učebních a krušebních (testových) otázek, sestavených podle československých státních norem, které jsou základem zkoušky. Tři kapitoly této poslední

části obsahují tři skupiny otázek v kvízové formě, tj. s několika variantami odpovědi. Rejstřík správných odpovědí pak navazuje vždy na příslušnou část otázek. Otázky si může každá organizace podle svého uvážení obměňovat, sružovat, vytvářet nové apod., podle svých specifických podmínek (např. podle toho, jakou činnost má příslušný pracovník vykonávat nebo řídit atd.). V závěru knihy je seznám doporučené literatury, převážně vyhlášek a československých státních norem.

Knihu, která vyšla jako osmdesátý sedmý svazek edice Praktické elektrotechnické příručky, bude jistě dobrou pomůckou jak pro zkoušené, tak pro organizátory zkoušek a může být užitečná všem, kdo mají co činit s provozem elektrických zařízení.